

4428
JUS

standardizacija

BILTEN SAVEZNOG ZAVODA ZA STANDARDIZACIJU

11-12

BROJ 11-12 NOVEMBAR/DECEMBAR 1981. BEOGRAD STRANA 369-472

standardizacija

bilten saveznog zavoda za
standardizaciju - beograd

11-12

novembar / decembar
1981.

IZDAVAČ

Savezni zavod za standardizaciju
Beograd, Slobodana Penezića Krcuna 35, P.F. 933
Telefon 644-066/276

DIREKTOR

Vukašin Dragojević, dipl. ecc.

ODGOVORNI UREDNIK

Đuka Lisica, dipl. ing.

UREDNIK

Natalija Vuković

TEHNIČKI UREDNIK

Ljubinka Mihić

REDAKCIONI ODBOR

Dr Milan Spasić, Vlada Vojnović,
Zoran Milivojević, Gordana Stojanović,
Dr Života Živković, Miroslav Isaković

PRODAVNICA SAVEZNOG ZAVODA ZA STANDARDIZACIJU

Slobodana Penezića Krcuna 35

Cena po jednom primerku din. 50.-

Godišnja pretplata din. 300.- Pretplatu slati
neposredno na adresu prodavnice Saveznog zavoda za
standardizaciju, Beograd,

Ul. Slobodana Penezića Krcuna 35, pošt. fah. br. 933

ili na evidentni račun 60805-845-614

Telefoni: 644-066, 682-099

STANDARDOTEKA

Slobodana Penezića Krcuna 35

ŠTAMPA:

Savezni zavod za standardizaciju
Slobodana Penezića Krcuna 35
Beograd

Aktom Republičkog sekretarijata za kulturu SRS
br. 413-81/74-02 od 4. II 1974. godine ovo izda-
nje je oslobođeno poreza na promet proizvoda.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

11-12

REMARKS

...

DATE

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Sadržaj biltena „Standardizacija“ 11/12/81

„Uvodno izlaganje potpredsednika Saveznog izvršnog veća
druga Zvone DRAGANA na Plenarnoj sednici XV Jugoslo-
venskog savetovanja „Kvalitet – činilac ekonomske stabili-
zacije“ – na temu „Kvalitet u uslovima ekonomske stabili-
zacije“ 373

„Program saradnje nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju“ –
materijal sa sastanka u Havani, septembar 1981. godine“ –
prevod Đuka LISICA, dipl. ing. 376

„Standardizacija u oblasti ambalaže“
Vojislav KALIČANIN, dipl. ing. 385

„Standardizacija u tekstilnoj grani, organizacija i saradnja sa
udruženim radom“
Stanko SAVIĆ, dipl. ing. 392

„Dosledno sprovođenje standardizacije u proizvodnji i
prometu – presudni činilac unapređenja voćarsko-vinogradar-
sko-povrtnarske privrede“
Prof. dr Dušan STANKOVIĆ, dipl. ing. 402

„Bilateralna saradnja SZS sa Mađarskom“
Žana MENAŠE-KALINIĆ, dipl. filolog 407

„20. Zasedanje Sekcije za sigurnosnu tehniku u okviru SEV“
Nada IVANOVIĆ, dipl. ing. 407

„Poseta predsednika Međunarodne organizacije za standardi-
zaciju ISO, gospodina Henri DURAND“
Iz Saveznog zavoda za standardizaciju 409

„Svetski dan standardizacije“ – poruke predsednika Među-
narodnih organizacija ISO i IEC u vezi sa proslavom 12. Svet-
skog dana Standardizacije“ – (prevod) 409

„Razvoj internih standarda u mašingradnji kao sistema pos-
lovne politike“ – Referat sa Seminara za zemlje u razvoju u
organizaciji UNIDO.
Vladimir PLETKOSIĆ, dipl. ing. 413

Contents 11/12/81

„Introductory paper by the Vice-President of the Federal
Executive Council at the Plenary Session of the 15th Yugo-
slav Symposium entitled: „Quality in Conditions of Econo-
mic Stabilization“ 373

„Programme of Cooperation between the Non-aligned and
Other Developing Countries“ – material from Havana mee-
ting – translated by Djuka LISICA, dipl. ing. 376

„Standardization in the Field of Packaging“.
Vojislav KALIČANIN, dipl. ing. 385

„Standardization in the Textiles Branch, Organization and
Cooperation with Associated Labour“.
Stanko SAVIĆ, dipl. ing. 392

„Consistent Application of Standardization in Production
and Trade – the Crucial Factor in the Promotion of the
Fruit, Vegetable and Viticulture Industry“
Prof. Dr Dušan STANKOVIĆ, dipl. ing. 402

„Bilateral Cooperation between the Federal Institution for
Standardization and Hungary“ –
Žana MENAŠE-KALINIĆ, dipl. filolog 407

„The 20th Session of the Division for Safety Techniques
within COMECON“
Nada IVANOVIĆ, dipl. ing. 407

„The Visit of the President of ISO, Mr. Henri –Durand“
From Yugoslav Institution for Standardization 409

„World Standards Day“ – messages from the President of
ISO and IEC on the occasion of the 12th World Standards
Day“ (translation) 409

„The Development of internal Standards in Machine-buil-
ding as a System of Business Policy“
Vladimir PLETKOSIĆ, dipl. ing. 413

Objavljeni jugoslovenski standardi	423	Yugoslav published standards	423
<hr/>		<hr/>	
Kumulativna lista organizacija udruženog rada koje su ovlašćene za atestiranje proizvoda	437	Cumulative list of the organizations of associated labour authorised for certification	437
<hr/>		<hr/>	
Međunarodna standardizacija:		International standardization:	
– primljena dokumentacija ISO i IEC	441	– New reached ISO and IEC documentation	441
– Kalendar zasjedanja ISO	452	– Meeting calendar ISO	452
<hr/>		<hr/>	
Pregled primljenih važnijih inostranih standarda	460	Reached foreign standards survey	460
<hr/>		<hr/>	
Pregled primljenih važnijih standarda i preporuka za standardizaciju Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć SEV	467	Council for mutual Economic Assistance (CMEA) standards and recommendations	467
<hr/>		<hr/>	
Nove knjige	472	New books	472
<hr/>		<hr/>	

Kvalitet u uslovima ekonomske stabilizacije

Referat koji je podneo Potpredsednik Saveznog izvršnog veća, drug Zvone Dragan, na XV JUGOSLOVENSKOM SAVETOVANJU "KVALITET, ČINILAC EKONOMSKE STABILIZACIJE" održanom u Beogradu, 14. i 15. oktobra 1981. godine

Drugarice i drugovi,

Jubilarno 15. jugoslovensko savetovanje o kvalitetu održava se u vreme kada se nalazimo na jednoj od najznačajnijih prekretnica privrednog i društvenog razvoja i kada se u centru pažnje svih organizovanih društvenih snaga nalazi ostvarivanje tekuće, ali i dugoročno koncipirane politike ekonomske stabilizacije koja se postavlja kao jedini put obezbeđivanja dugoročnijeg i stabilnijeg razvoja zemlje. Uspešan i dinamičan posleratni razvoj kojeg smo ostvarili karakterisao se i naglašenom ekstenzivnošću. Ona je bila izazvana u prvim posleratnim godinama, niskim stepenom ukupne razvijenosti zemlje i potrebom što bržeg aktiviranja sopstvenih privrednih resursa, a u poslednjim godinama uzroke izražene ekstenzivnosti možemo tražiti i u mnogim protivrečnostima razvoja, objektivne i subjektivne prirode.

Ostvarujući izuzetno dinamičan razvoj, pre svega, kroz politiku industrijalizacije zemlje, ulazimo postepeno u krug srednje razvijenih zemalja u svetu (2500 dolara društvenog proizvoda po stanovniku) iako još uvek sa mnogim karakteristikama zemlje u razvoju. Već raspoložemo sa znatno višim nivoom proizvodnih snaga, modernijim postrojenjima i kvalifikovanim kadrovima i upravo na tom višem stepenu razvijenosti suočavamo se sa sve izraženijom pojavom izostajanja očekivanih ekonomskih rezultata koji bi trebalo da odgovaraju takvom nivou razvijenosti, našim objektivnim mogućnostima i razvojnim ambicijama. Suočeni smo i sa jačanjem novih negativnih trendova, što dovodi do izraženije privredne nestabilnosti i ukazuje na neophodnost totalne intenzifikacije razvoja.

Sve jasnije se poslednjih godina ispoljavaju nedovoljna iskorišćenost i posledice nefunkcionalnih alokacija nekih privrednih kapaciteta, nedovoljna akumulativna i reproduktivna sposobnost privrednih subjekata, njihova usitnjenost, prezadu-

ženost i neoptimalna struktura privrede, prisutne su pojave zatvaranja i autarhičnosti, defekata u funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, poremećaji u primarnoj raspodeli, a deficit platnog bilansa i zaduženost zemlje u inostranstvu postao je u postojećoj strukturi jugoslovenske privrede osnovni limitirajući faktor daljeg razvoja.

Zbog toga i kod Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. godine i dogovora o njegovim osnovama, nemamo druge alternative od opredeljenja za radikalniju politiku ekonomske stabilizacije. Osnovna politika razvoja za tekuće petogodište utvrđena je Društvenim planom Jugoslavije iako je tačno da moramo i dalje napore usmeriti ka većoj konkretizaciji i selekciji prioriteta razvoja prvenstveno sa aspekta suženih materijalnih mogućnosti. Već u donošenju Društvenog plana Jugoslavije morali smo računati sa određenim smirivanjem dinamike rasta, sužavanjem investicionog fronta (smanjivanjem učešća i investicija u društvenom proizvodu), manjim mogućnostima korišćenja dodatne akumulacije iz inostranstva, potrebom sužavanja svih, a naročito pojedinih oblika finalne potrošnje i doslednijeg uskladjivanja ponude i tražnje, ne samo po obimu već i po strukturi, i sa davanjem mnogo većeg akcenta kvalitativnim faktorima privredjivanja u ukupnom privrednom rastu.

Pri kraju smo već prve godine planskog perioda i moramo konstatovati da su postignuti rezultati ostvarivanja politike ekonomske stabilizacije u ovoj godini (kao i prošloj) nedovoljni, heterogeni i da postojeći, nagomilani privredni problemi traže još radikalniji zaokret u pravcu politike ekonomske stabilizacije. Naravno, problemi nisu stvoreni preko noći, pa ih trajnije ne možemo ni rešavati preko noći. Zbog toga smo upravo pristupili izradi takozvanog kompleksnog i dugoročnog programa ekonomske stabilizacije.

Drugarice i drugovi,

Poznato je da se na niskom stepenu razvoja proizvodnih snaga, osvajanje narednog stepena više tehnologije proizvoda relativno lakše ostvaruje. Za ovakvu vrstu proizvodnje još nisu bili potrebni veći naponi na naučno istraživačkom i razvojnom planu. Na višem nivou razvoja nužna je mnogo veća intenzifikacija rasta naučno-istraživačkih i tehnoloških delatnosti.

Dublja i šira primena naučnih saznanja postaje danas imperativ sadašnjeg i budućeg razvoja. Nauka je postala ne od danas nova proizvodna snaga i jedan od temeljnih pokretača daljeg razvoja. Iskustvo niza zemalja u celini potvrđuje tu činjenicu u praksi.

Brže smanjivanje tehnološke zavisnosti postaje sve više usko vezano sa ekonomskom suverenosti svake zemlje koja ima ambicije ravnopravnog uključivanja u tokove međunarodnih privrednih, a i političkih zbivanja.

Sve izraženija tendencija smanjivanja veka trajanja pojedinih tehničko-tehnoloških rešenja i koncepcija razvoja proizvoda, još više pojačava potrebu oslanjanja na vlastiti naučno-istraživački rad i razvoj tehničko-tehnoloških postupaka zasnovanih na domaćim izvorima.

Brz razvoj nauke i njene primene u proizvodnji doveo je do niza promena koje bitno utiču na funkcije i sadržaj aktivnosti udruženog rada, kao i na celokupne proizvodne odnose u privredi zemlje.

Sve ovo moramo imati u vidu posebno pri finalizaciji i sprovođenju Dogovora o strategiji tehnološkog razvoja, kojim će se utvrditi kriterijumi za transfer tehnologije iz drugih zemalja i stvoriti uslova za osiguranje bržeg razvoja sopstvene tehnologije i racionalnije korišćenje uvozne tehnologije.

Pitanje kvaliteta, u najširem i punom smislu reči predstavlja "temu dana", mada, naravno, ima i izrazito dugoročan značaj. Kvalitet proizvoda, usluga i rada prestaje da bude samo problem tehnike i tehnologije u proizvodnom procesu u užem smislu reči. Specifičnosti naše samoupravne socijalističke robne privrede same po sebi ne obezbeđuju automatski adekvatan kvalitet procesa rada, proizvoda ili usluga, ali nam pružaju širok manevarski prostor u kome podizanje društveno priznatog kvaliteta radnih procesa, kvaliteta robe i usluga može doživeti svoju punu afirmaciju. Stoga je na području podizanja kvaliteta neophodno posebno društveno organizovanje, pre svega, kroz veće insistiranje na racionalnijem gazdovanju sredstvima za proizvodnju, većoj radnoj disciplini, osiguranju veće kadrovske i organizacione osposobljenosti, uvodjenju svetskih kriterijuma u vrednovanju, ne samo materijalnih činilaca proizvodnje već i ljudskog rada, a posebno na bržem iskorišćavanju veoma značajnih ljudskih potencijala, po-

sebno potencijala stručnih kadrova i nauke.

U našim uslovima koncept integralnog upravljanja kvalitetom podrazumeva ukupan napor svih učesnika u procesu stvaranja proizvoda i obavljanja usluga. To zahteva bolju povezanost organizacija udruženog rada, društveno-političkih organizacija i zajednica, privrednih komora i udruženja, poslovno-planskih zajednica i drugih subjekata, da u skladu sa sistemom socijalističkog samoupravljanja i društvenog planiranja rade na neprekidnom unapređivanju kvaliteta proizvoda, usluga i ukupnog rada.

Kvalitet bi trebalo bitno da utiče na stvarnu protivvrednost koja se dobija za uloženi rad i sredstva u celokupnom procesu društvene reprodukcije odnosno treba da postane jedan od osnovnih kriterijuma u primarnoj raspodeli društvenog proizvoda.

U borbi za realizaciju društveno opravdanog kvaliteta posebno mesto zauzima politika raspodele ličnih dohodaka. Poznato je, da je jedan od najznačajnijih kriterijuma za meru nagradjivanja po rezultatima rada, ne samo kvantum nego i kvalitet rada, odnosno ukupni rezultati rada.

Naša skala vrednovanja doprinosa pojedinih delova društvenog rada još uvek nije u saglasnosti sa stvarnim doprinosom radnika u vrednosti proizvoda i usluga. Osnovni parametri u vrednovanju rezultata rada nisu u dovoljnoj meri položaj kvalifikovanog proizvodnog i kreativnog radnika, u skladu sa njegovim doprinosom i uvažavanjem uslova rada i vrednovanja stvaralaštva uopšte. Pojave da kvalifikovani radnici odlaze iz proizvodnje na još uvek bolje plaćene poslove u administraciji, režiji, i tako dalje potvrđuju da je vrednosna skala društvenog rada dosta poremećena i da je proizvodni rad na toj skali znatno podcenjen, te zbog toga nema motiva ni za dovoljno produktivan i kreativan rad u samom proizvodnom procesu. Takav trend povećava broj neproaktivnih radnih mesta, administraciju, organe posredovanja u različitim vidovima, i povećava učešće neproizvodnog rada u raspodeli društvenog proizvoda.

Moramo se, dakle, okrenuti ekonomskim faktorima vrednovanja rada u proizvodnji i stvarno podsticati da kreativan i inventivan rad postanu redovna, opšte društveno prihvaćena aktivnost, a ne izuzetak.

Dalji razvoj i insistiranje na kvalitetu, zatim poštovanje postojećih standarda i normi kvaliteta i njihovo dalje unapređivanje, uslovljeno je strukturnim aspektom, pogotovo kada deficitarnost sirovina i repromaterijala još više upućuju na racionalnu upotrebu, kvalitet i pouzdanost prilikom njihove upotrebe. Posebno bih istakao da je razvoj i insistiranje na kvalitetu uslovljeno i sposobnošću da se udovolji zahtevima odgovarajućih tržišta i potrošača.

Na sadašnjem nivou privrednog i društvenog razvoja nije dovoljno razvijati samo tehničko-tehnološki kvalitet odnosno funkcionalno eksploatacioni kvalitet, zatim pouzdanost, dizajn i kvalitet izrade, već se u najvećoj meri mora uvažavati ekonomsko-komercijalni i poslovni aspekt kvaliteta i usluga. Posebno je značajna potreba marketing pristupa i segmentacije tržišta, odgovornije ponašanje u odnosu na garantne rokove, na vek trajanja proizvoda, u organizaciji i pokrivenosti servisa, odgovornošću i vodjenju računa o snabdevenosti rezervnim delovima, što u odredjenom smislu predstavlja odraz kvaliteta proizvodnje i mora naći odgovarajuće mesto u poslovnoj politici svake pojedinačne organizacije udruženog rada.

Problemi funkcionisanja jedinstvenog jugoslovenskog tržišta od učestalih poremećaja na tržištu sve više postaju uzrok i krupnijih poremećaja u privrednim tokovima i ukupnoj društvenoj reprodukciji, a time i u ostvarivanju politike ekonomske stabilizacije u celini. Pored ostalog, reč je o regionalizaciji akumulacije, o narušavanju robnih i novčanih tokova, o stvaranju republičkih i pokrajinskih platnih bilansa, o kompletiranju regionalnih struktura i njihovoj tehnološkoj diferencijaciji i slično, što sve vodi zaoštavanju problema u funkcionisanju velikih tehničko-tehnoloških i ekonomskih sistema, u zemlji kao celini.

Posebno su negativne pojave regionalnih monopola i forsiranju plasmana "svojih" proizvoda od strane društveno-političkih zajednica, bez obzira na njihov kvalitet i stvarne potrebe potrošača.

U okviru borbe za funkcionisanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta mi moramo stalno isticati kvalitet kao prvorazredni kriterijum za integrisanost celokupnih odnosa u društvenoj reprodukciji i na toj osnovi ostvarivanja ekonomske stabilizacije.

To pretpostavlja i odgovarajuće prilagodjavanje razvojnih koncepcija i ambicija svih nosilaca razvoja, kako bi se u zajedničkim projektima kriterijumi svetske produktivnosti i konkurentne sposobnosti uzimali kao bazični. To takodje, predstavlja i takvu udruženost privrede u kojoj će se zajednički dogovoreni prioriteti rešavati kao prioriteti cele jugoslovenske ekonomije, a ne samo kao prioriteti zatvorenih republičkih i pokrajinskih ekonomija. Moramo ostvariti mehanizme takve koncentracije rada i sredstava za zajedničke projekte, kao bazu za društveno dogovaranje i samoupravno sporazumevanje, koji će uvažavajući kriterijume svetskog tržišta, reafirmisati poštovanje ekonomskih zakonitosti. Reafirmacija tržišnih zakonitosti, i veće poštovanje svetskih kriterija uz doslednu primenu našeg sistema samoupravnog društvenog planiranja, vršiće sama po sebi veći povratni pritisak na pripremu savremenijih projekata i programa, na kvalitet i efikasnost in-

vesticija, a tako i na stepen savremenosti (osavremenjivanje) tehnoloških, proizvodnih i radnih procesa koji direktno utiču na kvalitet proizvoda i usluga.

Drugarice i drugovi,

Nastupilo je vreme da se plate računi našeg neekonomskog ponašanja i odlučivanja na mnogim ključnim sektorima i nivoima privrednog i društvenog života.

Govoreći o povezanosti i medjuzavisnosti kvaliteta proizvoda i usluga i izvoza, pogotovo na konvertibilno a i mnoga tržišta zemalja u razvoju, gde je konkurencija sve oštija, ponovio bih poznatu ocenu da je agresivan izvoz naša jedina alternativa za izlaz iz teške ekonomske situacije i osnovni način smanjivanja i ukidanja platnog deficita kao i jedan od najbitnijih faktora kvalitetnijeg razvoja. Sve analize nas upozoravaju na teške posledice smanjenog učešća naše zemlje u ukupnoj medjunarodnoj razmeni, a posebno je zabrinjavajući regionalni aspekt ovih tokova. Stalni rast naših zaduživanja u inostranstvu, deficit platnog bilansa, pogoršani uslovi razvoja na svetskom tržištu i mnogi drugi indikatori, upućuju nas na izvoz kao osnovni izlaz iz nagomilanih teškoća, naravno, ne i izvoz po svaku cenu, i takvih roba i usluga koje bismo kasnije po znatno većoj ceni morali uvoziti, a ne i na izvoz koji nema ni elementarne dohodovne motivacije.

S obzirom na naše trenutne materijalne i tehničko-tehnološke mogućnosti, neophodan je aktivan pristup na tržišta svih regiona a posebno zapadnih zemalja i zemalja u razvoju. U vezi s tim, istakao bih sledeće:

Prvo, nedovoljno koristimo naše šanse u zemljama u razvoju gde nam tehnologija kojom raspolažemo, ali uz bolju organizovanost i kvalitet, pruža mnogo šire mogućnosti.

Drugo, na zapadnom tržištu nećemo dosadašnjom logikom poslovanja i razvoja i zane-marivanjem razvoja kvaliteta postići veće efekte. Potrebna je trajna i dugoročna orijentacija da bi na tom tržištu postigli bolje rezultate, a presudan uticaj imaće kvalitet proizvoda i usluga, uz cene koje će biti konkurentne cenama drugih učesnika na tom tržištu.

Treće, nedovoljno iskorišćavamo i komparativne prednosti po nerobnom deviznom prilivu gde loš kvalitet radova i usluga u transportu, turizmu i na drugim područjima onemogućava da postizemo bolje i efikasnije rezultate i time bitno doprinesemo prevazilaženju sadašnjih i budućih problema na području platnog bilansa zemlje i u ukupnom stabilizacionom razvoju zemlje.

U ovoj situaciji poboljšanje kvaliteta robe, usluga i društvenog rada višestruko dobijaju na značaju kao preduslov za ostvarivanje dugoročne ekonomske stabilizacije.

Faint, illegible text on the left page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text on the right page, possibly bleed-through from the reverse side.

trijske kooperacije i većeg učešća u međunarodnoj trgovini pod ravnopravnim ekonomskim uslovima i radi delovanja na uspostavljanju novog međunarodnog ekonomskog poretka.

10. Pri oceni situacije i sadašnje uloge standardizacije u međunarodnim okvirima, istaknuto je da međunarodni standardi ne odražavaju interes i nisu u skladu sa potencijalima zemalja u razvoju, stavljajući ih u vrlo nepovoljan položaj naročito kada je u pitanju njihova konkurentnost na međunarodnom tržištu.

11. U vezi sa ovim, prisutni su se složili, da razvijene zemlje, a naročito multinacionalne kompanije, koriste ove norme kao sredstvo za prodiranje u privredu zemalja u razvoju u koje unose uređaje, proizvode i tehnologiju čiji zahtevi u pogledu kvaliteta i tehnički uslovi nisu potvrđeni standardima i tehničkom dokumentacijom što sprečava njihovo korišćenje i asimilaciju od strane zemalja u razvoju.

12. Takodje je istaknuto da sada naše zemlje nailaze na velike teškoće pri izboru, prihvatanju, razvoju i širenju industrijske tehnologije; kao i da im njihov ograničen privredni i tehnološki potencijal ne dozvoljava da naprave odgovarajući izbor i često su potom pitanju potčinjeni diktatu multinacionalnih kompanija.

13. Stručnjaci su takodje konstatovali da, danas, zemlje u razvoju igraju malu ulogu u međunarodnim organizacijama koje se bave standardizacijom, metrologijom i kontrolom kvaliteta, jer ne koordiniraju na odgovarajući način svoje interese niti su izgradile osnovnu strategiju koja bi im omogućila da ujedine snage i usaglase svoje stavove u ovim organizacijama, što je neophodan preduslov da bi se postiglo da preduzete akcije i usvojena rešenja u ovim organizacijama budu u skladu sa problemima i potrebama ovih zemalja.

14. Iz tih razloga, stručnjaci smatraju da je bitno da se preduzmu akcije sa ciljem da se reše ovi problemi. U okviru ovih akcija zemlje u razvoju treba da nastoje da budu adekvatnije zastupljene u okviru upravnih tela međunarodnih organizacija za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta i da svaka zemlja u razvoju ima organizaciju koja će joj omogućiti da postigne konkretne rezultate prilikom učešća u radu ovih međunarodnih organizacija.

15. Zemlje prisutne na sastanku su se složile da je važna obuka kadrova i opšte obrazovanje u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta, na osnovu kojih treba da se razumevanje ovih aktivnosti podigne na viši nivo i da se poveća njihov uticaj na društveno-ekonomski razvoj.

16. Stručnjaci su takodje naglasili potrebu za plodnom saradnjom u oblasti stan-

dardizacije, metrologije, i kontrole kvaliteta koja treba da se ostvari u duhu kolektivnog oslanjanja na sopstvene snage, izmedju nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju.

17. Posle analiziranja prednjeg i diskusije i na osnovu iznetih stavova, učesnici su se složili da usvoje sledeći:

AKCIONI PROGRAM SARADNJE NESVRSTANIH I DRUGIH ZEMALJA U RAZVOJU, U OBLASTI STANDARDIZACIJE, METROLOGIJE I KONTROLE KVALITETA

U v o d

Utvrđivanje Programa saradnje izmedju nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta predstavlja jedan od efikasnih puteva za kanaliziranje i usmeravanje napora zainteresovanih zemalja za unapređivanje ovih aktivnosti na nacionalnom nivou, imajući u vidu njihovu važnost za industrijski i poljoprivredni razvoj, transfer tehnologije i međunarodnu trgovinu.

Ovaj program treba da čini sastavni deo Akcionog programa ekonomske saradnje Pokreta nesvrstanih zemalja zasnovanog na priznavanju da je od životne važnosti za ekonomski razvoj nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju kolektivno oslanjanje na sopstvene snage.

U ovom trenutku moguće je definisati određene smernice za saradnju kao i oblike i načine za sprovođenje ovog programa. Očekuje se da će se ovo proširiti na osnovu stečenog iskustva i praktičnih rezultata njegove postepene primene u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju.

C i l j e v i

Saradnja izmedju zemalja u razvoju u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta je za ove zemlje jedna od osnovnih mogućnosti za rešavanje njihovih ekonomskih i društvenih problema. Iz ovoga proističe da aktivnosti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta treba da budu u skladu sa uslovima privrede ovih zemalja. Prema tome, ove aktivnosti moraju održavati ciljeve i imati oblike prilagodjene uslovima zemalja u razvoju.

Ovo ne treba shvatiti kao pokušaj odbacivanja ili potcenjivanja iskustava i znanja razvijenih zemalja u ovoj oblasti. Naprotiv, zemlje u razvoju treba da na najefikasniji način i sa što manje troškova preuzmu odgovarajuće iskustvo razvijenih zemalja, ali takodje treba da učine poseban napor za rešavanje svojih specifičnih problema. Ovi problemi su, izmedju ostalog:

1. Neodložna potreba za racionalnom uravnoteženošću i rentabilnom industrijalizacijom, koja suštinski polazi od uvozne tehnologije.

2. Oslanjanje na nacionalne kadrovske, energetske i materijalne resurse i njihovo najbolje korišćenje.

3. Uspešan izvoz u razvijene zemlje.

4. Unapredjenje uzajamne razmene dobara i usluga između zemalja u razvoju.

5. Unapredjenje naučno-tehničke saradnje između zemalja u razvoju.

6. Podizanje nivoa kvaliteta proizvoda i usluga u zemljama u razvoju.

7. Zaštita života, zdravlja i žive ne sredine u ovim zemljama koje su izložene riziku da budu žrtve nekontrolisane primene tehnologije.

Zemlje u razvoju uvidjaju da se rešenja za ove probleme ne mogu naći u nekritičnom transferu tehnike standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta iz razvijenih zemalja. Ovo zbog toga što osnovni koncept aktivnosti standardizacije metrologije i kontrole kvaliteta u ovim zemljama podrazumeva postojanje razvijene privrede što nije slučaj u zemljama u razvoju, čije su potrebe suštinski drukčije po mnogim aspektima.

Zbog toga zemlje u razvoju treba da deluju na bazi kolektivnog oslanjanja na sopstvene snage, i da na taj način iznadju svoj specifičan pristup rešavanju ovih problema, saradjujući u skladu sa predloženim "Akcionim programom saradnje nesvrstanih i drugih zemalja u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta".

Akcioni program

Ovaj Akcioni program koji se predlaže za saradnju između nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju, sastoji se od sledećih glavnih elemenata:

1. Proučavanje problema standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju;

2. Utvrđivanje zajedničke strategije nesvrstanih zemalja i drugih zemalja u razvoju u okviru međunarodnih organizacija za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta;

3. Razmena naučno-tehničkih informacija i iskustava u vezi sa standardizacijom, metrologijom i kontrolom kvaliteta;

4. Organizovanje tehničke pomoći u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta;

5. Obučavanje i usavršavanje stručnjaka za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta;

6. Stvaranje ili unapredjivanje nacionalnih sistema i materijalne osnove za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju;

7. Organizovanje i razvoj sistema atestiranja kvaliteta proizvoda i uzajamno priznavanje rezultata ispitivanja;

8. Usaglašavanje nacionalnih standarda, metroloških normi i tehničkih propisa;

9. Utvrđivanje zajedničke strategije u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta za sprečavanje i otklanjanje tehničkih prepreka trgovini između zemalja;

10. Utvrđivanje obrazovnih i informacionih programa kojima treba na širokoj osnovi podići saznanje o standardizaciji, metrologiji i kontroli kvaliteta u nesvrstanim zemljama i drugim zemljama u razvoju.

1. Proučavanje problema standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju

Problemi standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta, posebno sa stanovišta njihovog povezivanja sa drugim tehničkim, privrednim i aktivnostima trgovine, pružaju široko polje za efikasnu saradnju između nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju.

Danas, jednu od glavnih prepreka za ostvarivanje ove saradnje predstavlja nedostatak odgovarajućih informacija o organizovanosti i nivou razvoja standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u ovim zemljama; o problemima i teškoćama koje treba prevazići da bi se omogućio napredak u ovoj oblasti; o utvrđivanju najneodložnijih potreba kao i o potencijalima za saradnju koje neke od ovih zemalja mogu ponuditi drugima u ovoj oblasti.

Strategija razvoja u kojem standardizacija, metrologija i kontrola kvaliteta mogu da igraju važnu ulogu zavisi, pre svega, od jasnog definisanja problema koje ove aktivnosti mogu da rešavaju i od definisanja kako to mogu da učine. To znači da je proučavanje neophodno, naročito u pravcu obezbeđivanja odgovarajućih informacija radi donošenja zaključaka i preporuka na bazi podataka koji odražavaju realnu situaciju u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju u ovoj oblasti.

1.1 Predmeti proučavanja

.. Uloga standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u transferu tehnologije od razvijenih u zemlje u razvoju.

- Uticaj standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta na trgovinske odnose između razvijenih i zemalja u razvoju.

- Uloga i uticaj standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u raznim oblastima privrede nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju, kao što su industrija, poljoprivreda, ribarstvo, zdravlje ljudi, obrazovanje i tako dalje.
- Odnosi u okviru saradnje između razvijenih i zemalja u razvoju u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta, kao što su tehnička pomoć, obučavanje i specijalizacija stručnjaka, razmena informacija i slično.
- Agencije i organizacije za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju, uključujući tu pregled njihovih ciljeva, funkcija, aktivnosti, unutrašnje organizacije, subordinirajućih institucija i druge aspekte.
- Učešće nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju u međunarodnim i regionalnim organizacijama za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta, uključujući i tehničke komitete preko kojih rade, poslove koje potpomažu i sve druge vidove koje ove zemlje koriste.

1.2 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

- Nesvrstane i druge zemlje u razvoju treba da prikupljaju informacije o potrebama i mogućnostima saradnje u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta.
- Nesvrstane i druge zemlje u razvoju treba da organizuju i drže naučne simpozijume i konferencije o standardizaciji, metrologiji i kontroli kvaliteta.

Ovi simpozijumi i konferencije treba da obezbede forum za prikazivanje rezultata studija o pomenutim predmetima proučavanja, naučnih istraživanja koja mogu da daju značajan doprinos na međunarodnom nivou, za prikazivanje iskustava ovih zemalja u planiranju, organizovanju i primeni ovih aktivnosti na nacionalnom planu, kao celini, kao i u pojedinim sektorima nacionalne privrede.

- Sistematsko objavljivanje naučnih istraživanja u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta od strane pojedinih zemalja, ili grupe zemalja.

Rezultati ovoga rada, mogu na taj način da budu brzo i u potpunosti dostupni svim zainteresovanim zemljama. U ovom smislu, mora se tražiti i pomoć međunarodnih organizacija koje se direktno angažuju na poslovima standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta.

- Treba da se organizuju kontakti i sastanci stručnjaka za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta iz nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju, sa ciljem da im se omogući da diskutuju o

materiji od uzajamnog interesa i da učvršćuju bilateralnu i multilateralnu saradnju.

Osnovne metode za ostvarivanje ovih sastanaka biće kroz razmenu delegacija i kroz kontakte putem kojih će se obezbediti njihovo učešće u specijalizovanim međunarodnim aktivnostima.

2. Utvrđivanje zajedničke strategije za efikasno učešće u radu međunarodnih organizacija za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta

Saradnja nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju treba da se karakteriše iskrenom i otvorenom razmenom uzajamnih stavova i pogleda o političkim, privrednim i društvenim faktorima koji su od uticaja na razvoj standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta na međunarodnom nivou.

Sadašnji jaz između razvijenih i zemalja u razvoju naročito je produbljen u pogledu velike razlike u naučnom i tehničkom potencijalu ovih zemalja. Razvijene zemlje su postavile kriterijume u međunarodnim standardima koji održavaju njihove sopstvene interese i tehnološke mogućnosti. Često, ovi standardi nisu u skladu sa interesima i mogućnostima zemalja u razvoju.

Ovakva situacija stavlja zemlje u razvoju u zabrinjavajuće nepovoljan položaj u međunarodnoj trgovini i ima tendenciju da usmeri njihov privredni razvoj u pravcu rešavanja zahteva razvijenih zemalja i sprečava im da postignu uravnotežen privredni rast.

Kao i standardizacija i metrologija i kontrola kvaliteta traže visokospecijalizovani kadar i materijalne resurse za stvaranje i funkcionisanje sistema koji može da garantuje dobro obavljanje metroloških aktivnosti i kvalitet proizvoda.

Neodložna je potreba da nesvrstane zemlje i druge zemlje u razvoju udruže napore u cilju stvaranja zajedničke strategije za učešće u radu međunarodnih organizacija za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta tako da svi rezultati naučno-tehničkog progressa koji proizadju iz ovih aktivnosti, budu od koristi za sve zemlje.

2.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

- Treba ostvariti široku raspravu u okviru pokreta o tome koji su najneodložniji problemi u ovoj oblasti i koja pitanja imaju najveći uticaj na privredu zemalja u razvoju i na naučno-tehnički razvoj.

Cilj ovakve saradnje je da se dodje do zajedničkog stava koji bi odražavao osnovne interese ovih i drugih zemalja u razvoju, i koji bi im omogućio da učvrste svoje jedinstvo i da poboljšaju

zajedničke pregovaračke snage na međunarodnom planu po pitanjima standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta.

- Nesvrstane i druge zemlje u razvoju treba da insistiraju na tome da budu na adekvatan način zastupljene u upravnim telima međunarodnih organizacija koje se direktno bave standardizacijom, metrologijom i kontrolom kvaliteta.
- Ove zemlje treba u međunarodnim organizacijama da brane stav koji treba efikasno da stvori mogućnosti za unapređenje standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u zemljama u razvoju, naročito u najsiromašnijim i najzaostajijim.
- Od međunarodnih organizacija treba da se zatraži povećavanje finansijske pomoći u korist zemalja u razvoju kako bi iste mogle brže da napreduju u ovoj oblasti. Ova pomoć može da se sastoji od:
 - povećavanja besplatne tehničke pomoći, ili pružanje iste pod povoljnim uslovima;
 - dopunskih naučno-tehničkih informacija i udžbenika iz oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta;
 - potpunog, ili delimičnog finansijskog investiranja u stvaranje ili poboljšanje materijalne baze za ovakve aktivnosti u ovim zemljama;
 - većeg broja stipendija za obuku i specijalizaciju kadra iz ovih zemalja.
- Pre odlaska na sastanke međunarodnih organizacija, koje se direktno bave aktivnostima standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta, nesvrstane zemlje i ostale zemlje u razvoju treba da razmene mišljenje o raznim pitanjima vezanim za program sastanka, sa ciljem da usklade svoje stavove.

3. Razmena naučno-tehničkih informacija i iskustava u vezi sa standardizacijom, metrologijom i kontrolom kvaliteta

Jedna od oblasti u kojoj se može ostvariti efikasna i korisna saradnja između nesvrstanih i ostalih zemalja u razvoju jeste recipročna razmena naučno-tehničkih informacija o standardizaciji, metrologiji, i kontroli kvaliteta.

Ovo je važan činilac za unapređjivanje saznanja u zemljama u razvoju i za omogućavanje da njihovo iskustvo bude uzajamno dostupno. To će takodje pomoći da se izgradi sistem standarda i drugih specijalizovanih materijala u vezi sa ovom aktivnošću u raznim zemljama. To će, takodje, biti korisno za ostvarivanje nacionalnih studija i istraživanja u vezi sa ovim aktivnostima.

Može se razmenjivati sledeći naučno-tehnički materijal:

- katalozi i standardi;
- standardi i drugi nacionalni dokumenti standardizacije;
- knjige koje napišu autori iz nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju, kao i onih autora iz razvijenih zemalja čiji se radovi objave u zemljama u razvoju;
- časopisi, brošure i druge specijalizovane publikacije;
- zapisnici sa nacionalnih ili međunarodnih konferencija ili simpozijuma o standardizaciji, metrologiji i kontroli kvaliteta koje se budu održale u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju.

Razmena ili prodaja pod povoljnim uslovima važnih knjiga o ovim disciplinama su od posebne važnosti, pošto njihove cene imaju tendenciju, u razvijenim zemljama, da postanu neprihvatljive za zemlje u razvoju.

3.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

Multilateralni i bilateralni sporazumi između nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju koji bi služili interesima ovih zemalja predstavljaju najbolji instrument saradnje u ovoj oblasti.

U odgovarajućem periodu mogle bi se u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju štampati periodični časopisi specijalno posvećeni standardizaciji, metrologiji i kontroli kvaliteta. Na ovaj način bi se olakšalo širenje ideja i iskustava u vezi sa iskustvom u rešavanju problema i dostignućima ovih zemalja.

4. Organizovanje tehničke pomoći u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta

Saradnja u ovoj oblasti zasniva se na pomoći koju neke nesvrstane i druge zemlje u razvoju mogu da ponude zemljama kojima je ova pomoć potrebna.

Tehnička pomoć treba da bude maksimalno efektivna i ekonomski povoljna za zemlju koja je prima. U nekim slučajevima je potrebno razmotriti pružanje besplatne tehničke pomoći, zemljama koje nemaju privredne uslove da je obezbede.

Tehnička pomoć treba da bude u skladu sa specifičnim potrebama zemlje koja je prima i potencijalima zemlje koja je daje. U načelu ona treba da ima sledeće ciljeve:

- stvaranje i organizaciju nacionalnih agencija i službi u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta;
- obučavanje i specijalizaciju kadrova;
- razvoj ovih disciplina u specifičnim proizvodnim i uslužnim aktivnostima;

- pomaganje istraživačkim i obrazovnim institucijama u ovoj oblasti, koje postoje u nekim zemljama.

Važan preduslov za tehničku pomoć je jasno razumevanje potreba zemlje koja je prima i informisanje o tome koji specifičan rad njeni stručnjaci obavljaju.

4.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

Multilateralni i bilateralni sporazumi između nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju predstavljaju najbolji oblik saradnje u ovoj oblasti.

5. Obučavanje i usavršavanje stručnjaka za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta

Jedan od glavnih problema sa kojim se suočavaju zemlje u razvoju u nastojanju da što efikasnije primenjuju standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta, predstavlja nedostatak kvalifikovanog kadra koji može da primenjuje i upravlja tehnikom koju ove discipline zahtevaju.

Saradnja po ovom pitanju, kao i po ostalim, treba da se zasniva na pomoći koju neke nesvrstane zemlje i druge zemlje u razvoju mogu ponuditi zemljama kojima ta pomoć najviše treba.

5.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

- Stipendije i slično treba da se obezbede za stručno-tehničko obučavanje kadrova u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta na srednjoškolskom i univerzitetskom nivou.
- Takođe, mogu da se održavaju kursevi o osnovnim principima i tehnicima standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta.
- Treba da se u regionalnim školama uz pomoć međunarodnih organizacija (i onim koje pripadaju sistemu OUN i onim izvan tog sistema), osnuju odeljenja koja će održavati kurseve obučavanja u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta.

Kroz izvestan period vremena, mogu se osnovati regionalni centri za obučavanje u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta. Nesvrstane zemlje i druge zemlje u razvoju, koje raspolažu tehničkim i ekonomskim mogućnostima, mogu biti pokrovitelji i finansijeri ovih centara, a pomoć bi se mogla dobiti od međunarodnih organizacija.

- Najiskusnije članice Pokreta i druge zemlje u razvoju mogu ponuditi nastavne planove i programe za kurseve različitog tipa, dužine i nivoa onim zemljama kojima je to najpotrebnije.
- Nesvrstane i druge zemlje u razvoju mo-

gu saradjevati u sastavljanju i objavljivanju nastavnog materijala u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta na jeziku koji se govori u zemlji koja će taj materijal koristiti.

- Najrazvijenije zemlje među nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju mogu obezbediti najzaostališim i najsiromašnijim zemljama povoljne kredite za izgradnju škola za obučavanje o teoriji i praksi standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta.
- Međunarodne organizacije čiji je rad u vezi sa metrologijom i kontrolom kvaliteta mogu obezbediti veću tehničku i finansijsku pomoć za obučavanje stručnjaka o ovim disciplinama i za obnavljanje njihovog profesionalnog i tehničkog znanja.

Ovi elementi saradnje se mogu precizirati multilateralnim i bilateralnim sporazumima koji bi se potpisivali između vlada, institucija i organizacija koje se bave standardizacijom, metrologijom i kontrolom kvaliteta u raznim zemljama.

6. Stvaranje ili unapredjivanje nacionalnih sistema i materijalne osnove za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta u nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju

Razvoj standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta i njihov efektivni doprinos društveno-privrednim planovima i programima razvoja nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju, zavisi u velikoj meri od materijalne osnove za istraživanje i obavljanje rutinskih poslova u okviru ovih aktivnosti.

Velika većina zemalja u razvoju, međutim, ne raspolaže odgovarajućom opremom za ove potrebe.

Između ostalog, ovo se nepovoljno odražava na razvoj domaćeg tržišta. Kada su merenja i kontrola neadekvatni, kada se ne mogu verifikovati, ili su tehnički nepotpuni, kada ne postoje mogućnosti za opravku i kontrolu uređaja i kada se ne mogu obezbediti rezervni delovi za zamenu, negativne posledice se odražavaju ne samo na domaće, nego i na inostrano tržište.

Cena potrebne opreme koja je znatno uvećana poslednjih godina zbog privredne krize u svetu, i prinudjenost zemalja u razvoju da odvoje oskudna sredstva za druge prioritarnije oblasti, doveli su do izuzetno sporog razvoja materijalne osnove za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta u ovim zemljama.

Zbog svih ovih činilaca neophodno je da nesvrstane i druge zemlje u razvoju aktivno saraduju kako bi zajednički pomogle rešavanju problema pojedinih zemalja kroz stvaranje pogodnih materijalnih baza za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta.

6.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

Zemlje članice će koordinirati aktivnosti sa ciljem da ostvare veće materijalne i finansijske doprinose na ovom polju, uključujući tu:

- davanje kredita za izgradnju i opremanje ispitnih i kontrolnih laboratorija i radionica gde se merna oprema može opraviti;
- davanje kredita zemljama kojima je to najpotrebnije radi nabavke opreme i uređaja, merne i ispitne opreme, reagenasa, nameštaja i drugih materijala, besplatno ili po nižim cenama;
- treba koordinirati akcije na traženju veće finansijske pomoći od specijalizovanih međunarodnih organizacija i drugih agencija koje pripadaju sistemu OUN, sa ciljem da se razvije materijalna baza za standardizaciju, metrologiju i kontrolu kvaliteta;
- treba da se pregovara sa razvijenim zemljama, multilateralno, ili zajednički, da se dobiju povoljniji, dugoročni krediti, investicije i jeftini tehnički uređaji.

7. Organizovanje i razvoj sistema atestiranja kvaliteta proizvoda i uzajamno priznavanje rezultata ispitivanja

Najbolji način za podizanje kvaliteta proizvoda tako da budu konkurentni na domaćem i međunarodnom tržištu, jeste atestiranje njihovog kvaliteta.

Atestiranje takodje može da utiče na smanjenje cene inspekcijske kontrole i ispitivanja prilikom transakcija u domaćoj i međunarodnoj trgovini, stvara osećanje uzajamnog poverenja, pošto i proizvođači i kupci znaju da su proizvodi atestirani u propisno ovlašćenim laboratorijama.

Zajednički rad kojeg zahteva ova aktivnost povlači za sobom da je smatraju specifičnim poljem saradnje.

7.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

- Razmena informacija i dokumentacije koja se odnosi na odgovarajuće sisteme atestiranja nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju.
- Najrazvijenije zemlje medju nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju mogu drugim zemljama obezbediti tehničku pomoć potrebnu za uvođenje ili unapređivanje sistema atestiranja kvaliteta.
- Postojeće ispitne i kapacitete za kontrolu kvaliteta u nesvrstanim zemljama i drugim zemljama u razvoju mogu koristiti druge zemlje koje ih nemaju.

- Razmena referentnih uzoraka proizvoda priznatog kvaliteta medju nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju, u nastojanju da se ocenjuju nivoi kvaliteta i atestiranja proizvoda.
- Mogu da se ostvare bilateralni i multilateralni kontakti sa ciljem da se postignu sporazumi za uzajamno priznavanje rezultata ispitivanja i kontrole kvaliteta za glavne proizvode kojima se trguje medju nesvrstanim i drugim zemljama u razvoju.

8. Usaglašavanje nacionalnih standarda, metroloških normi i tehničkih propisa

Sa ciljem da unaprede uzajamnu razmenu proizvoda i usluga, kao i da unaprede naučno-tehničku saradnju, zemlje u razvoju treba da usaglašavaju svoje nacionalne standarde, metrološke norme i sisteme kontrole kvaliteta, u oblastima od uzajamnog interesa.

U vezi sa ovim, treba uzeti u obzir međunarodne standarde koji se odnose na date predmete.

8.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

- Treba da se utvrdi koji standardi zahtevaju usaglašavanje i zainteresovane zemlje treba da kontaktiraju izmedju sebe, da bi uklonile razlike svugde gde one postoje.
- U slučajevima gde se međunarodni standard ili metrološka norma nalaze u pripremi, a od interesa su za jednu ili više zemalja, treba uložiti zajedničke napore da se obezbedi da međunarodni standard, odnosno metrološka norma, uključiti stavove do kojih se dolazi zajedničkim sporazumom.
- Za konkretnu primenu ovog koncepta, zainteresovane zemlje treba da se uzajamno obavestavaju i to neposredno po donošenju odluke o tome koje će se oblasti obuhvatiti nacionalnom standardizacijom i metrološkim aktivnostima. U procesu izrade standarda, mogu se razmenjivati nacrti sa ciljem da se dobiju mišljenja i predlozi.
- Za stvaranje uzajamnog poverenja u odnosu na kvalitet proizvoda i usluga u uzajamnoj trgovinskoj razmeni, mogu se povezivati sistemi atestiranja koje razvijaju pojedine zemlje, putem uzajamnih konsultacija.

9. Utvrđivanje zajedničke strategije u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta, u cilju sprečavanja i otklanjanja tehničkih prepreka trgovini izmedju zemalja

Imajući u vidu da su u okviru GATT preduzeti koraci za otklanjanje tehničkih pre-

preka trgovini putem "Sporazuma o tehničkim preprekama trgovini" i da vrlo mali broj zemalja u razvoju može da zadovolji njegove zahteve, potrebna je saradnja da bi se rešio problem zajedničke strategije u ovom pogledu.

9.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

- Neke od zemalja u razvoju su odlučile da potpišu Sporazum i one su u situaciji da usmere ostale zemlje zainteresovane da pristupe Sporazumu, kroz uzajamne konsultacije.
- Pri ispunjavanju zahteva Sporazuma u pogledu centralne ankete koja je data za sve zemlje potpisnice, zemlje u razvoju koje su u stanju da na nju odgovore da bi ispunile svoje nacionalne obaveze u ovom pogledu, mogle bi ponuditi svoje usluge drugim zainteresovanim zemljama u vidu informacija o standardima i tehničkim propisima a na osnovu uzajamnih sporazuma.

10. Utvrđivanje obrazovnih i informacionih programa kojima treba na širokoj osnovi podići nivo znanja o standardizaciji, metrologiji i kontroli kvaliteta u nesvrstanim zemljama i drugim zemljama u razvoju

Jedna od osnovnih teškoća sa kojom se sreću naše zemlje u primeni programa standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta jeste nedostatak razumevanja kod naših ljudi - jer slabo poznaju ovu oblast - ne shvataju važnost ovih aktivnosti za opšti razvoj zemlje.

Neke zemlje su započele objavljivati informacije o ovoj materiji, koje obećavaju rezultate. Ljudi će biti upoznati sa važnošću standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u ostvarivanju razvojnih ciljeva koje su postavile njihove vlade.

Neke zemlje bi svoje iskustvo u standardizaciji, metrologiji i kontroli kvaliteta mogle korisno preneti zemljama koje su manje odmakle u tom pogledu.

10.1 Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti

Oblici i načini saradnje u ovoj oblasti bi mogli obuhvatiti sledeće:

- Ponude, jednostavnih i specifičnih obrazovnih materijala u takvom tehničkom obliku i na takvom nivou koji bi bio u skladu sa obrazovnim sistemom pojedinih zemalja;
- Obezbeđivanje radio i televizijskih akcija koje doprinose osnovnom razume-

vanju važnosti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta u stvaranju pravednih odnosa između kupaca i prodavaca, kao i između proizvođača i potrošača;

- Uvodjenje u nacionalne sisteme obrazovanja, na svim nivoima, obrazovnih programa o standardizaciji, metrologiji i kontroli kvaliteta a što će omogućiti da učesnici i studenti shvate važnost ovih aktivnosti.

Mehanizam za praćenje i koordinaciju

Za efektivno praćenje ostvarivanja ciljeva i zadataka saradnje, zemlje učesnice su mišljenja da je potreban odgovarajući mehanizam koji bi, između ostalog, doprinosio:

- delovanju centralnog mesta za bilateralne i multilateralne pregovore radi davanja smernica drugim zemljama koje su zainteresovane za stvaranje takvih aranžmana;
- delovanju centralnog mesta za kontaktiranje za rasturanje informacija zainteresovanim zemljama o pojedinostima programa i njegovog plana akcija;
- koordiniranju interesa zemalja učesnica u međunarodnim - vladinim, kao i nevladinim - telima koja rade na unapređivanju ovih aktivnosti;
- organizovanju periodičnih sastanaka zemalja zainteresovanih za program, radi razmatranja primene ranijih odluka i formulisanja novih elemenata saradnje, prema ukazanoj potrebi.

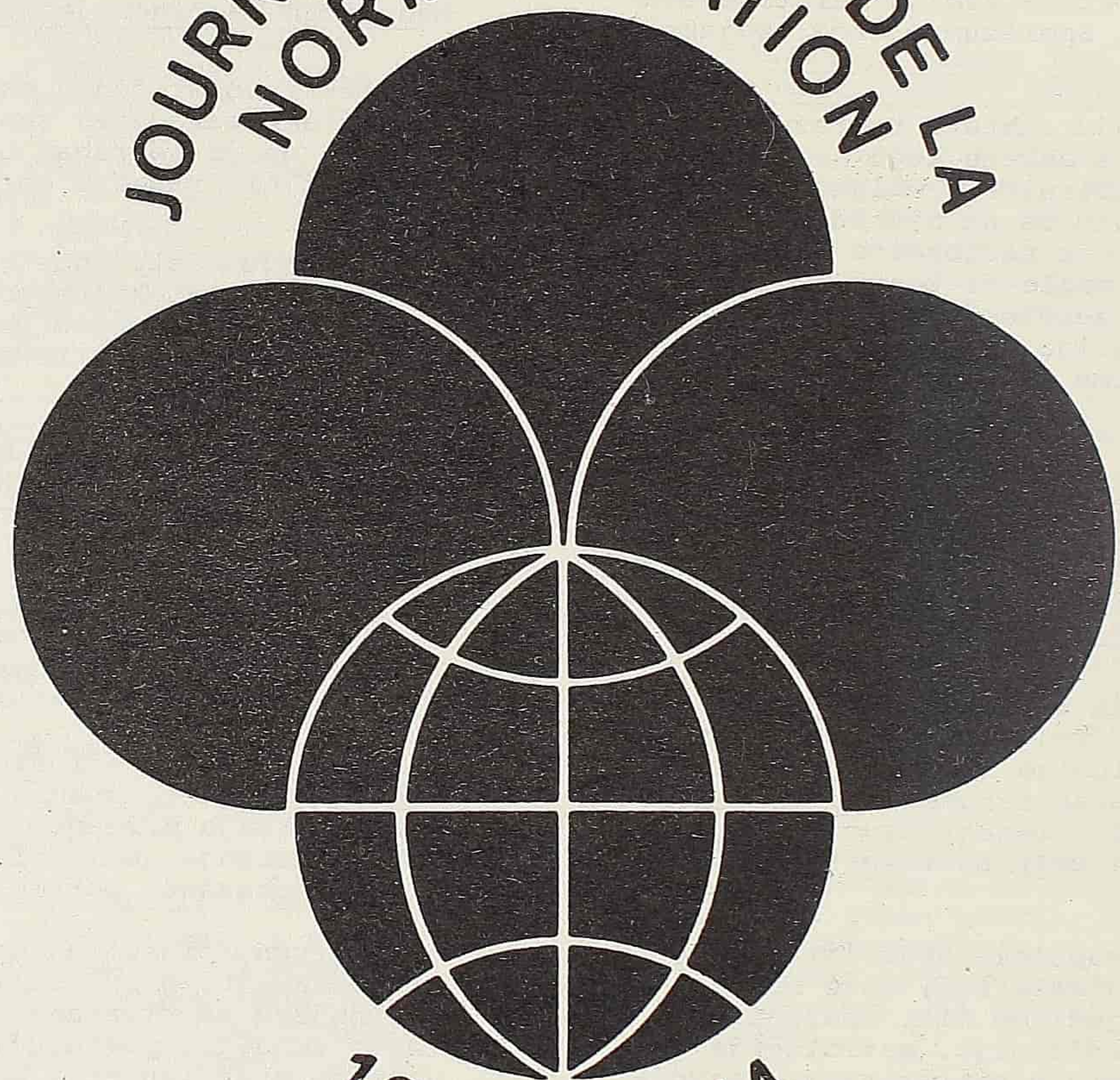
18. Stručnjaci su, na osnovu predloga Predsedavajućeg odlučili da pozdrave 20-ogodišnjicu od stvaranja Pokreta nesvrstanih zemalja, pominjući u Završnom izveštaju ovaj izuzetni događaj.

19. Sa zadovoljstvom je primljena vest o nameri Nikaragve da se pridruži zemljama koordinatorima u ovoj oblasti.

20. Upućuje se poziv i drugim nesvrstanim zemljama da u većem broju pristupe grupi zemalja - koordinatora, radi razvoja ove aktivnosti u ovim zemljama, kao i radi organizovanja aktivnosti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta i koordinacije nastupa nesvrstanih zemalja u međunarodnim organizacijama i telima.

21. Ovaj Završni izveštaj treba da se dostavi: Koordinacionom birou nesvrstanih pokreta u Njujorku, a preko njega Sedmoj konferenciji na vrhu; zemljama nesvrstanih pokreta i ostalim zemljama u razvoju; međunarodnim organizacijama koje se bave pitanjima iz ove oblasti.

JOURNEE MONDIALE DE LA
NORMALISATION

1981-10-14

SVETSKI DAN STANDARDIZACIJE

Standardizacija u oblasti ambalaže

Vojislav Kaličanin, dipl. ing.

Polazna osnova standardizacije je potreba za racionalnim korišćenjem materijala, sredstava za proizvodnju i radne snage. U ovoj osnovi sadržani su i osnovni ciljevi standardizacije koji se, obično, iskazuju u obliku šest aktivnosti:

1. Uprošćavanje
2. Sporazumevanje (terminologija, oznake i označavanje)
3. Opšta ekonomičnost
4. Bezbednost, zdravlje i zaštita života
5. Zaštita interesa potrošača (korisnika) i interesa društva
6. Uklanjanje prepreka u trgovini

Medjutim, očigledno je da se navedeni ciljevi ne mogu kruto shvatiti kao i da se ne može napraviti jasna i čvrsta (granica) između različitih ciljeva jer između njih postoji uzajamna zavisnost.

Ove opšte postavke u celini se odnose i na pojedine oblasti društvene delatnosti - u našem slučaju i na ambalažu. Ambalaža takođe predstavlja kompleks problema koji se mogu rešavati i rešavaju se standardizacijom. Svi problemi u oblasti ambalaže mogu biti predmet standardizacije jer se mogu sagledavati i rešavati sa raznih aspekata.

Zbog aktuelnosti i značaja koji ima ambalaža posvećena joj je posebna pažnja i od strane Medjunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) - ovom problematikom se bavi poseban tehnički komitet ISO/TC 122.

Oblast ambalaže praktično je nedovoljno pokrivena našim nacionalnim tehničkim propisima (standardi, tehnički normativi i norme kvaliteta) koji za osnovu imaju standarde ISO.

S obzirom na činjenicu da probleme ambalaže, sa stanovišta standardizacije, nije moguće a i ne treba posmatrati i rešavati usko u okviru jedne grane i zemlje to se u daljem izlaganju najveća pažnja poklanja standardizaciji u oblasti ambalaže na medjunarodnom nivou.

Rad tehničkog komiteta ISO/TC 122 -
- Ambalaža

Ovaj tehnički komitet je formiran 1966. godine, a vodi ga SCC (Kanadska nacionalna organizacija za standardizaciju). Delatnost ovog komiteta odnosi se na standardizaciju u oblasti ambalaže: termino-

logiju, mere ambalaže, uslove za korišćenje i na metode ispitivanja, izuzev pitanja koja se odnose na laku metalnu ambalažu sa nazivnom debljinom materijala do 0,49 mm kao i na kontenere.

Rad ovog komiteta odvija se putem sledećih potkomiteta (PK) i radnih grupa (RG):

PK 1	Mere ambalaže	SCC (Kanada)
PK 2	Vreće	SFS (Finska)
RG 1	Metode proračuna i uzorkovanje	AFNOR (Francuska)
RG 3	Ispitivanje vreća na pad	SIS (Švedska)
RG 4	Vreće koje nisu od papira	BSI (Velika Britanija)
RG 5	Metod ispitivanja čvrstoće šavova	DIN (SR Nemačka)
PK 3	Uslovi za korišćenje i metode ispitivanja sredstava za pakovanje, pakovanja i jediničnih tereta (u okviru delatnosti ISO/TC 122)	BSI (Velika Britanija)
RG 3	Konteneri nedostupni za decu	BSI (" ")
RG 4	Klimatska ispitivanja	BSI (" ")
RG 5	Stabilnost jediničnih tereta	AFNOR (Francuska)
RG 6	Organoleptička ispitivanja	DIN (SR Nemačka)
PK 4	Terminologija, kodifikacija, klasifikacija i oznake	DIN (SR Nemačka)
RG 1	Klasifikacija i terminologija u oblasti ambalaže	AFNOR (Francuska)

Ovaj komitet (TC 122) usko saradjuje sa drugim komitetima ISO:

TC 6	- Papir, karton i celuloza
TC 51	- Palete za prevoz i rukovanje jednoobraznih tereta
TC 52	- Laka metalna ambalaža
TC 63	- Staklene posude
TC 72	- Tekstilne mašine i pomoćna oprema
TC 104	- Konteneri za transport robe, i
TC 110	- Vozila unutrašnjeg transporta

Aktivnost TC 122 može se sagledati i iz pregleda već donetih standarda ISO kao i predloga ISO standarda čija je izrada u toku:

Oznaka	God.	Naslov
I Medjunarodni standardi (ISO)		
TC 122		Ambalaža DK 621.798
ISO/R 780	1968	Oznake (grafički simboli) za rukovanje i skladištenje proizvoda (Opšti simboli)
ISO/R 884	1968	Oznake (simboli) ambalaže koja sadrži fotografske materijale osetljive na energiju zračenja
ISO 2206	1972	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 1: Označavanje delova prilikom ispitivanja
ISO 2233	1972	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 2: Uslovi u vezi sa ispitivanjem
ISO 2234	1972	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 3: Ispitivanje slaganja ambalaže
ISO 2244	1972	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 5: Ispitivanje na horizontalni udar (Ispitivanje na zakošenoj ravni. Ispitivanje klatnom)
ISO 2247	1972	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 6: Ispitivanje na vibracije
ISO 2248	1972	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 4: Ispitivanje na vertikalni udar slobodnim padom
ISO 2872	1973	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 7: Ispitivanje sabijanjem
ISO 2873	1973	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 8: Ispitivanje pod malim pritiskom
ISO 2874	1973	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 9: Ispitivanje slaganja ambalaže pomoću mašine za ispitivanje sabijanjem
ISO 2875	1973	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 10: Ispitivanje otpornosti na udar vode
ISO 2876	1973	Ambalaža. Napunjena transportna ambalaža. Deo 11: Ispitivanje kotrljanjem

ISO 3394	1975	Mere čvrste ambalaže pravouglo osnove. Transportna ambalaža
ISO 4178	1980	Napunjena transportna ambalaža. Ispitivanje u vezi sa sistemom distribucije. Podaci koje treba navoditi
ISO 4180/1	1980	Napunjena transportna ambalaža. Opšta pravila za utvrđivanje programa ispitivanja podobnosti za upotrebu. Deo 1: Opšti principi
ISO 4180/2	1980	Napunjena transportna ambalaža. Opšta pravila za utvrđivanje programa ispitivanja podobnosti za upotrebu. Deo 2: Količinski podaci

II Predlozi standarda (ISO/DIS)

DP 3676.4	Pakovanje - Veličine jedinica tereta - osnovne mere
DP 5988	Pakovanje - Terminologija i klasifikacija
DP 6590	Pakovanje - Vreće - Rečnik i vrste
DP 6591/1	Pakovanje - Papirnate vreće - Merenje i izražavanje mera - Deo 1: Prazne vreće
DP 6599	Pakovanje - Papirnate vreće - Uslovi u vezi sa ispitivanjem
DP 7023	Pakovanje - Papirnate vreće - Metod uzorkovanja praznih vreća za ispitivanje

Na kraju 1980. godine u radu ovog TC učestvovali su kao aktivni članovi (P) odnosno posmatrači (O) sledeće zemlje: **vidi tabelu 1.**

Ovako veliki broj članova i saradnika ovog tehničkog komiteta rečito govori o značaju pitanja koja se razmatraju u okviru njegova kao i o ozbiljnosti pristupa.

Program rada na kraju 1980. godine, prikazan je u **tabeli 2.**

Rad u okviru Saveznog zavoda za standardizaciju

U svom radu na donošenju propisa iz oblasti ambalaže Zavod se u najvećoj meri oslanja na medjunarodne standarde (ISO). Medjutim, zbog nedovoljnog broja odgovarajućih stručnjaka Zavod još uvek nije u mogućnosti da se u odgovarajućoj meri bavi standardizacijom u oblasti ambalaže. Kao posledica takvog stanja standardizacija u oblasti ambalaže odvijala se stihijno - po vrstama materijala (staklo, drvo, papir i tako dalje), bez medjusobnog usaglašavanja i poštovanja nekih opštih principa od-

nosno zahteva. Shvatajući značaj ambalaže i pakovanja skromne snage su usmeravane na rešavanje problema od opšteg značaja. Ovde je, na prvom mestu, rešavanje problema usaglašavanja veličina pakovanja koja se mogu primenjivati širom sveta - pitanje koje je bilo predmet razmatranja ISO od 1967. godine. S obzirom na činjenicu da upakovana roba mora da bude tako podešena da se njome može rukovati u jedinicama tereta došlo se do toga da pakovanja moraju da budu tačno geometrijski definisane celine tovarnih jedinica.

ISO je uspela međunarodnim standardom: ISO 3394 - Mere čvrstoće pravouglo osnove. Transportna ambalaža

da usaglasa i standardizuje osnovne mere modularnog sistema koje su osnov za unapredjenje međunarodne distribucije robe.

U skladu sa ovim ISO standardom donet je i analogni jugoslovenski standard (JUS Z.MO.001) sa ciljem da se i kod nas utvrdi modularni sistem za čvrstu ambalažu pravouglo, osnove, zasnovan na nazivnom modulu 400 x 600 mm kao deo opšteg intermodalnog sistema i obezbedi povezivanje takvog sistema sa svim elementima distributivnog lanca.

Donošenjem standarda JUS Z.MO.001 stvoreni su uslovi za uskladjivanje svih elemenata od uticaja u integralnom transportu, medjutim efekti primene ovog standarda, (donet je 1980. godine) tek se očekuju.

Tabela 1

P	O	Članica	P	O	Članica
1	2	3	1	2	3
		Albania (BSA)		x	Grece (ELOT)
		Algeria (INAPI)	x		Hungary (MSZH)
x		Australia (SAA)	x		India (ISI)
x		Austria (ON)			Indonesia (YDNI)
		Bangladesh (BDSI)	x		Iran (ISIRI)
x		Belgium (IBN)			Iraq (IOS)
x		Brazil (ABNT)		x	Ireland (IIRS)
x		Bulgaria (DKC)	x		Israel (SII)
x		Canada (SCC)	x		Italy (UNI)
	x	Chile (INN)			Ivory Coast (BIN)
	X	China (CAS)			Jamaica (JBS)
	x	Colombia (ICONTEC)	x		Japan (JISC)
	x	Cuba (NC)		x	Kenya (KEBS)
		Cyprus (SYS)		x	Korea, Dem. P. Rep. of. (CSK)
x		Czechoslovakia (CSN)			Korea, Rep. of (KBS)
x		Denmark (DS)		x	Lebanon (LIBNOR)
	x	Dominican Republic (DIGENOR)			Libyan Arab Jamanirya (LYSSO)
		Egypt. Arab Rep. of (EOS)		x	Malaysia (SIRIM)
	x	Etihiopia (ESI)		x	Mexico (DGN)
x		Finland (SFS)			Mongolia (MSC)
x		France (AFNOR)			Marocco (SNIMA)
x		Germany, F.R. (DIN)	x		Netherlands (NNI)
		Ghana (GSB)		x	New Zeland (SANZ)

Z a k l j u č a k

Problemi u vezi sa standardizacijom u oblasti ambalaže su veoma brojni i složeni. Osnovna pitanja, koja se tiču ambalaže i pakovanja, i koja treba rešavati donošenjem odgovarajućih akata tehničke regulative, odnose se na:

- ambalažne materijale, metode pakovanja i mašine za pakovanje;
- tehničko-tehnološke i druge uslove za pakovanje različitih vrsta proizvoda, metode ispitivanja, merenja i postupak ispitivanja radi utvrđivanja kvaliteta pakovanja;
- savremene i racionalne metode pakovanja proizvoda; i
- normativno regulisanje pojedinih pitanja, a posebno sprovođenje tipizacije i unifikacije ambalaže.

Mnoga od ovih pitanja rešavaju se separatno u okviru pojedinih sistema kao što su železnica, PTT, JNA i druga što treba prevazići i pristupiti traženju jedinstvenih rešenja, gde bi Zavod morao da odigra ulogu koordinatora.

U oblasti ambalaže rad Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) kao i Saveta za uzajamnu pomoć (SEV - regionalna organizacija) je veoma intenzivan i trebalo bi njihove rezultate koristiti kao osnovu za dalji rad ne isključujući i rešenja ostvarena u okviru pojedinih sistema.

1	2	3	1	2	3
x		Nigeria (NSO)			Sudan (SSD)
	x	Norway (NSF)	x		Sweden (SIS)
	x	Pakistan (PSI)	x		Switzerland (SNV)
	x	Peru (ITINEC)		x	Tanzania (TBS)
		Philippines (PS)			Thailand (TISI)
x		Poland (PKNIM)	x		Turkey (TSE)
	x	Portugal (DGO)	x		United Kingdom (BSI)
	x	Romania (IRS)	x		USA (ANSI)
	x	Saudi Arabia (SASO)	x		USSR (GOST)
		Singapore (SISIR)		x	Venezuela (COVENIN)
x		South Africa, Rep. of (SABS)			Viet Nam, Soc. Rep. of (TCVN)
x		Spain (IRANOR)	x		Yugoslavia (JZS)
		Sri Lanka (SLS)		x	Barbados (BNS)

Osim toga usko su saradjivale i sledeće medjunarodne organizacije:

Skraćenica	Skraćeni naziv medjunarodne organizacije	A	B
AIS	INTL. ASSOC. OF SOAP & DETERG IND	X	
APF	ASIAN PACKAGING ASSOCIATION	X	
ASSCO	EUROP. SOLID FIBERBOARD CASE MFG. ASSOC.		X
CCD	CUSTOM CO-OPARATION COUNCIL		X
CCE	COMMISSION EUROPEAN COMMUN.		X
CMEA	COUNCIL FOR MUTUAL ASSIST.		X
ECE	ECONOMIC COUNCIL FOR EUROPE	X	
EPF	EUROPEAN PACKAGING FEDER.	X	
EUROSAC	EUROP. FED. MFG. MULTIWALL PAPER SACKS		X
FAO	FOOD AND AGRICULT. ORIG. - UNO -		
FEFCO	EUROP. FED. CORRUGAT. BD. MFG.		X
FEFPEB	EUROP. FED. PALLET&WOOD CRATE MFG.		X
FIDAQ	INTL. FED. IRONMONGERS & IRON MERCHANT		X
IATA	INTL. AIRTRANSPORT ASSOC.	X	
ICC	INTL. CHAMBER OF COMMERCE		X
ICB	INTL. CONTAINER BUREAU	X	
ICS	INTL. CHAMBER OF SHIPPING	X	
ICHCA	INTL. CARGO HANDL. COORD. ASSOC		X
IFOSA	INTL. FED. OF STATIONERS ASSOC		X
IMCO	INTERGOV. MARITINE CONS. ASSOC	X	
IOCU	INTL. ORG. CONSUMERS UNIONS		X
IRU	INTL. ROAD TRANSP. UNION	X	
IUMI	INTL. UNION MARINE INSURANCE		X
OECD	ORG. ECON. CO-OP & CEVELOP.		X
SEFEL	EUROP. SECRET. MFG. LIGHT METAL PACKS	X	
UIC	INTL. UNION OF RAILWAYS	X	
UNCNERT	UN-CENTRE NAT. RESOURCES, ENERGY AND TRANSPORT		
WPO	WORLD PACKAGING ASSOCIATION		X

Tabela 2

Redni broj	Broj odnosno oznaka dokumenta	Naslov	Početak rada/predlog stan.
1	2	3	4 5
1		<u>Mere ambalaže</u>	
	DP 3676.4/Rev (N 136 Rev)	Jedinice tereta. Osnovne mere	1 '70/'81
1.1	122/1 N 105, 114	Mere, transportna ambalaža za upotrebu u kontenerima serije 1	1 '73/'82
1.2	122/1 N 109	Proučavanje negativnih tolerancija jedinica tereta.	
		Pakovanja izvedena iz ovih modula	1 '73/'82
1.4	122 N 172	Mere ambalaže - visine. Proporcije jediničnih tereta	1 '80/'83
1.5	122 N 176	Ambalaža. Jedinični tereti i razmeštaj	1 '80/'83
2		<u>Vreće</u>	
2.1	DP 6590 (122/2 N 108)	Rečnik i vrste (veza sa PK 4)	2 '75/'81
2.2	122/2 N 97	Metode proračuna	2 '75/-
2.3		- Metode ispitivanja -	
2.3.1	DP 6591 (122/2 N 109)	Merenje dimenzija i izražavanje mera. Prazne vreće. Deo 1	2 '76/'81
2.3.2	DP 6599 (122/2 N 110)	Uslovi u vezi sa ispitivanjem	2 '76/'81
2.3.3	DP 7023 (122/2 N 111)	Uzorci za ispitivanje	2 '76/'81
2.3.4	122/2 N 83	Ispitivanje padom	2 '76/'82
2.3.6	-	Čvrstoća šavova	2 '76/'82
2.3.7	122/2 N 95	Ispitivanje propustljivosti	2 '76/'82
2.4	-	Zahtevi u vezi sa tehničkim uslovima i kvalitetom	2 '75/'83
2.5	122 N 173	Metode navodjenja specifikacija na vrećama kada se naručuju	2 '80/'83
2.6	122 N 174	Proizvodne tolerancije za vreće	2 '80/'83

2.7	122 N 175	Standardizacija mera vreća	2	'80/'83
3		<u>Uslovi za korišćenje. Ispitivanja sredstava za pakovanje, pakovanja i jedinica tereta (u okviru ISO/TC 122)</u>		
3.1	ISO 4180/1 ¹⁾	Napunjena transportna ambalaža. Opšta pravila za utvrđivanje programa ispitivanja podobnosti za upotrebu. Deo 1: Opšti principi	3	'71/'81
3.1.2	ISO 4180/2 ¹⁾	- " - Deo 2: Količinski podaci	3	'71/'81
3.2	ISO 4178 ¹⁾	Napunjena transportna ambalaža. Ispitivanje u vezi sa sistemom distribucije. Podaci koje treba navoditi	3	'71/'81
3.3.1	122/2 N 240 (122 N 163)	Klimatska ispitivanja	3	'71/'82
3.3.2	122/3 N 243 (122 N 160)	Ispitivanja na vibracije koja nisu obuhvaćena standardom ISO 2247	3	'78/'82
3.3.3	122/2 N 241 (122 N 162)	Ispitivanja na potapanje u vodu	3	'78/'82
3.3.4	122/2 N 242 (122 N 161)	Ispitivanja na prevrtanje (tumbanje)	3	'78/'82
3.4	122/2 N 236	Ocenjivanje potrebe revizovanja standarda ISO 2206, 2233, 2244 i 2248 iz 1972. - vidi t. 3.6 i 3.7	3	'78/'82
3.5	122/3 N 238	Ocenjivanje potrebe revizovanja standarda ISO 2873 do 2876 iz 1973.	3	'78/'82
3.6	122/3 N 239	Ispitivanje na vertikalni udar slobodnim padom	3	'78/'82
3.7	122/2/3 N 82	Označavanje delova vreće prilikom ispitivanja (ISO 2206)	3	'78/'82
3.8	122/3 N 244 (122 N 168)	Ispitivanje stabilnosti povezanih (spojenih) tereta	3	'79/'83
3.9	122/2 N 234 (122 N 170)	Ambalaža. Konteneri bezopasni za decu. Zahtevi u vezi sa osobinama uređaja za zatvaranje i metode ispitivanja		

3.10	122 N 179	Ambalaža. Ispitivanje osetljivosti materijala za pakovanje i pakovanje prehrambenih proizvoda	3	'80/'84
4		<u>Terminologija, kodifikaci- ja, klasifikacija i simbo- li</u>		
4.1	DP 5988 (122/4 N 39)	Ambalaža. Terminologija i klasifikacija	4	'68/-
4.2	122/4 N 40	Ambalaža. Opšti pojmovi. Vrste	4	'73/-
4.3	122/4 N 41	Terminologija za krute i od talasastog kartona ku- tije	4	'76/-
4.4	122/4 N 42	Terminologija za cilin- drične posude od kartona	4	'76/-
4.5	122/4 N 43 (122 N 133)	Predlog revizije ISO/R 780	4	'78/'81
4.6	122 N 133 122 N 138	Predlog izmena ISO/R 884	4	'78/-
4.7	122 N 157	Terminologija u oblasti procene pakovanja i mašina za pakovanje	4	'78/'82

1) Standard izdat 1980. godine

Standardizacija u tekstilnoj grani, organizacija i saradnja sa udruženim radom

Stanko Savić, dipl. ing.

Obim standardizacije u oblasti tekstila

Standardizacija u oblasti tekstila, prema nomenklaturi proizvoda, obuhvata sledeće grane i grupacije:

- granu O118.3. - Proizvodnja hemijskih vlakana
- granu O125 - Proizvodnja predje i tkanina-metraže
- granu O126 - Proizvodnja gotovih tekstilnih proizvoda
- granu O1419 - Proizvodnja tekstilnih mašina

Prema klasifikaciji jugoslovenskih standarda, tekstil je obuhvaćen u sledećim granama:

- grana F - Tekstilna i odevna industrija
- grana M.M-Mašine i uređjaji za tekstilnu industriju

U grani proizvodnje hemijskih vlakana, standardima su obuhvaćene sve vrste hemijskih vlakana koje su, kao sirovine od značaja za tekstilnu industriju, a to su kratka - štapl vlakna i filament-predje (viskozna, modalna, acetatna, triacetatna, kupro, poliakrilna, poliamidna, poliestarska, polipropilenska, polivinilhloridna, elastomerna, staklena). Utvrđjeni su tehnički uslovi i metode ispitivanja.

U grani proizvodnje predje i tkanina - metražne robe, standardima su obuhvaćeni sledeći proizvodi:

- najznačajnije prirodne tekstilne sirovine (lana, pamuk, kudelja, juta, kenaf)
- sve vrste predja raznih sirovinskih sastava i postupaka izrade
- sve vrste konca raznih sirovinskih sastava i namene
- sve vrste tkanina, pletiva, netkanog tekstila i slične robe koja se prodaje na metar

Za ove proizvode utvrđjeni su tehnički uslovi i metode ispitivanja.

U grani proizvodnje gotovih tekstilnih pro-

izvoda standardima su obuhvaćene sledeće grupe proizvoda:

- užad i kanapi
- tekstilni podni zastirači (tepisi, ćilimi, podni pokrivači - zastirači bez florara)
- posteljina (mere usaglašene sa merama kreveta i ležaja)
- posteljno rublje
- rublje za domaćinstvo
- odevni proizvodi za sve uzraste i polove, sa sistemom mera i oznakama veličina
- kompleks tekstila za potrebe zdravstva (posteljina, rublje, odeća za zdravstvene radnike i za bolesnike, i tako dalje)
- kompleks tekstila za tehničke svrhe (za gumarsku i obučarsku industriju, industriju plastičnih masa, za automobilsku industriju - kord - predja i kord - tkanine, mreže, i tako dalje)
- tekstilna zaštitna odeća
- kompleks sanitetskog tekstila
- tekstilna ambalaža

Za ove proizvode utvrđjeni su tehnički uslovi i metode ispitivanja.

U grani proizvodnje tekstilnih mašina i uređjaja standardima su obuhvaćene sledeće grupe proizvoda:

- radne širine mašina za pređenje, tkanje i doradu
- mere i tehnički uslovi uređjaja i delova u predionicama: valjci za razvlačenje, čelične obloge na kardama, vretena, lonci za trake, prsteni za predilice, cevke papirne, drvene i metalne,
- mere i tehnički uslovi uređjaja i delova uređjaja u tkačnicama: pikeri, ničalice, brda, lamele, listovi, karte i kolčići, valjci, čunkovi
- mere uređjaja za bojenje - valjaka za bojenje traka i predja
- mere uređjaja za pletaće mašine - sekciona vratila.

Zatim, standardima su obuhvaćeni osnovni nazivi, definicije naziva i terminologija uređjaja i delova tekstilnih mašina, klasifikacija mašina, oznake - simboli na ma-

način utvrđivanja leve i desne strane mašina, i tako dalje.

Osim navedenog, svoje mesto našla je i standardizacija tekstilnih otpadaka, sekundarnih tekstilnih sirovina i regenerisanih vlakana odnosno sirovina za preradu u tekstilnoj industriji. To je i razumljivo zbog činjenice da Jugoslavija uvozi preko 98 % potrebnih količina pamuka, preko 80 % potrebnih količina vune a također i znatne količine hemijskih vlakana. Korišćenje tekstilnih otpadaka kao sirovine danas se sprovodi na racionalan i tehnološki usavršen način i na tržištu se nalaze tekstilni proizvodi izradjeni od 100 % vlakana regenerisanih iz sekundarnih tekstilnih sirovina.

Donesena su tri jugoslovenska standarda koji praktično obuhvataju sve vrste tekstilnih otpadaka, tekstilne sekundarne sirovine i tekstilne regenerare bez obzira na mesto nastajanja i sirovinski sastav:

- JUS P.B1.311 Tekstilni otpaci
- JUS P.B1.312 Tekstilne sekundarne sirovine
- JUS P.B1.313 Tekstilni regenerati - vlakna iz tekstilnih sekundarnih sirovina

Ovim standardima utvrđjeni su tehnički uslovi navedenih sirovina a obuhvataju razvrstavanje i klasiranje, stepene čistoće, osnovne karakteristike kvaliteta i način obračunavanja trgovačke mase, označavanje i pakovanje.

Na jugoslovenskom tržištu nalaze se u prometu vlakna izradjena od tekstilnih otpadaka koja zadovoljavaju uslove utvrđene standardima zahvaljujući modernizaciji tehnološke opreme i postupaka - operacija koje se sprovode u fabrikama za preradu tekstilnih otpadaka u regenerisana vlakna. Zadovoljavajući kvalitet regenerisanih tekstilnih vlakana rezultat je i primene jedinstvenih standardizovanih kriterijuma razvrstavanja i klasiranja otpadaka u veoma razudjenoj jugoslovenskoj mreži otkupnih organizacija i drugih sakupljača otpadaka.

Zaključak je da je oblast tekstila skoro u potpunosti obuhvaćena standardizacijom, uključujući i metode proveravanja kvaliteta. Time su stvoreni svi preduslovi za dalje akcije, shodno odredbama Zakona o standardizaciji kao što su: sprovođenje sistema atestiranja, proizvodjačkih specifikacija, snabdevanje proizvoda uverenjem o kvalitetu i slično.

Donesene su tri naredbe o atestiranju tekstilnih sirovina:

- Naredba o obaveznom atestiranju pamuka ("Sl. list SFRJ", br. 4/79)
- Naredba o obaveznom atestiranju vune ("Sl. list SFRJ", br. 6/79)
- Naredba o obaveznom atestiranju jute ("Sl. list SFRJ", br. 19/80)

Naredbe su donesene na osnovu čl. 55, 56 i 60. Zakona o standardizaciji ("Sl. list SFRJ", br. 38/77 i 11/80). U naredbama su utvrđene vrste i karakteristike kvaliteta sirovina koje podležu proveravanju, metode po kojima se proveravaju karakteristike kvaliteta, način navodjenja podataka i oblik atesta. Naredbe utvrđuju i uslove za ovlašćivanje organizacija udruženog rada za atestiranje i to u pogledu opremljenosti i stručnih kvalifikacija kadrova.

Naredbama su utvrđeni i rokovi atestiranja sirovina, a zahtev za atestiranje izdaje proizvođač - za domaće sirovine, odnosno uvoznik za sirovine stranog porekla.

Do sada je ovlašćeno 9 organizacija za atestiranje pamuka, 2 za atestiranje vune i 2 za atestiranje jute.

Atestiranje ima ekonomski značaj za tekstilnu industriju - pre svega u tome što se na nivou naše zemlje stručnom i od strane društva utvrđenom kontrolom kvaliteta i količine obezbeđuje da potrošači - kupci dobiju sirovine onog kvaliteta i u onim količinama koje su i platili, odnosno da plate one količine i onaj kvalitet koji je ispitivanjima utvrđen. U politici ovlašćivanja organizacija za atestiranje sirovina prema datim naredbama vodilo se računa i o činjenici da ove organizacije snose odgovornost čak i pred međunarodnim arbitražnim komisijama - kućama ukoliko se ispitivanjem utvrde odstupanja od deklarisanog kvaliteta u odnosu na utvrđeni kvalitet. Pozitivno dejstvo politike sprovođenja sistema atestiranja jeste i u tome što se naše organizacije, ovlašćene za atestiranje, uključuju u odgovarajuće međunarodne kružne testove radi proveravanja tačnosti rada svojih laboratorija - aparata i kadrova. Dimenzije ove aktivnosti najrecitije se ogledaju u intervencijama preko reklamacija koje su uložene zbog odstupanja od deklarisanih vrednosti.

Doneto je šest naredbi o odredjivanju domaćih tekstilnih sirovina i proizvoda za koje je obavezno donošenje proizvodjačkih specifikacija:

- Naredba o odredjivanju tekstilnih vlakana i predje za koje je obavezno donošenje proizvodjačke specifikacije (za hemijska vlakna - filament, za predje predene iz kratkih vlakana ili u mešavini sa filament - predjom, za "vunicu" za ručno pletenje, za konac za šivenje i vezenje)
- Naredba o odredjivanju tekstilnih metražnih proizvoda za koje je obavezno donošenje proizvodjačke specifikacije (tkanine, pletiva, netkani metražni tekstilni proizvodi, postave i medjupostave)
- Naredba o odredjivanju komadnih tekstilnih proizvoda za koje je obavezno donošenje proizvodjačke specifikacije (posteljina i posteljno rublje, rublje za domaćinstvo, marame, maramice, šalovi)

- Naredba o određivanju podnih zastirača mašinske odnosno ručne izrade za koje je obavezno donošenje proizvodjačke specifikacije (tepisi-podni zastirači sa florom, podni zastirači bez flora - ćilimi i podni pokrivači)
- Naredba o određivanju odevnih tekstilnih proizvoda za koje je obavezno donošenje proizvodjačkih specifikacija (za odevne proizvode izradjene od tkanina, pletiva i netkanih materijala, za sve vrste čarapa, za kape i rukavice)
- Naredba o određivanju tekstilnih sirovina - proizvoda za koje je obavezno donošenje proizvodjačke specifikacije (tekstilni regenerati, punila - perje, paperje, vlakna, sundjerasti sintetički materijali).

Sve naredbe su objavljene u "Službenom listu SFRJ", br. 17/81.

Naredbama o proizvodjačkim specifikacijama utvrđeni su jedinstveni kriterijumi po kojima proizvodjači navedenih proizvoda, s jedne strane navode specifikaciju vrednosti kvaliteta za svaki artikal iz svoje redovne proizvodnje a s druge strane proveravaju da li se specificirane vrednosti nalaze u granicama dozvoljenih odstupanja od navedenih vrednosti. Ovo proveravanje proizvodjači mogu da sprovedu u sopstvenim laboratorijama, ili u drugim laboratorijama, ako nemaju svoje.

Proizvodjačka specifikacija se donosi za svaki artikal proizvoda obuhvaćenih naredbama. Poznato je da se za svaki artikal utvrđuje i odgovarajuća cena, tržišna, a to znači da se prilikom utvrđivanja cene uzimaju u obzir i specificirane vrednosti kvaliteta proizvoda - počev od njegovog sirovinskog sastava odnosno kvaliteta sirovina, zatim količine materijala za izradu datog artikla, načina izrade. Drugim rečima želelo se da se proizvodjačka specifikacija ozvaniči i kao dokument koji se koristi kao element vrednovanja prilikom utvrđivanja cene proizvoda. Sprečice se i mogućnost formalne promene naziva artikla radi utvrđivanja više cene, a da se specificirani podaci u suštini ne promene.

Donesena je naredba o tekstilnim proizvodima iz uvoza koji u prometu moraju biti snabdeveni uverenjem o kvalitetu ("Službeni list SFRJ", br. 36/78). Naredbom su obuhvaćeni sledeći proizvodi:

- tekstilne sirovine (reprodukcioni materijali) uključujući i češljane trake, osim pamuka, vune i jute;
- predja i konac svih vrsta, sastava i namotaja;
- tkanine i druga metražna roba - sirova, beljena, bojena, štampana i doradjena;
- pozamanterija (trake, čipke, vezani i slični proizvodi);

- konfekcijski proizvodi i gotovi odevni proizvodi uključujući i one koji predstavljaju kombinaciju tekstila sa kožom, krznom i plastičnim materijalima - "veštačkom kožom";
- pleteni proizvodi i čarape;
- kanap, užarija, mreže i drugi slični proizvodi;
- tepisi, ćilimi, podni pokrivači - zastirači i slični proizvodi;
- filčevi i drugi slični netkani tekstilni proizvodi.

Praktično, svi uvezeni proizvodi i sirovine, osim proizvoda iz uvoza koji se atestiraju (pamuk, vuna, juta), obuhvaćeni su ovom naredbom. Ispitivanje uvezanih tekstilnih proizvoda radi dobijanja uverenja o kvalitetu vrši se po jedinstvenim metodama ispitivanja kvaliteta, određenim propisima o jugoslovenskim standardima. Uverenje o kvalitetu izdaje organizacija koja je registrovana u Jugoslaviji (organizacija koja u registrovanom spisku delatnosti ima delatnost ispitivanja kvaliteta tekstilnih proizvoda).

Organizacija rada na standardizaciji i saradnja sa udruženim radom

Jugoslovenski standardi, tehnički normativi i norme kvaliteta se izrađuju prema dugoročnim programima standardizacije i godišnjim planovima rada koje utvrđuje Savezni zavod za standardizaciju u saradnji sa udruženim radom i drugim zainteresovanim organizacijama.

Dosadašnja iskustva upućuju na zaključak da se standardizacija razvila do takvih razmera da samo dugoročno organizovana saradnja Saveznog zavoda za standardizaciju i udruženog rada može obezbediti praćenje i zadovoljavanje svih zahteva vezanih za kvalitet sirovina, međuproizvoda i gotovih proizvoda, a preko toga i zadovoljavanje uslova koje postavlja međunarodno tržište.

Stoga planiranje i programiranje rada na standardizaciji nesme da se zaustavi u okviru SZS već treba da nadje mesta u srednjoročnim i godišnjim planovima Opštih udruženja odgovarajućih privrednih grana Jugoslavije pri Privrednoj komiri Jugoslavije, a posebno u planovima Poslovnih zajednica kao asocijacija udruženog rada.

Da bismo bili u mogućnosti kritički oceniti stanje sadašnjeg načina rada na polju standardizacije tekstila i saradnju sa udruženim radom, nužno je postojeće stanje saradnje prikazati kao celinu i dati medjuzavisnost svih činilaca koji učestvuju u njegovom sprovođenju. Takodje, nužno je prikazati i granicu koja deli delatnosti koje su isključivo u nadležnosti Saveznog zavoda za standardizaciju i onih koje ovaj Zavod organizuje u saradnji sa udruženim radom. Misli se na sledeće odredbe Zakona o standardizaciji: prema čl. 16, predlog

za donošenje jugoslovenskih standarda mogu podnositi i organizacije udruženog rada, druge zainteresovane samoupravne organizacije i zajednice, privredne komore i organi društveno-političkih zajednica, a prema čl. 18, se, radi pripremanja nacrt standarda u Saveznom zavodu za standardizaciju obrazuju komisije za standarde. Značajno područje delatnosti je i saradnja sa Međunarodnom organizacijom za standardizaciju (ISO) čiji komiteti i potkomiteti za oblast tekstila Saveznom zavodu za standardizaciju redovno dostavljaju dokumentaciju o pripremanju predloga ISO-standarda, o utvrđivanju tekstova predloga i gotove ISO-standarde.

U narednim pregledima prikazano je sadašnje stanje organizacije saradnje sa udruženim radom a takodje je dat pregled organizacije pojedinih komiteta i potkomiteta i tekstilne mašinogradnje, prema sledećem redosledu:

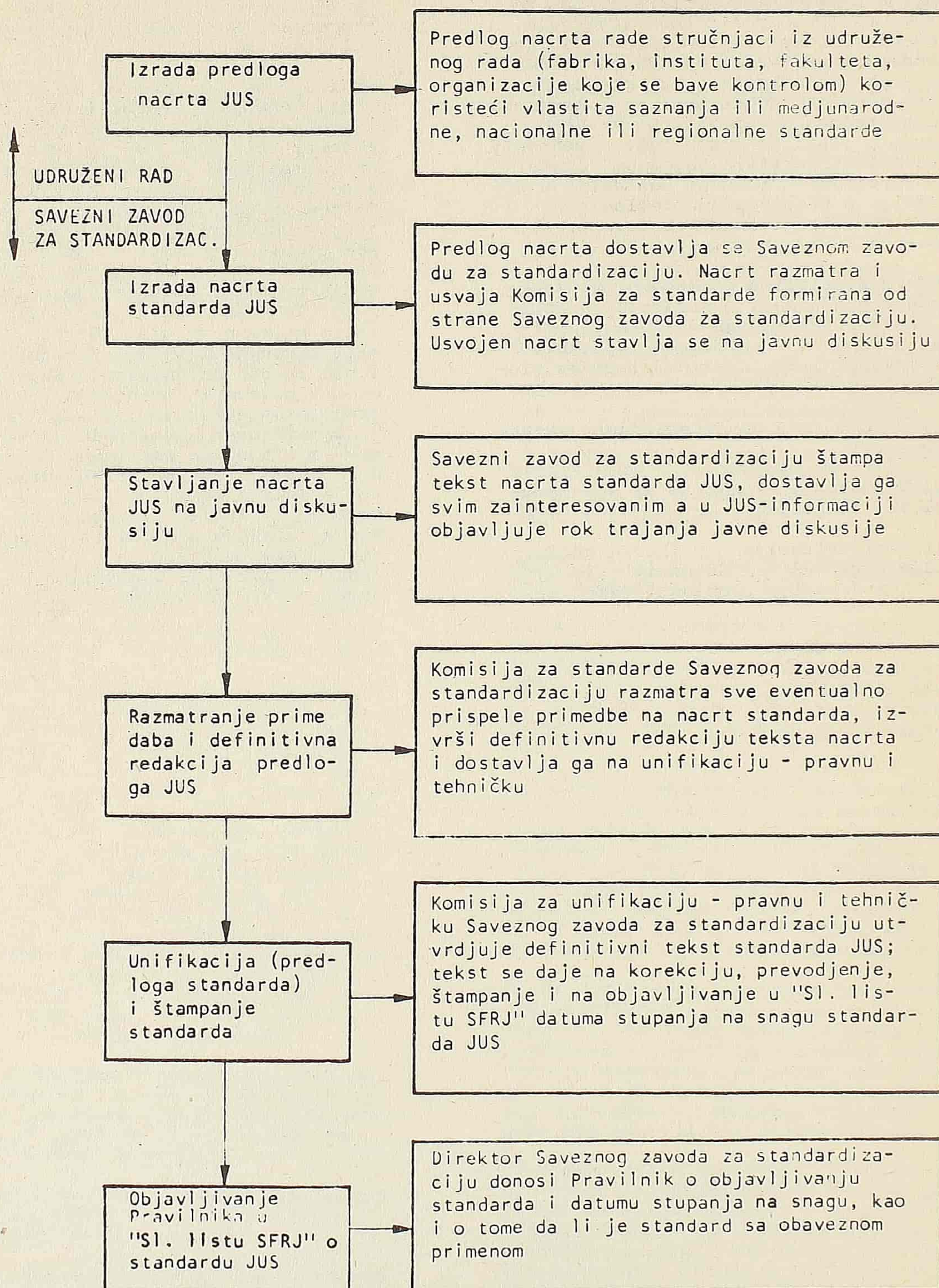
- pregled toka rada na izradi nacrt standarda
- pregled sadašnjih komisija za standarde u oblasti tekstila
- pregled organizacija i njihovih komisija koje saradjuju sa Saveznim zavodom za standardizaciju u oblasti tekstila

- pregled grupacija u okviru opštih udruženja i poslovnih zajednica u oblasti tekstila

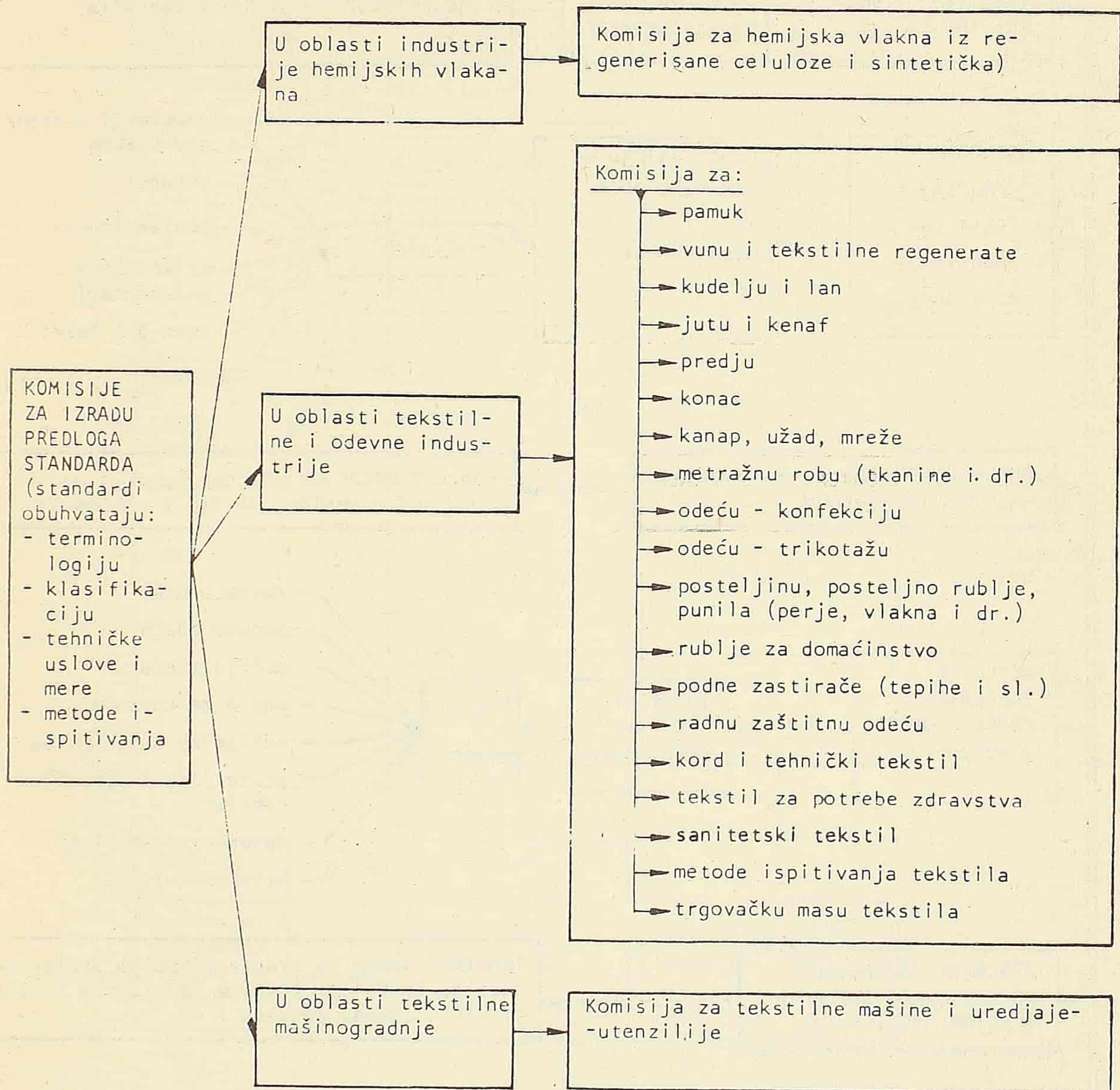
- pregled ISO-komiteta i potkomiteta u oblasti tekstila.

Na kraju je dat pregled predloga organizovanja Odbora za koordiniranje aktivnosti standardizacije i Komisija za standarde u oblasti tekstila. Ovaj predlog je upućen na razmatranje i ocenjivanje Opštim udruženjima pri Privrednoj komori Jugoslavije: Opštem udruženju tekstilne i odevne industrije Jugoslavije, Opštem udruženju hemijske industrije Jugoslavije - Grupaciji proizvođača hemijskih vlakana, Opštem udruženju trgovine Jugoslavije - Grupaciji za kontrolu kvaliteta, Opštem udruženju industrije prerade metala - Grupaciji tekstilne mašinogradnje i Savezu zajednica zdravstvenih radnih organizacija Jugoslavije. U okviru navedenih udruženja i poslovnih zajednica organizovaće se izučavanje predloga organizovanja saradnje sa udruženim radom na trajnijim osnovama. Neosporno, u dosadašnjem radu na standardizaciji stečeno je veliko iskustvo ali i saznanje da se moraju iznalaziti nove forme organizovanja saradnje u borbi za organizovanje službi standardizacija u proizvodnji i zajedničke saradnje u okvirima Međunarodne organizacije za standardizaciju.

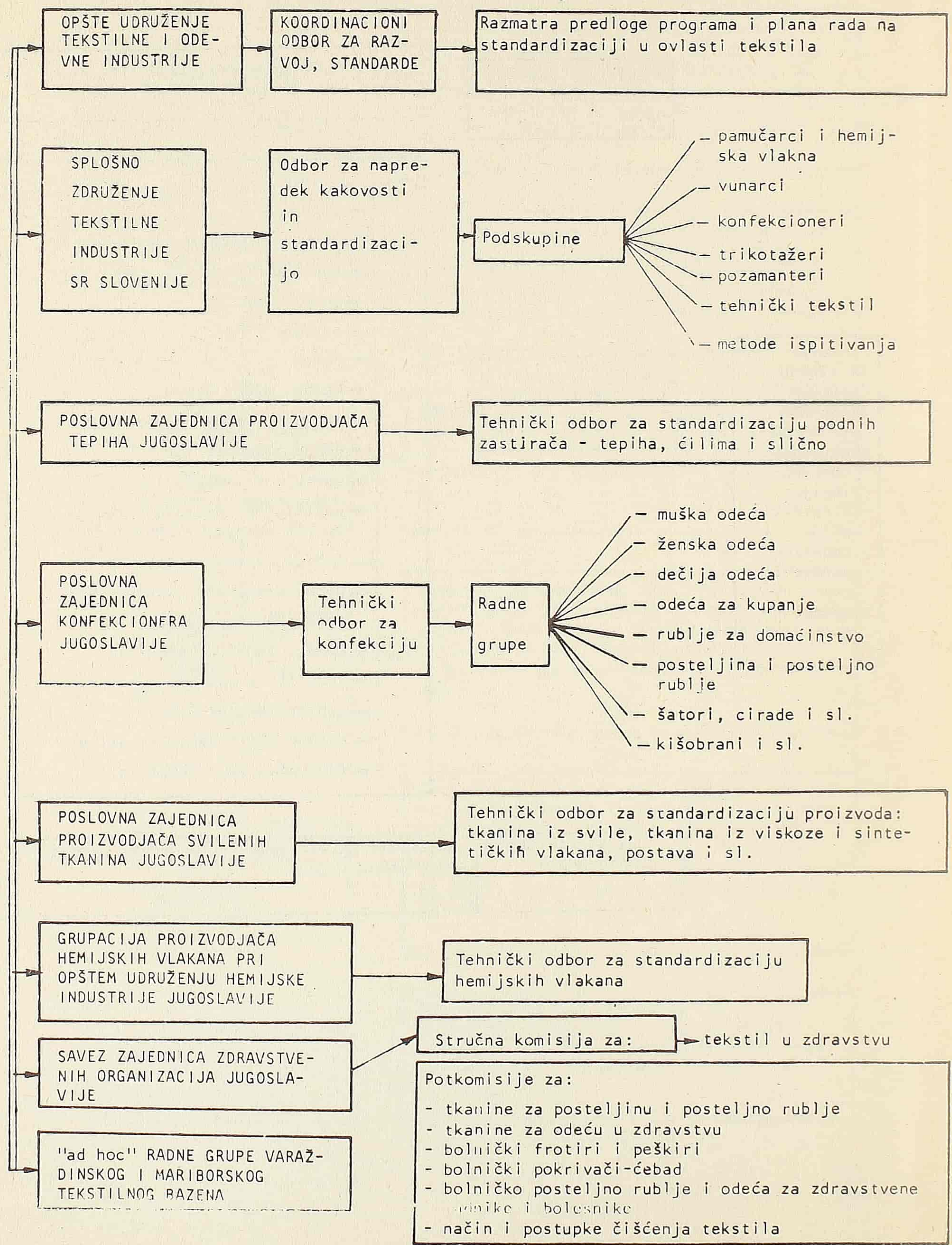
Kratak prikaz postupka izrade standarda JUS - od predloga nacрта do gotovog standarda, i prikaz učesnika u izradi ovog dokumenta

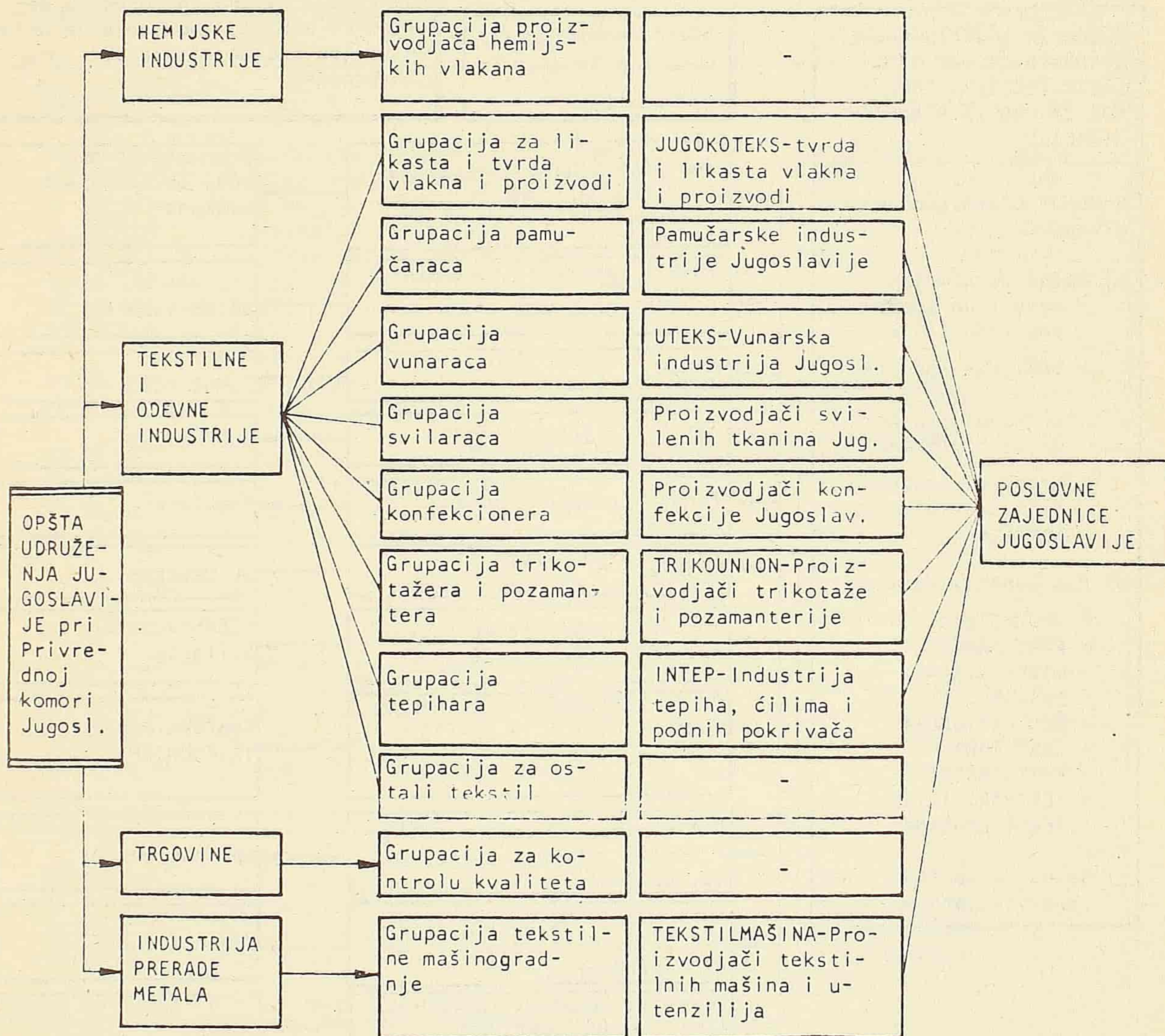
Prikaz sadašnjih "ad hoc" komisija za standarde u oblasti tekstila koje je formirao Savezni zavod za standardizaciju

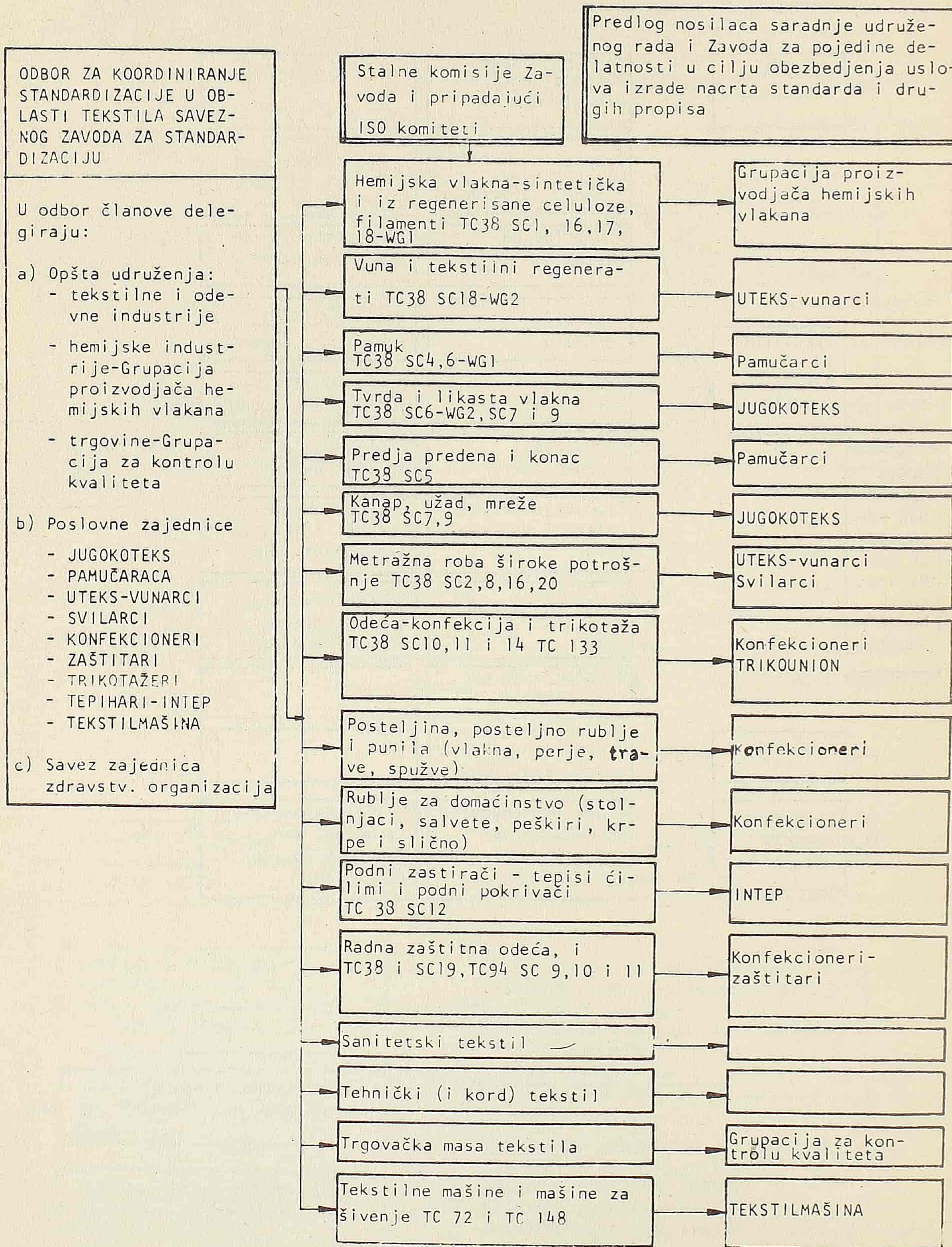
Prikaz komisija, odbora i radnih grupa koje su formirane van Zavoda, u drugim organizacijama, i njihova saradnja sa Zavodom

Prikaz grupacija pri opštim udruženjima industrije Jugoslavije i odgovarajućih poslovnih zajednica Jugoslavije u oblasti industrije hemijskih vlakana, tekstilne i odevne industrije, trgovine i industrije prerade metala-tekstilne mašinogradnje

Predlog organizovanja Odbora za koordiniranje standardizacije u oblasti tekstilne i odevne industrije, industrije hemijskih vlakana, tekstilne mašinogradnje i kontrole kvaliteta tekstila, u Saveznom zavodu za standardizaciju i stalnih komisija za standarde

Prikaz tenničkih komiteta (TC), potkomiteta (SC) i radnih grupa (WG) Medjunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) u oblasti tekstila

Oznaka i naziv komiteta, potkomiteta i radne grupe	Od interesa je za grupaciju ili poslovnu zajednicu
<u>ISO/TC 38 TEKSTIL</u>	
TC 38 SC1 Ispitivanje postojanosti obojenja	Proizvodjača vlakana
TC 38 SC2 Pranje, hemijsko čišćenje, dorada.....	UTEKS-vunarske indust.
TC 38 SC4 Uvodjenje i primena teks-sistema.....	Pamučarske industrije
TC 38 SC5 Ispitivanje predje	Pamučarske industrije
TC 38 SC6 WG1 Ispitivanje pamučnih vlakana	Pamučarske industrije
TC 38 SC6 WG2 Ispitivanje tvrdih-likastih vlakana	JUGOKOTEKS
TC 38 SC7 Užad i proizvodi užarstva	JUGOKOTEKS
TC 38 SC8 Fizikalna ispitivanja tkanina i terminologija	UTEKS-vunarske ind.
TC 38 SC9 Ribarske mreže	JUGOKOTEKS
TC 38 SC10 Vrste bodova za šivenje, šavovi i obrublivanje	TRIKOUNION i KONFEKCIONERA
TC 38 SC11 Etiketiranje-davanje uputstva o održavanju tekstilnih proizvoda.....	TRIKOUNION i KONFEKCIONERA
TC 38 SC12 Podni zastirači-tepisi, ćilimi i dr.	INTEP
TC 38 SC14 Ispitivanje vodoodbojnosti tekstila	TRIKOUNION i KONFEKCIONERA
TC 38 SC16 Hemijska ispitivanja tekstila	UTEKS-vunarske indus. Proizvodjača vlakana
TC 38 SC17 Osnovni nazivi hemijskih vlakana	Proizvodjača vlakana
TC 38 SC18 WG1 Vlakna i predje-terminologija, skraćénice, klasifikacija, simboli	Proizvodjači vlakana
TC 38 SC18 WG2 Opšti nazivi prirodnih vlakana	UTEKS-vunarske indus.
TC 38 SC19 Otpornost na zapaljivost tekstila	Zaštitara (rad.odeća)
TC 38 SC20 Dekompozicija tkanina	UTEKS-vunarske indus.
<u>ISO/TC 72 TEKSTILNE MAŠINE I UREDJAJI</u>	
TC 72 SC1 Mašine za pripremu, i predenje	TEKSTILMAŠINA
TC 72 SC2 Mašine za prip.predje za tkanje	TEKSTILMAŠINA
TC 72 SC3 Mašine i uredjaji za tkanje	TEKSTILMAŠINA
TC 72 SC4 Mašine za doradu i bojenje	TEKSTILMAŠINA
<u>ISO/TC 94 LIČNA ZAŠTITA, ZAŠTITNA ODEĆA I OPREMA</u>	
TC 94 SC9 Nezapaljiva odeća	Zaštitara
TC 94 SC10 Pojasevi i odeća za spasavanje	Zaštitari
TC 94 SC11 Odeća za zaštitu od dejstva hemijskih proizvoda	Zaštitara
<u>ISO/TC 133 MERE ODEĆE I OZNAČAVANJE VELIČINA ODEĆE</u>	
ISO/TC 133 MERE ODEĆE I OZNAČAVANJE VELIČINA ODEĆE	TRIKOUNION i KONFEKCIONERA
ISO/TC 148 MAŠINE ZA ŠIVENJE	TEKSTILMAŠINA

Dosledno sprovođenje standardizacije u proizvodnji i prometu – presudan činilac unapređenja voćarsko-vinogradarsko-povrarske privrede

Prof. dr Dušan Stanković

Velike površine jugoslovenske teritorije su geografsko-ekološki predodređene za vrlo uspešnu voćarsko-vinogradarsko-povrarsku proizvodnju, i to sa izraženim kvalitetom plodova i drugih jestivih delova biljaka. U ukupnoj proizvodnji hrane, presudnoj za svaki značajniji napredak, blagostanje i nezavisnost zemlje, voće, groždje i povrće zauzimaju veoma istaknuto mesto. Naročito u današnje vreme, njihova proizvodnja, prerada, čuvanje i promet - predstavljaju izvanredno važan činilac društveno-privredne stabilizacije. Ovi proizvodi su, pre svega, u svežem, osušenom i preradjenom stanju nezamenjiva hrana, koja bolje nego ostalih šest grupa namirnica, uzetih pojedinačno, zadovoljava energetske i zaštitne potrebe ljudskog organizma, ali deluje i dijetoprofilaktično, pa u izvesnim slučajevima i dijetoterapijski. Time ovi proizvodi doprinose blagodetima, humanosti, racionalnosti i uspehu preventivne medicine /J. Valnet, 1977, 1980/.

Uspešnim gajenjem voćaka, groždja i povrća doprinosi se u velikoj meri i nizu drugih društveno-ekonomski značajnih činilaca: visokoj ukupnoj produktivnosti, akumulativnosti i najracionalnijem eksploataciji žive prirode, i to u strateški neobično važnim prostranim brdsko-planinskim područjima /s komparativnim prednostima u pogledu kvaliteta ovih proizvoda/; poboljšanju klime, obuzdavanju stihije erozije, regulisanju hidrološkog ciklusa; jačanju ONO; sprečavanju aerozagadjenja koje bitno pogoršava kvalitet života, i tako dalje. Pored toga, veći izvozni viškovi ovih proizvoda u svežem, osušenom i preradjenom stanju mogli bi i znatnije doprinosti poboljšanju našeg spoljno-trgovinskog bilansa, tim pre što smo u stanju da kvalitetom voća, groždja i povrća budemo veoma konkurentni na stranim tržištima.

Tako veliki i višestruk društveno-privredni i strateški-environmentalni značaj ne ispoljava nijedna druga grana privrede uzeta pojedinačno. Zbog toga ova naša privreda mora postati predmet mnogo veće pažnje, brige i pomoći svih društvenih snaga, naročito u oblasti nauke, obrazovanja, obaveštavanja, kreditno-poreskog sistema i drugo, kako bi se unapredjivala brže i uspešnije, u skladu s mogućnostima i potrebama zemlje.

U nizu mera koje će bitnije doprinosti ostvarivanju tog ambicioznog i društveno-ekonomski veoma značajnog zadatka naroči-

to se ističe stručno i tehnički poboljšano postupanje s proizvodima od berbe do upotrebe, kako u međunarodnom tako i u unutrašnjem prometu. Time treba omogućavati da voće, groždje i povrće održi svoj prvobitni kvalitet, obezbeđen sortnim potencijama, ekološkom sredinom, tehnikom gajenja i zaštitom od parazita, i to čak i posle prevaljivanja često dugog i složenog puta od povrtnjaka, voćnjaka i vinograda do trpeza potrošača, čije potrebe ovi proizvodi moraju zadovoljavati što bolje. U tom cilju moraju se uporno savladjivati mnogobrojne i raznovrsne smetnje i teškoće, koje proističu prvenstveno iz kvarljivosti tih proizvoda, naročito pod uticajem mikroflora, uboja i čestih nepovoljnih meteoroloških činilaca s negativnim uticajima na neizbežne evolutivne promene proizvoda.

Sva bogata iskustva u ovoj oblasti ubedljivo pokazuju da dosledna primena standardizacije u proizvodnji i prometu voća, groždja i povrća predstavlja nesumnjivo presudan činilac ukupnog uspeha čitave ove privrede.

Iz raspoloživih statističkih podataka /tabela 1 i 2/ vidi se da je proizvodnja voća i groždja u svetu i u SFRJ u stvari nedovoljna za podmirenje fizioloških potreba ljudskog organizma, čak i na minimalnom stepenu. Ovo pogotovo ako se imaju u vidu neke veoma nepovoljne činjenice, kao što su: u prometu propadne ili postane neupotrebljivo za potrošnju u svežem stanju prosečno oko 25 posto voća i groždja; najveće količine groždja se prerade u vino, pa ostaju izgubljene kao hrana /od 56 miliona tona godišnje kao hrana se upotrebi samo oko 6 miliona tona, što je beznačajnih 1,35 kg po stanovniku/; raspodela voća i groždja po vremenu i u prostoru je veoma nepravilna, u suprotnosti sa stalnim potrebama ljudskog organizma, što je posledica neobaveštenosti o neophodnosti redovne potrošnje ove hrane, kvarljivosti proizvoda, slabe kupovne moći mase potrošača, tradicionalnih grešaka i loših navika u ishrani, carinskih barijera koje otežavaju izvoz, odnosno uvoz voća i groždja, itd. I tako, kad se uzmu u obzir svi ovi nepovoljni činioci ne treba se čuditi što sadašnja svetska proizvodnja voća i groždja zadovoljava samo četvrtinu ili petinu fizioloških potreba ljudskog organizma, i to na minimalnom nivou, i što širom sveta dolaze do zabrinjavajuće nepovoljnog izražaja posledice manjka i neredovnosti ovih proizvoda u

strukturi ishrane stanovništva, u vidu morbiditeta, invaliditeta i mortaliteta.

Nije mnogo povoljnije stanje ni u našoj zemlji, iako je ona poznata po zapaženoj ulozi u svetskom voćarstvu i vinogradarstvu, što potvrđuje i činjenica da je Jugoslavija po proizvodnji šljiva prva a po proizvodnji groždja jedanaesta u svetu. Ne uzimajući u obzir veoma nepovoljnu raspodelu ovih proizvoda u vremenu i prostoru, možemo reći da Jugosloven troši prosečno samo oko polovinu količine voća i groždja od fiziološkog minimuma potrebnog organizmu.

Takvo stanje je posledica prvenstveno naše tradicionalno nepravilne ishrane u kojoj voće i groždje nisu redovno zastupljeni kao neophodni sastavni deo svakodnevnog obroka. Tome mnogo doprinosi i to što prerada u alkohol našeg najmasovnijeg voća - šljiva preovladjuje, (u najvećoj meri se preradjuje šljiva u rakiju, groždje u vino), te umesto viškova bar ovih proizvoda, mi smo stalno suočeni s njihovim manjkovima u strukturi ishrane stanovništva.

Statistika pokazuje da nije bolje stanje ni u svetskom i našem povrtarstvu.

Dali smo ovaj pregled da bi se jasnije sagledali naše mesto i uloga u svetskoj voćarsko-vinogradarskoj privredi u svetu, potencijalne šanse za unapredjenje te privrede, potrebe da se njoj posvećuje veća pažnja i izgledima da u njoj učestvuje naša zemlja, s posebnim osvrtom na standardizaciju primarne proizvodnje i prometa voća, groždja i povrća.

Kad se razmatraju problemi standardizacije voća, groždja i povrća, mora se i ovom prilikom istaći ne samo njen značaj, koji je mnogostruk i izvanredno veliki u društveno-ekonomskom smislu, već i njenu neophodnost, presudnost za napredak čitave voćarsko-vinogradarsko-povrtarske privrede. Standardizacija, pre svega, obezbeđuje ujednačen i visok kvalitet proizvoda, a time i uspešno zadovoljavanje potreba velikog broja potrošača u zemlji i inostranstvu, čije je neprikosnoveno pravo da za svoj novac dobijaju željene namirnice s odgovarajućom upotrebnom vrednošću, pogodne za zadovoljavanje njihove pravilne ishrane sa svim blagotvornim posledicama koje iz nje proizilaze.

Samim tim se bitnije doprinosi i nizu drugih preduslova za uspešan i rastući promet ovih proizvoda: njihova veća privlačnost, slabije kvarenje i pristizanje do potrošača u dobrom stanju. Ali se standardizacijom istovremeno i znatnije olakšava, pojeftinjuje i uprošćuje promet voća, groždja i povrća, jer ih kupac, ako je prethodno obavešten o kategoriji kvaliteta, i sorti, ne mora ni videti, pošto unapred zna kakvi moraju biti.

Medjutim, standardizacija se mora primeniti ne samo dosledno i striktno, već i kompleksno tako da obuhvati i ambalažu,

pomoćna sredstva kondicioniranja, opremu, transportna sredstva, uslove čuvanja, pa i etiketiranje, odnosno deklarisanje. Ovo bi moralo da obuhvati i etiketiranje osušenih i preradjenih proizvoda. U tom slučaju bi se proizvođači identifikovali samo adresom, a ne i šarenilom etiketa, često veoma loše izradjenih. Na osnovu iskustva, jasno je da se samo takvim standardizovanim postupcima i sredstvima tehnike može optimizirati i promet voća, groždja i povrća, omogućujući da stignu do potrošača, čak i najudaljenijih u nepogoršanom stanju, sa očuvanom upotrebnom vrednošću. Proizvođači moraju imati u vidu da ako ne obezbeđuju da ovi kvarljivi proizvodi stignu do potrošača u besprekornom stanju /pažljivom standardizacijom i pripremanjem za tržište/ seku sami sebi granu na kojoj sede. S druge strane, standardizacija mora početi u samoj proizvodnji, što znači u voćnjaku, vinogradu i povrtnjaku sa izborom sortimenta, pripremom zemljišta, izborom podloga, primenom tehnike gajenja i zaštitom od parazita. Naprotiv, ako ne počne od prvih proizvodnih pothvata, ona će u prometu biti ili neizvodljiva, ili će nametati teško podnošljive naknadne troškove koji će im bitnije umanjivati konkurentnost na stranim tržištima. S tim u vezi, očigledno je da standardizaciju obezbeđuje prvenstveno sortiment i da je ona najuspešnija i najizvodljivija u velikim, modernim proizvodnim jedinicama, individualnom sektoru, u kojem dolaze do izražaja nepovoljne nejednakosti mikroklimе i mikroreljefa, razlike zemljišta, nejednačnosti tehnike gajenja i zaštite, tako da ni standardizovan sortiment ne garantuje ujednačenu proizvodnju.

Iz toga proizilazi naš veoma važan društveno-privredni zadatak da se preko združenih voćnjaka, vinograda, pa i povrtnjaka, ova proizvodnja ukрупnjuje po modelu Knjaževca. To će biti blagotvorno i za individualne proizvođače koji su u nas mali i bez stručne osposobljenosti i tehničke opremljenosti. Na taj način, jedino izvodljiv, oni će biti organizatori moderne i standardizovane proizvodnje ovih kvarljivih proizvoda, uz manje proizvodne troškove, zahvaljujući mehanizaciji, naročito u oblasti zaštite, a biće oslobođeni i briga ako plasmana robe. Znači, oni će iako organizuju proizvodnju na mnogobrojnim malim parcelama biti u stvari veliki i moderni robni proizvođači.

Medjutim, dok se ovakva proizvodnja voća, groždja i povrća ne omasovi, jer to iziskuje dosta vremena, mora se insistirati na standardizaciji te proizvodnje preko utvrdjenog sortimenta, i to u najširim razmerama, s prelaženjem regionalnih granica. U tom cilju je neophodno da se korišćenjem mehanizama društvenog dogovaranja i sporazumevanja sprovodi jedinstvena jugoslovenska politika rasadničke proizvodnje, tim pre što i ona preko samog materijala učestvuje u medjunarodnom prometu i neposredno. Korišćenje standardnih vegetativnih podloga za naše najmasovnije voćke posle šljive mnogo će doprineti to-

me. Ali vegetativne podloge se moraju uvoditi gde god je to lako izvodljivo, uključujući i šljivarstvo. To obezbeđuje ne samo ujednačeniji i viši kvalitet, već i prednosti u pogledu berbe i zaštite. Ako bi se šljiva kalemila pretežno na novu patuljastu vegetativnu podlogu Pixy, tada bi se, naročito uz istovremeno korišćenje posrednika nešto veće dužine /30 cm/ sigurno dobijale i voćke sasvim malih razmera, s velikim proizvodnim prednostima.

Ali se takve mere, u kojima Savezni zavod za standardizaciju može odigrati značajnu ulogu, moraju upotpunjavati u smislu ublažavanja razlika kvaliteta proizvoda u odnosu na iste sorte i time što bi se stručnom službom i zajedničkom zaštitom od parazita težilo primeni što ujednačenijih agrotehničkih zahvata. U povrtarstvu bi se moralo insistirati na dobro organizovanoj semenarskoj službi. U svakom slučaju, naše ukupno jugoslovensko proizvodno područje je u svetskim razmerama veoma malo. A mora se uključivati u svetske sisteme. Upućeni smo na modernu robnu proizvodnju, nezamislivu bez oslanjanja na te svetske sisteme, tim pre što je naša velika šansa u ostvarivanju velikih izvoznih viškova.

Uz to, kad je u pitanju sortiment kao bitni činilac standardizacije proizvodnje u voćarstvu, mi imamo ubedljive primere o mogućnostima da se preko sortimenta proizvodnja standardizuje uprkos njenom ostvarivanju u velikom broju malih proizvodnih jedinica. To je naročito slučaj s našom šljivom požegačom, koja je, zahvaljujući odličnim ekološkim uslovima i vegetativnom razmnožavanju izdancima, predstavljala veoma uspešnu i standardizovanu proizvodnju još pre stotina godina, pri čemu nisu bile retke godine da Srbija i Bosna izvezu i do 200.000 tona osušene šljive, i pored toga što se proizvodilo na malim parcelama i sušilo u malim, pretežno primitivnim sušnicama, obično nazivanim pušnice. Ako je to bilo ostvarljivo među neukim i pretežno nepismenim proizvođačima našeg individualnog sektora, zar je dopustivo da danas, sa svim mogućnostima, izostajemo u tom pogledu, i to mnogo?

Značaj standardizacije proizvodnje i prometa voća, groždja i povrća je u današnje vreme tako veliki da se na tome mora insistirati, čak i putem niza zakonskih propisa i mera, ako se društvenim dogovaranjem ne postigne zadovoljavajući uspeh. U tom cilju Savezni zavod za standardizaciju treba, u skorije vreme, da organizuje savetovanje proizvođača i prometnika, odnosno predstavnika njihovih organizacija, koje bi bilo posvećeno ovim problemima, jer nas u toj oblasti stanje ne može zadovoljiti.

Da je stanje u ovoj oblasti u nas nezadovoljavajuće, s nesagledivo nepovoljnim posledicama, pokazuje i činjenica da smo u velikoj meri izgubili najveće evropsko tržište za sveže voće, groždje i povrće,

kao i činjenica da se ne retko sa granice vraćaju vagonске pošiljke nekih od ovih proizvoda, uprkos izvrsnom unutrašnjem kvalitetu obezbeđenom našim sortimentom i agroekološkim uslovima, kao i uprkos zakonskim propisima koji nas obavezuju na visok kvalitet proizvoda, o čijem se sprovođenju u delo staraju kontrolne inspeksijske službe na svim nivoima. Naročito je standardizacija zanemarena u unutrašnjem prometu.

Ima svakako više različitih činilaca i uzroka ovakvog stanja. Možda sva zla proizilaze iz naših tradicija, navika, neke vrste biološke inercije. Otuda nedostatak sistematskog obučavanja kadrova, Propisi se malo poznaju i još manje dosledno primenjuju. Neshvatljivo je da se i ono malo literature iz ove oblasti ne koristi /knjiga "Voćarstvo III deo, Voće od berbe do upotrebe", koja košta samo 70 dinara, "Evropski standardi za voće i povrće", koja košta 40 dinara/. Još manje se koriste odlične brošure sa tumačenjima OECD u Parizu, koje su kolektivno delo najistaknutijih stručnjaka i inspektora, a u slici /u koloru/ i reči prikazuju kriterijume kvaliteta proizvoda, omogućujući da, služeći se ovim brošurama, i neuki proizvođači mogu da se snalaze u standardizaciji. Još niko nije ni pomislio da koristi i dokumentaciju OECD o tome /odlične dijapozitive/.

Časopis "Standardizacija" nije takodje naišao na interesovanje koje odgovara njegovom značaju. Nije, na žalost, bolje stanje ni u oblasti standardizacije proizvoda od voća, groždja i povrća, pri čemu je naročito neopravdano da proizvođači iste vrste ispoljavaju nejednakosti. Čak se zanemaruje i standardizacija njihovog etiketiranja, iako je ono kao deklaracija regulisano i zakonom.

Očigledno je da je preka, neodložna potreba da se ove i slične greške energično odstranjuju.

Osim toga, potrebno je, koristeći već postojeća iskustva, nastaviti i pojačati napore na takozvanoj asanaciji voćarstva u nas, a specijalno šljivarstva. Time će se ublažavati neujednačenost proizvoda, u odnosu na pojavu bolesti i štetočina i na mere zaštite. Pri tom bi se šarenilo sortimenta moglo ublažiti i prekalemljivanjem starijih voćaka, koje se može vršiti i u šljivarstvu.

U nizu mera koje u ovoj oblasti treba dosledno sprovođiti ističe se svakako i svesrano upoznavanje pravih, unutrašnjih vrednosti naših proizvoda - voća, groždja i povrća, obezbeđenih sortimentnom i odličnim agroekološkim činiocima. U tom cilju hemijske analize moraju obuhvatiti i sredstva za zaštitu ovih proizvoda, i to sva, od kojih najviše i zavisi upotrebna vrednost ovih namirnica. To se može izvršiti uz pomoć udruživanja sredstava proizvođača i prometnika. Time bi se potrošačima u zemlji i inostranstvu pružila veoma korisna obaveštenja o vrednosti tih

proizvoda, što bi ih podstaklo na veću potrošnju. Na stranim tržištima to bi nam pružalo šanse da budemo konkurentniji nego mnogi drugi proizvođači i oni koji nude odgovarajuće proizvode. U tom pogledu, stanje nigde u svetu ne zadovoljava. Uzmi-mo našu šljivu. O njoj je bilo u Jugosla-viji pet doktorskih disertacija. Pa ipak još ne znamo šta sve njeni plodovi sadrže. A sigurno je da su im odlike raznovrsnost i korist u odnosu na zdravlje zbog sadr-žaja zaštitnih materija dragocene za us-pešnu prevenciju od bolesti.

Kriterijume kvaliteta moraju dobro upoz-nati i individualni proizvođači, koji su i robni proizvođači. To će bitno doprino-siti unutrašnjoj kontroli, odnosno pripre-mama proizvoda za transport koje garantu-ju da će do potrošača, čak i onih stranih, isti stići u zadovoljavajućem stanju. Jas-no je da nikakve naknadne pripreme proiz-voda, koje izvoznici preuzimaju od nepos-rednih proizvođača, naročito individual-nih, ne mogu otkloniti posledice koje mo-gu nastati u toku transporta, ako oni sa-drže uzroke koji dovode do pogoršavanja kvaliteta i kvarenja, kao što su kontami-nisanost sporama saprofitnih i parazitnih gljiva /usled odsustva efikasne zaštite/, uboji usled nemarljivog manipulisanja, loša ambalaža /naročito u dužem transpor-tu u nehladjenim prevoznim sredstvima, u uslovima promenljive i pretežno nepovolj-ne spoljašnje temperature/.

U ovom pogledu treba koristiti iskustva Velike Britanije koja stalnim takozvanim obnovljenim kursevima dopunjuje znanja svojih inspektora i kontrolora o kriteri-jumima kvaliteta /jer se i sortiment me-nja/, koja se prenose i na neposredne pro-izvođače.

U cilju unapredjenja standardizacije voća, groždja i povrća, dobro bi bilo da se po-mišlja i na neke mere poresko-kreditnog karaktera. U svakom slučaju, naše moguć-nosti za znatnije poboljšanje u ovoj ob-lasti su veoma velike, jer mi zadovolja-vamo osnovni preduslov izvrsnog kvalite-ta proizvoda a to su sortiment i veoma povoljni agroekološki uslovi, s kakvim se malo zemalja u svetu može pohvaliti. Ostalo je sve u nadležnosti proizvođa-ča i izvoznika.

Iz izloženih činjenica je jasno da je stan-dardizacija u oblasti proizvodnje i prome-ta voća, groždja i povrća, i to od prvih proizvodnih zahvata, bitan i presudan pred-uslov uspeha čitave naše voćarsko-vinogra-darsko-povrtarske privrede, koja u nas ima

i strategijsku važnost. To je naročito bi-tan preduslov da ostvarujemo jače prodore na strana tržišta, u skladu s visokim kva-litetom ovih proizvoda, koji je rezultat odličnog asortimenta, i izvanredno povolj-nih agroekoloških uslova. U tom cilju pot-rebno je, korišćenjem mehanizama našeg društvenog dogovaranja i sporazumevanja, a na osnovu inter i multidisciplinarnog pris-tupa problemima, uložiti napore i sredstva naročito u sledeće mere: osposobljavanje proizvođača i prometnika da bolje poznaju i dosledno primenjuju kriterijume kvalite-ta prilikom standardizacije proizvoda; spro-vodjenje standardizacije rasadničke proiz-vodnje preko prikladne opšte politike i semenarske službe, zasnovane na dodatnim zakonskim propisima: stvaranje združenih plantažnih voćnjaka, vinograda i povrtnjaka; organizovanje asanacije voćarstva; pružanje poresko-kreditnih olakšica za standardizovanu i udruženu proizvodnju u većoj meri nego do sada; omasovljava-nje mera zaštite voćaka, vinove loze i po-vrća od opasnijih bolesti i štetočina, na-ročito preko udruživanja sredstava i rada, jer se u ovoj oblasti na drugim osnovama ne mogu ostvarivati značajniji uspesi; svestranije upoznavanje javnosti sa pla-vom unutrašnjom vrednošću naših masovnih proizvoda, kao preduslov da se jače zain-teresuju i domaći i strani potrošači; raz-matranje mogućnosti da se za prerađu voća i povrća pristupi izboru posebnog asorti-menta u skladu s tehnološkom vrednošću, a ne da se za tu svrhu koriste pretežno ot-paci, ono što nije upotrebljivo za potroš-nju u svežem stanju.

Literatura

1. Cadillat, R.: Colloque international NORCOPEL, Dijon 12-14 mars, 1980.
2. Salomon, M.: L'Avenir de la vie. Seghers, Paris 1980.
3. Stojnić, M.: Mesto Jugoslavije u svetskoj proizvodnji i prometu voća /u štampi u "Jugoslovenskom voćarstvu"/.
4. Valnet, J.: Traitement des maladies par les fruits, les legumes et les céréales. Maloine, Paris 1977.
5. Valent, J.: Docteur Nature. Fayard, Paris 1981.
6. SGJ, Beograd 1980.

Svetska proizvodnja važnijih vrsta voća i groždja /M. Stojnić,
1980./

Tabela 1

Vrste voća	1968-1972 Ø 000 tona	Index = 100	Po stanov- niku kg	Projek- cija 1985 000 tona	SFRJ prosek za 1977/78. tona
Jabuka	22.496	86,90	5,00	23.000	381.000
Kruška	6.921	97,00	1,54	7.000	102.154
Šljiva	4.400	97,00	0,98	4.300	718.500
Breskva	6.070	117,00	1,36	6,500	67.636
Trešnja	940	98,00	0,20	960	41.255
Višnja	627	102,00	0,14	680	44.822
Kajsija	1.230	116,00	0,27	1.400	16.676
Groždje	56.000	-	12,44		1.200.000 ¹⁾
Ukupno: Važnije vrste voće	42.684	-	8,48	43.840	1.382.043
Groždje	56.000	-	12,44	-	1.200.000

1) Međutim, ovo je ukupna proizvodnja groždja. Od te količine treba odbiti 70 posto, koliko se upotrebljava za vino, kao i znatne količine onoga što istruli. Svakako je šteta što se ova izvrsna hrana tako malo koristi.

Svetska proizvodnja agruma, mangoa, banana i papaje /R. Cadillat,
1980/

Tabela 2

Vrsta voća	000 tona	Index 1975 = 100	Po stanov- niku kg	% od svet- ske proiz- vodnje	% od svet- ske proiz- vodnje sup- tropskog voća
Narandža	34.011	+4,30	7,56	18,10	30,60
Klementina /mandarina/	7.000	-2,20	1,56	3,70	6,30
Limun	4.647	-8,80	1,03	2,50	4,70
Grejpfrut	4.228	+14,80	0,93	2,20	3,80
Ostali agrumi	895	+4,00	0,20	0,40	0,80
Banana	36.892	+7,80	8,20	19,60	32,20
Mango	13.782	+8,80	3,06	7,30	12,40
Papaja	1.514	+29,60	0,34	0,20	1,30
Ukupno	102.962	-	22,88	-	-

Bilateralna saradnja Saveznog zavoda za standardizaciju sa Mađarskom

Žana Menaše – Kalinić, dipl. filolog

U skladu sa Planom bilateralne saradnje za 1981. godinu između Saveznog zavoda za standardizaciju i Mađarskog zavoda za standardizaciju, mađarski stručnjaci iz oblasti građevinarstva boravili su u našoj zemlji, od 28. septembra do 2. oktobra ove godine.

Imajući u vidu interes koji je mađarska strana izrazila u vezi sa razmatranjem pojedinih pitanja iz oblasti građevinarstva, organizovani su konsultativni sastanci sa jugoslovenskim stručnjacima u Beogradu i Zagrebu. Tom prilikom vodjeni su razgovori koji su obuhvatili sledeća pitanja: tehnički i organizacioni problemi koje rešava Gradjevinski institut u Zagrebu, problematika našeg tehničkog zakonodavstva, korozija betona, a posebno prilikom primene betona u sulfatnim sredinama, zahtevi u pogledu kvaliteta i obezbedjenja kvaliteta osnovnih građevinskih materijala, sistemi standardizacije u Mađarskoj i Jugoslaviji, regulisanje pravnih pitanja standardizacije i nadležnosti SZS i Mađarskog zavoda za standardizaciju.

U toku razgovora koji su vodjeni u SZS Mađarski stručnjaci su informisani i o izmenama u Zakonu o standardizaciji u vezi sa obezbedjenjem kvaliteta proizvoda

radova i usluga, kao i o nekim aspektima politike standardizacije u Jugoslaviji.

Osnovni pravci razvoja bilateralne saradnje u oblasti standardizacije u građevinarstvu definisani su na osnovu obostranog interesa.

Mađarska strana zainteresovana je za saradnju u oblasti standardizacije osnovnih građevinskih materijala (cement, agregati, staklo, keramika, drveni plastični i metalni prozori i vrata sa posebnim osvrtom na uglavljanje prozora i vrata, prefabrikovane zidne elemente, prvenstveno opeka i crep), protivpožarnu zaštitu zgrada, modularnu koordinaciju u gradjenju i za razmenu radnih dokumenata.

Jugoslovenska strana je izrazila interes za saradnju po pitanjima uzajamnog priznavanja rezultata ispitivanja i kontrole kvaliteta osnovnih građevinskih materijala, protivpožarne zaštite zgrada, zvučne i toplotne izolacije zgrada, betona i korozije betona.

Program boravka mađarskih stručnjaka u Jugoslaviji obuhvatio je radne posete Gradjevinskom institutu u Zagrebu, Fabrici "Standard-beton" u Beogradu i obilazak tunela "Učka" i Titovog mosta na ostrvu Krku.

Saradnja sa SEV-om

20. zasedanje Sekcije za sigurnosnu tehniku SEV-a

Nada Ivanović, dipl. ing.

Sekcija za sigurnosnu tehniku - radno telo Stalne komisije SEV za standardizaciju održala je svoje redovno 20. zasedanje u gradu Šijofok (NR Mađarska) od 28. septembra do 3. oktobra 1981. godine. U radu Sekcije i njenih redakcionih grupa učestvovali su predstavnici i stručnjaci zemalja članica SEV, predstavnici Sekretarijata SEV i Ins-

tituta SEV za standardizaciju u ukupnom broju od 65 učesnika. Naša delegacija je imala dva člana: jednog predstavnika iz privrede i jednog iz Saveznog zavoda za standardizaciju.

Saradnja sa SEV odnosno učešće u radu Sekcije za sigurnosnu tehniku odvija se red-

vno od 1976. godine, a na osnovu Sporazuma između vlade SFRJ i SEV o učešću predstavnika SFRJ u radu organa SEV.

Na 20. zasedanje Sekcije, na osnovu plana rada za ovu godinu i prema ranije utvrdjenom dnevnom redu razmatrano je 9 nacrti standarda i 4 programa rada. Nacrta standarda su iz oblasti kotlova, cevnih vodova, električnih koturača, žičara i uređaja za proizvodnju acetilena, a programi rada su za kranove, električne liftove, koturače i cevne vodove.

Za sve navedene oblasti SZS je prijavio da je zainteresovan za izradu standarda, s obzirom na veličinu robne razmene i efikasnost realizacije spoljnotrgovinskih sporazuma sa zemljama SEV, a osim toga teme koje tretiraju pitanja sigurnosti i bezbednosti pri projektovanju, konstruisanju, izradi i montaži za nas su posebno interesantne, jer se uklapaju i u program našeg rada.

U odnosu na nacрте standarda SEV, kao rezultat rada 20. zasedanja Sekcije je potpuno usaglašavanje 8 nacrti standarda i to sledećih brojeva, tema i naziva:

- 1/ 01.815.04:79/PNR Sigurnosna tehnika. Kotlovi sa parnim i tečnim visokotemperaturnim nosiocima toplote. Tehnički uslovi u vezi sa armaturom, mernim priborom i uređajima obezbeđenja
- 2/ 01.825.05-79/ČSSR Sigurnosna tehnika. Cevni vodovi za paru i vrele vodu. Dokumentacija.
- 3/ 01.837.02-80/GDR Sigurnosna tehnika. Žičare osobne. Konstrukcioni zahtevi za čeličnu užad.
- 4/ 01.837.04-80/NRB Sigurnosna tehnika. Žičare osobne. Kontrola izrade i montaže.
- 5/ 01.838.02-78/NRB Sigurnosna tehnika Električne koturače.
01.838.06-80/SSSR Termini i definicije.
- 6/ 01.855.03-79/VNR Sigurnosna tehnika. Uređaji za acetylen. Zahtevi u vezi sa konstrukcijom generatora.

7/ 01.855.04-79/SSSR Sigurnosna tehnika. Uređaji za acetylen. Tehnički uslovi u vezi sa konstrukcijom uređaja sigurnosti.

8/ 01.855.05-79/ NRB Sigurnosna tehnika. Uređaji za acetylen. Tehnički uslovi za konstrukciju osnovnih uređaja u tehnološkom procesu.

Prilikom razmatranja svih navedenih nacrti standarda SEV uzeti su u obzir predlozi i primedbe stručnjaka, kao i zaključci Instituta SEV za standardizaciju. Ovih 8 standarda su predloženi za definitivno usvajanje na 50. zasedanju Stalne komisije SEV za standardizaciju, koja će se održati u decembru ove godine.

Što se tiče programa rada, još jedanput su razmatrani za period od 1981 do 1985. godine, po svim fazama rada, i usvojeni su za: cevne vodove pare i vrele vode, industrijske kranove i električne liftove.

U vezi sa izdavanjem Biltena Sekcije pregledan je i prihvaćen sadržaj sledećeg broja 10.

Za vreme održavanja 20. zasedanja Sekcije za sigurnosnu tehniku održan je i prvisastanak predstavnika redakcija nacionalnih časopisa i informacionih centara koji rade na temama iz oblasti sigurnosne tehnike. Na ovom sastanku izmenjena su iskustva u radu i razradjeni su i usaglašeni principi uzajamne saradnje. Na bazi usvojenih principa u saradnju se mogu uključiti sve redakcije i informacioni centri zemalja članica SEV, a isto tako i zainteresovane odgovarajuće organizacije u našoj zemlji. Prijava za ovu saradnju se može izvršiti preko predstavnika u Sekciji za sigurnosnu tehniku, odnosno preko SZS.

Sledeći sastanak predstavnika zainteresovanih redakcija nacionalnih časopisa i predstavnika informacionih centara planiran je da se održi za dve godine.

U zaključcima 20. zasedanja Sekcije za sigurnosnu tehniku proučeno je i pitanje održavanja 21. zasedanja Sekcije i usvojen je preliminarni dnevni red ovog zasedanja. 21. zasedanje Sekcije za sigurnosnu tehniku održaće se u aprilu 1982. godine u Nemačkoj Demokratskoj Republici.

Predsednik Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO gospodin Henri Durand posetio Savezni zavod za standardizaciju

U toku proteklih nekoliko dana, tačnije od 6. do 9. oktobra 1981. godine Savezni zavod za standardizaciju je bio izuzetno poštovan posetom Predsednika Međunarodne organizacije za standardizaciju, gospodina Henri Durand-a.

U toku dvodnevne posete gospodina Durand-a jedan dan je bio posvećen zvaničnim razgovorima u vezi sa položajem i problemima zemalja u razvoju u okviru Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO.

U tom smislu sagledani su i bolje osvetljeni neki problemi u odnosu na postojeću situaciju u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju i zajednički je između ostalog, konstatovano:

- da zemlje u razvoju imaju veoma mali uticaj na rad Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i da zbog toga, vrlo često, standardi ISO ne održavaju potrebe ovih zemalja;
- da zemlje u razvoju nisu dosada na odgovarajući način koordinirale svoje interese niti su izgradile osnovnu strategiju koja bi im omogućila da koordinirano nastupaju u ovoj i drugim međunarodnim

organizacijama u cilju postizanja akcija i usvojena rešenja, u okviru ovih organizacija, budu u skladu sa njihovim problemima i potrebama;

- da je u okviru akcija koje bi trebalo preduzeti jedna svakako moguća, a to je založiti se da se Program pomoći zemljama u razvoju u okviru Komiteta za zemlje u razvoju (DEVCO) Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO, ostvari.

Predstavnici Zavoda su upoznali Predsednika ISO sa akcijama zemalja Pokreta nesvrstanih na ostvarivanju Programa saradnje ovih zemalja i zemalja u razvoju u oblasti standardizacije, metrologije i kontrole kvaliteta, što je sa njegove strane ocenjeno kao veoma korisno.

Predsednik Durand je u toku ovih razgovora izjavio da je spreman da se lično angažuje, koliko mu to okolnosti dozvole, da se pitanje zemalja u razvoju u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju ISO, što brže i uspešnije rešava.

Drugog dana svoje posete gospodin Henri Durand je sa posebnim poštovanjem posetio memorijalni kompleks "Josip Broz Tito".

Svetski dan standardizacije

STANDARDIZACIJA U SLUŽBI ČOVEKA

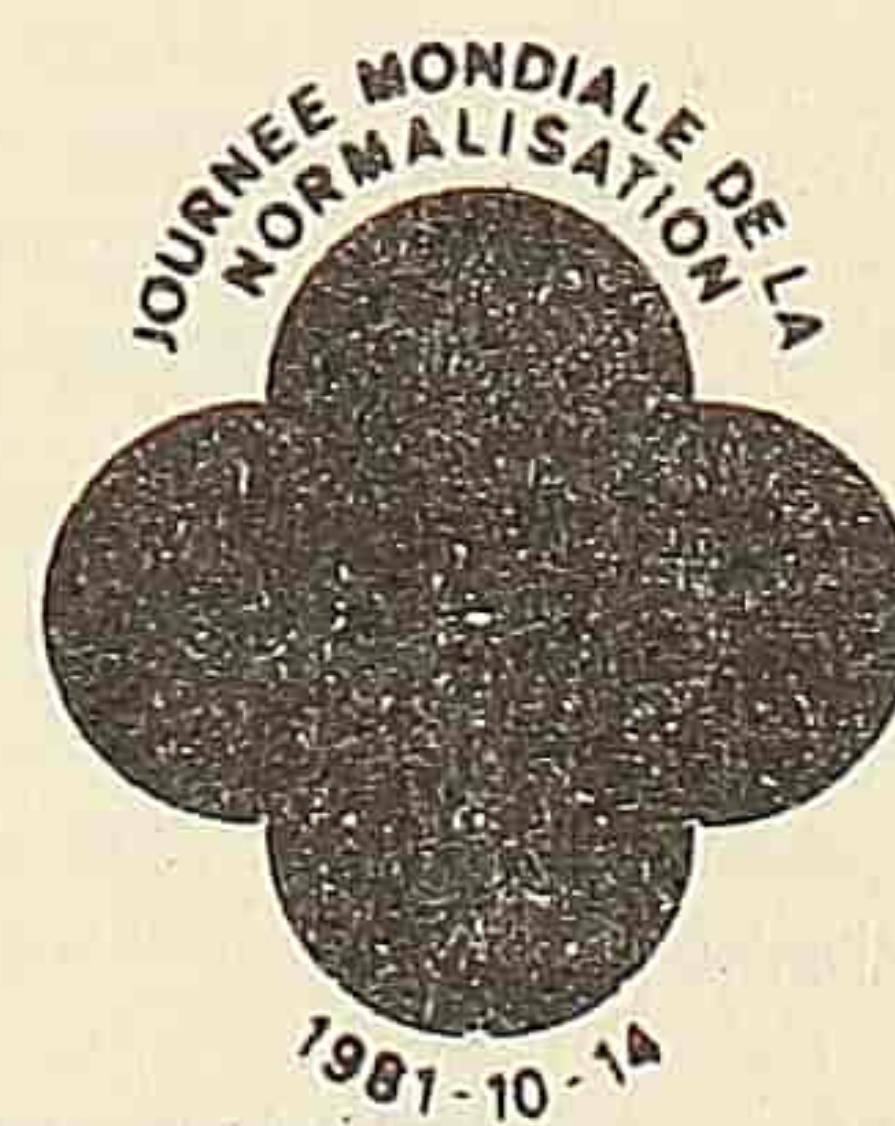
Poruka gospodina Henri DURAND-a, Predsednika Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO, u vezi sa proslavom 12. Svetskog dana standardizacije, 14. oktobra 1981. godine

Proslava Svetskog dana standardizacije ovog 14. oktobra 1981. godine, pada u vreme teške i opasne međunarodne situacije. Velike sile se suprostavljaju, ideologije se konfrontiraju, događaju se duboke političke i ekonomske promene, tu i tamo; često prisutna neravnoteža u svetu se pogoršava; milione ljudi trećeg sveta poga-

dja ili im pretili glad; kasni se sa pružanjem pomoći u obliku transfera tehnologije a kada do njega i dodje isti ne odgovara uvek stvarnim potrebama; latentni ili oružani sukobi postoje ili se pripremaju.

U odnosu na ove probleme, koji zabrinjavaju vlade i unose nemir u ljude a koji se tiču svakodnevnog života, sreće i bezbednosti svakog pojedinca, neko bi mogao pomisliti da su problemi i nastojanje Međunarodne organizacije za standardizaciju neznatni ili uvelike prevaziđjeni.

Mi ne mislimo tako.

Ustvari, u trenutku kada je nered sve više prisutan i kada opasnosti dolaze sve više do izražaja, standardizacija pruža svetu dvostruku korist: svoja tehnička rešenja i svoj primer za ugled.

Preporuke koje standardizacija daje, uštede u vremenu, novcu i ljudstvu koje ona omogućuje, racionalizacija koja se putem standardizacije postiže, pojednostavljenije koje se postiže zahvaljujući njoj, kontrola koju ona zahteva, garancija koju standardizacija pruža, predstavljaju u ovim teškim vremenima, jedan izuzetan i nezamenjiv doprinos u pružanju pomoći privredi zemalja članica u olakšavanju i organizovanju što jednostavnije, brže i sigurnije međunarodne razmene.

U ovom apsurdnom vremenu u kome se tolika bogatstva gube ili loše koriste, kako ne ceniti disciplinu koja ulaže napor da spase što se spasti može.

Ali pored ovih usluga koje međunarodna standardizacija neprestano pruža narodima i vladama, ona daje takodje svoj izuzetan primer sporazumevanja i saradnje na svim nivoima izmedju predstavnika različitih interesa čak često i suprotnih.

Ona predstavlja forum gde se okupljaju i konačno postižu sporazum ljudi bolje rečeno društvene i stručne kategorije ljudi koje se na drugim terenima suprotstavljaju a nekada su čak u otvorenom sukobu.

Zbog toga, više nego ikada, imamo pravo a i dužnost nam je da upoznamo javno mnjenje sa ulogom i zadatkom međunarodnih standarda.

Želeo bih da svi oni, koji mi budu učinili čast da pročitaju ovu poruku, osećaju da im je lično dat ovaj zadatak.

Želeo bih da oni, bez obzira na svoju funkciju, bila ona i najskromnija, učestvuju u ovoj neophodnoj propagandi standardizacije, koja treba da izadje iz tradicionalnih tehničkih krugova i koja treba da istakne da je standardizacija neophodna za savremeni život, da je ona faktor reda, uštede i preduslov za bolje poznavanje stvari i bolje razumevanje medju ljudima.

Neophodno nam je da imamo uz sebe javno mnjenje.

Treba prekinuti sa ezoteričnim shvatanjem da je standardizacija normativna disciplina za koju su zainteresovani samo stručnjaci.

Pre kraja ovoga veka, svi će morati da budu zainteresovani za nju.

Nadam se da će Svetski dan standardizacije 1981. godine biti proslavljen u većini od 88 zemalja, koje sačinjavaju Međunarodnu organizaciju za standardizaciju ISO, i koje praktično pokrivaju čitavu zemlju.

Tako će se s jednog na drugi kraj sveta dići glasovi da potsete da su standardi

neophodni elementi savremene privrede, koji se tiču egzistencije svakog pojedinca, da nisu prepreke napretku već nasuprot, oni služe i podržavaju napredak, olakšavaju život, smanjuju troškove, preciziraju izbor, garantuju kvalitet, povećavaju bezbednost, uprošćuju i kodiraju informacije i iznad svega smanjuju nevolje ljudi.

Upravo ovo što je prethodno istaknuto u vezi sa standardizacijom, ja predlažem kao moto temu za naš Svetski dan standardizacije: "Standardizacija u službi čoveka".

IZJAVA GOSPODINA W.A. McADAMS-a, PREDSEDNIKA MEĐUNARODNE ELEKTROTEHNIČKE KOMISIJE IEC POVODOM 12. SVETSKOG DANA STANDARDIZACIJE, 14. OKTOBRA 1981. GODINE

U junu 1981. godine, Međunarodna elektrotehnička komisija IEC je prešla još jedan stupanj svog razvoja slaveći 75. godišnjicu međunarodne standardizacije u oblasti elektrotehnike na međunarodnom nivou. Ona može da bude sama na sebe ponosna zbog vodeće uloge koju je imala u toku prve tri četvrtine ovog veka i svog doprinosa najfantastičnijem industrijskom razvoju kojeg je svet ikad upoznao: danas su u stvari, bilo da se radi o vasionkim letilicama, telekomunikacijama, mašinama alatkama informatici ili skromnije o aparatima za domaćinstvo; sistemima i elektronskim delovima koji su pouzdani i zamenjivi, svi ti izumi postali čisti izvor prihoda.

Neka mi bude, dakle, dozvoljeno da povodom, ovog 12. Svetskog dana standardizacije odam priznanje svima onima koji vode i usmeravaju elektronsku i elektro industriju i da im zahvalim za stalnu podršku koju nam pružaju. Ovo priznanje i zahvalnost su upućeni isto tako - možda i pre svega - hiljadama naučnika i inženjera koji iz godine u godinu, svojim učešćem u programima standardizacije čine IEC jednim živim organizmom. 1981. godina nam pokazuje da je Međunarodna elektrotehnička komisija IEC sačuvala svu svoju vitalnost i dinamičnost koje su neophodne da bi se odgovorilo zahtevima industrijske zajednice u vezi sa međunarodnim standardima. Na primer sprovedena su istraživanja u vrhunskim oblastima takvim kao što su: fotoqalvansko pretvaranje sunčeve energije u električnu energiju i telemantika.

1981. godina je isto tako bila u znaku vidnog napretka u izradi standarda iz oblasti mikroprocesora i optičkih vlakana. U svim oblastima koje obuhvata Međunarodna elektrotehnička komisija IEC, potrebno je intervenisati u prvim etapama tehničkog razvoja kako bi novim proizvodima bilo omogućeno da se brzo pojave na tržištu.

Iako je IEC specijalno aktivna u oblastima koje su blizu toga da budu predstraže nauke, njen rad nije ništa manje aktivan u dobro poznatim granama tehnike i to u

sve većoj meri s obzirom da za njih izdvaja 50% svojih sredstava. Ova raspodela sredstava je samo odraz sve većeg imperativa u vezi sa povezivanjem najsavremenije grane tehnike sa klasičnim granama tehnike.

Mudra izreka već dobro poznata, kaže da "nauka napreduje džinovskim korakom" nameće IEC-u obavezu da sledi isti ritam.

IEC dakle treba da radi sve efikasnije i brže i da izbegava svako kašnjenje u objavljivanju svojih standarda da ne bi u protivnom rizikovala da zakoči spektakularni razvoj industrije kojoj ona služi.

Na ovaj 12. Svetski dan standardizacije intimno nam padaju na pamet dva pitanja: prvo i osnovno za nas "kakva je vrednost jednog IEC standarda"? Nažalost ne postoje podaci koji omogućuju da se na njega odgovori od prve ali, ako se uzme u razmatranje samo jedan od ovih standarda, Publikacija 625 (Sistem medjufazne površine za instrumente koji se mogu programirati) i sagleda koliko se isti koristi u industriji, kroz njega će se nazreti jedan element odgovora. Ustvari utvrđeno je posle sprovedenog procenjivanja kod više od sto konstruktora, da se oslanjaju na odredbe Publikacije 625 i utvrđeno je da ukupni iznos investicija u svetu koje se ulažu u sisteme i instrumente uradjene na bazi ovog IEC standarda prelazi jedan bilion dolara. Uz to, zar obim trgovinske razmene ne bi mogao da bude jedinstven kriterijum za ocenjivanje vrednosti jednog standarda; treba isto tako ocenjivati ovu vrednost sa gledišta proizvođača i korisnika odnosno šta on predstavlja za inženjere i konstruktore u smislu sporazumevanja i solidne osnove u radu.

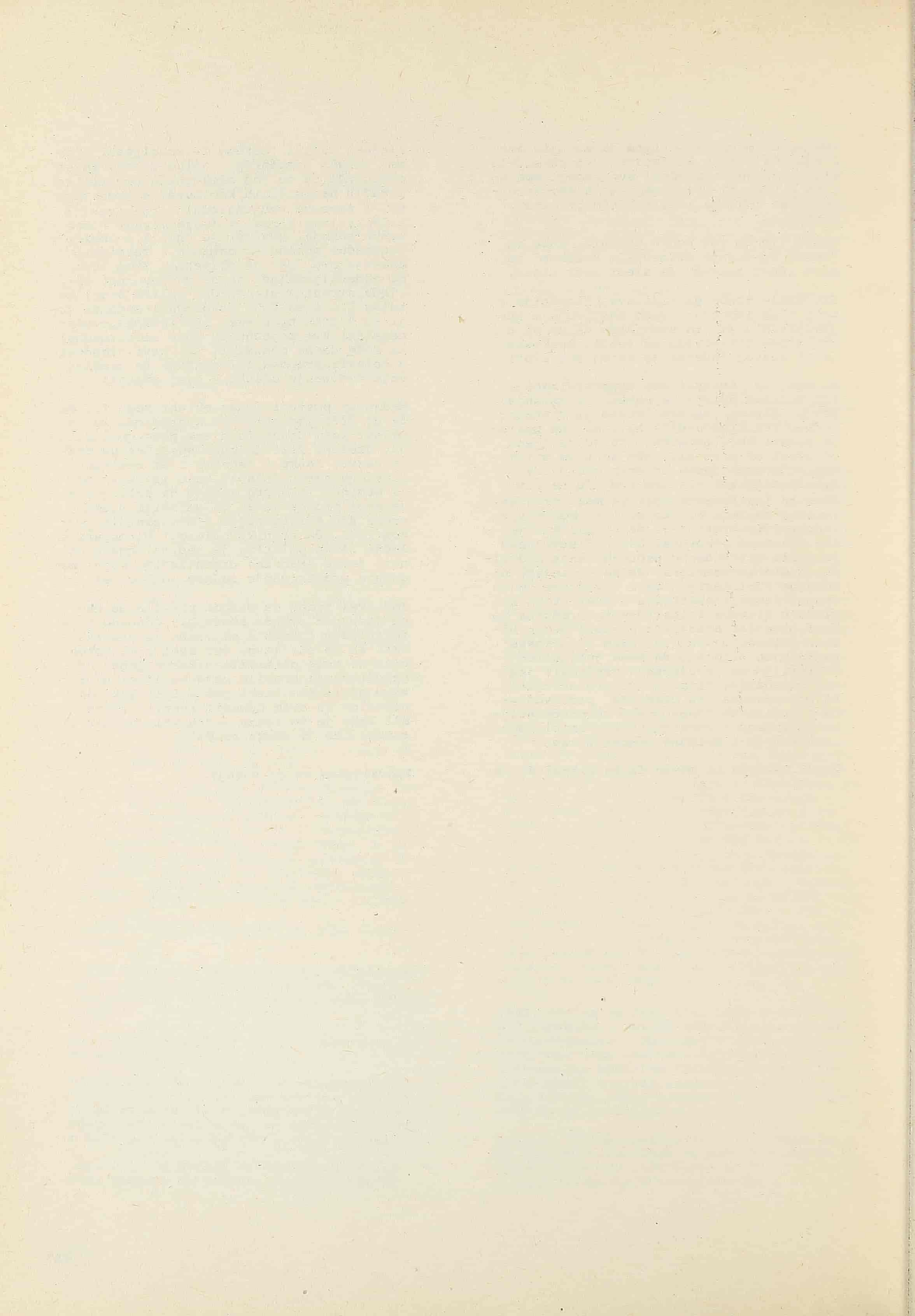
Drugo pitanje bi moglo da se formuliše na

sledeći način: "možemo li poboljšati proces izrade standarda i njihovu aktuelnost" apelujući da se još efikasnije komunicira između nacionalnih komiteta, s jedne strane, i između međunarodnih organizacija i Centralnog biroa, s druge strane"? Bez svake sumnje, odgovor je "da" i u okviru prethodno pomenutog naučnog i tehničkog razvoja ovo "da" je obavezno. Zbog toga ne zadovoljavajući se sa dvadesetpet hiljada stranica standarda, koliko broji katalog IEC i sa 2000 predloga standarda koji su u toku pripreme, IEC istražuje sistematski sve mogućnosti koje elektrotehnika može danas ponuditi. Ali novi trendovi u oblasti prenosa informacija ne olakšavaju donošenje odluka u ovoj oblasti.

Medjutim postoji druga oblast koju IEC može da drži pod potpunom kontrolom: to je oblast koja obuhvata njene procedure u radu. Ukoliko želi da bude sposobna da prati razvoj nauke i tehnike i da dosledno izvršava svoju dužnost koju izvršava već 75 godina, IEC mora stalno da prilagođava svoj proces rada, da ga učini u isto vreme što elastičnijim i efikasnijim, jednom reči, da tehniku oslobodi birokratije. Jedna takva politika je jedina moguća osnova jedne stabilne organizacije koja omogućuje proširivanje radnog potencijala.

Još uvek treba da ostane pravilo da ako se jedanput utvrde postupci, odnosno perfekuiraju i usvoje obavezno je pridržavati ih se striktno, jer svet elektrotehnike ne može očekivati nikakvo dobro od nepoštovanja pravila koja su ljudi u okviru njega sami sebi postavili. Tako je uostalom sa svim humanim institucijama, ali kako je to rekao jedan vrlo poznat autor: "to je druga priča"!

Zahvaljujem se na pažnji.

Razvoj internih standarda u mašinogradnji kao sistema poslovne politike, izvoza i razvoja industrijske kooperacije

Vladimir Pletkosić, dipl. ing.

Referat saopšten na Seminaru UNIDO za zemlje u razvoju, koji je održan u Arandjelovcu, 14. i 15. septembra 1981. godine

Ekonomski položaj i tehnički nivo na kome se nalaze zemlje u razvoju, pred državne organe standardizacije i rukovodeću strukturu od države do fabrike stavlja ozbiljan zadatak da što pre i što brže razvijaju standardizaciju kao sistem poslovne politike i to na svim nivoima.

Zbog toga je potrebna koordinirana akcija svih zemalja u razvoju kako bi se što pre stvorila osnovna baza za industrijski razvoj čiji je jedan od najbitnijih elemenata standardizacija.

Pri tome moramo prvenstveno obezbediti veliki broj nacionalnih standarda za sve industrijske grane na kojima želimo da baziramo svoj sopstveni razvoj, koristeći pri tome maksimalno međunarodne standarde ISO, standarde razvijenih zemalja i dostupna naučna saznanja, pri čemu moramo voditi računa i o svojim specifičnostima i tehničkim mogućnostima.

Ovi standardi su preduslov za uspešan razvoj fabričke standardizacije, u daljem izlaganju interne standardizacije, koja će svojim radom, uz punu podršku poslovnog rukovodstva, realizovati politiku standardizacije u fabrici i stvarati sopstvene standarde za svoje specifične uslove proizvodnje.

Organizovanju interne standardizacije moramo posvetiti veliku pažnju, jer je bez nje nemoguće uhvatiti korak sa razvijenim zemljama i uključiti se u međunarodnu podelu rada i stvaranje novog ekonomskog poretka, posebno ako se ima u vidu da se i u industrijski razvijenim zemljama pridaje veliki značaj internoj standardizaciji, zbog saznanja da intenzivni rad na standardizaciji u fabrikama pruža ekonomske prednosti i da onaj ko preza da odvoji materijalna sredstva za standardizaciju neizbežno mora zaostajati u razvoju.

Ovo se može ilustrovati primerom da, u SR Nemačkoj, od ukupne radne snage zaposlene u fabrikama veličine od 1000 do 45000 zaposlenih, direktno na poslovima standardizacije radi 0,5 do 1,5% ljudstva.

Ako se ima u vidu da uspešna interna standardizacija obezbedjuje sniženje cene koš-

tanja, povećanje obima proizvodnje, skraćivanje pripreme, povećanje proizvodne moći preduzeća uz ubrzani obrt sredstava i poboljšanje organizovanja proizvodnje, jasno je zašto je tako.

U daljem toku izlaganja pokušaćemo da sistematizujemo problematiku interne standardizacije sa ciljem da kolegama koji rade na istim poslovima olakšamo rad prilikom konkretnog rešavanja ove problematike u svojoj sredini.

1. ZADACI INTERNE STANDARDIZACIJE

Zadaci interne standardizacije se najcelovitije mogu sagledati iz pregleda predmeta i aspekata interne standardizacije u oblasti mašinogradnje koji je dat u tabeli 1.

Iz tabele se jasno sagledava širina polja rada interne standardizacije i kompleksnost zadataka koji se pred nju postavljaju. Medjutim prilikom detaljnog razmatranja i programiranja zadataka ova uopštena podela se ne može smatrati dovoljnom, već je potrebno njeno dalje raščlanjavanje, sve u zavisnosti od konkretnih potreba u svakoj fabrici.

Na primer: Elementi konstrukcije za proizvode se dele na agregate, sklopove, detalje, geometriju. Medjutim agregati i sklopovi mogu biti podeljeni na osnovne i pomoćne. Detalji mogu biti osnovni, pomoćni i montažni. Elementi detalja uključuju navoje i ožljebljene spojeve, zupčaste veze, veze klinom i slično. Geometrija obuhvata spoljne i unutrašnje prečnike, dužine, radijuse, oborene ivice, uglove i drugo. Detaljizacija predmeta i aspekata standardizacije data u tabeli daje potpun spisak zadataka interne standardizacije.

U tabeli je prikazana tematika poslova koja je veoma rasprostranjena u većini fabrika, što ne znači da nema zadataka interne standardizacije i van prikazanog. U tabeli se jasno uočava i istovetna problematika za različite objekte standardizacije što je poseban pokazatelj koji su osnovni početni zadaci u internoj standardizaciji, a koje zadatke možemo rešavati tek po otvaranju potrebnih preduslova u fabrici.

Predmeti interne standardi- zacije	A s p e k t i i n t e r n e				
	Konstruktivni oblici			Materijal	
	Elementi konstrukcija	Zahtevi kvaliteta	Označavanje i šifriranje	Naziv	Geomet- rijske veličine
A.Proizvodi	Agregati, sklopovi, detalji, elementi detalja, geometrija	Tolerancije li- nearnih mera i sklopova, odstupanja od geometrijskih oblika, površine, otpornost na koroziju, tehnički uslovi za konstrukciju	Proizvoda, tehničkih uslova, materijala	Vrste, upotreba	Oblici, asortiman
B.Oprema i pribori	Proizvodi, sklopovi, detalji, elementi detalja, geometrija	Tolerancije li- nearnih mera i sklopova, odstupanja od geometrijskih oblika, površine, otpornost na koroziju, tehnički uslovi za konstrukciju, postojanost	Oprema i pribora, polufabrikata, tehničkih uslova, materijala	Vrste, upotreba	Oblici, asortiman, polufab- rikati
C.Mašine i uređjaji	Proizvodi, agregati, sklopovi, detalji, elementi detalja, geometrija	Tolerancije li- nearnih mera i sklopova, odstupanja od geometrijskih oblika, površine, otpornost na koroziju, tehnički uslovi za konstrukciju, provera tačnosti	Mašina i uređjaja, tehničkih uslova, materijala	Vrste, upotreba	Oblici, asortiman

Tabela 1

s t a n d a r d i z a c i j e					
Zahtevi kvaliteta	Dokumentacija			Tehnološki procesi	Organizacioni uslovi
	Oblici	Oblikovanje	Uslovno označavanje i simbolika		
Tehnički uslovi, metode ispitivanja	Crteži, specifikacije, tabele, dijagrami, liste izmena, konstruktivna uputstva, izveštaji	Linije, slova, šabloni, izbor i upisivanje mera, tolerancije i naleganja, preseci, napomene na crtežima, razmere, skice, standardni crteži	Odstupanja, tolerancija, naleganja, materijala, površina, tvrdoća, obrada	Izdvajaju se u posebnu grupu kao predmet interne standardizacije Tabela 1 - nastavak	Izdvajaju se u posebnu grupu kao predmet interne standardizacije Tabela 1 - nastavak
Tehnički uslovi, metode	Crteži, specifikacije, tabele, dijagrami, liste izmena, izveštaji, porudžbinske karte, kartoteka, prinene, katalogi, opreme i pribora	Linije, slova, šabloni, izbor i upisivanje mera, tolerancije i naleganja, preseci, napomene na crtežima, razmere, skice, standardni crteži	Odstupanja, tolerancija, naleganja, materijala, površina, tvrdoća, obrada, opreme i pribora		
Tehnički uslovi, metode ispitivanja	Crteži, specifikacije, tabele, dijagrami, liste izmena, izveštaji o kvarovima, remontne kartice, kontrolne karte, karte mašina i uređaja, spiskovi zastoja, uputstva	Linije, slova, šabloni, izbor i upisivanje mera, tolerancije i naleganja, preseci, napomene na crtežima, razmere, skice, standardni crteži	Odstupanja, tolerancija, naleganja, materijala, površina, tvrdoća, obrade, mašina i uređaja		

Predmet interne standardizacije	Tipizacija	Elementi tehnologije	Označavanje i šifriranje
D. Tehnološki procesi: 1. Proizvodnja 2. Kontrola 3. Remont 4. Ispitivanja 5. Eksploatacija	Procesa, elementa procesa	Dodaci i tolerancije, tehnološki završeci, merni lanci, režimi	Mašina i uređaja, opreme i pribora, tehničkih uslova
E. Organizacioni uslovi	Čuvanja	Proračuna	Planiranja
	Proizvoda, polufabrikata, materijala, opreme i pribora, ambalaže, otpresaka, inventara	Materijalnih vrednosti, dokumentacije, ispunjavanja programa raspoloživosti i kretanja radne snage, zarada	Osnovne proizvodnje, nabavke i potrošnje, opreme i pribora, remonta mašina i uređaja, standardizacije

2. CILJEVI INTERNE STANDARDIZACIJE

Pošto se iz priložene tabele mogu u grubim crtama sagledati polja dejstva interne standardizacije moramo utvrditi šta želimo postići standardizacijom tj. ciljeve interne standardizacije.

Svakako da su osnovni ciljevi standardizacije optimizacija proizvoda, proizvodnje, opreme i pribora, mašina i uređaja, racionalizacija manipulacije materijalom i unapredjivanje jedinstvenog informacionog sistema. Svaki od ovih ciljeva možemo podeliti na podciljeve kao:

Optimizaciju proizvoda

- osiguravanjem kvaliteta proizvoda, propisivanjem tehničkih uslova
- sniženjem cene proizvoda, tipizacijom materijala uproščavanjem konstrukcije, tipizacijom tehnološke obrade i drugo,
- racionalizacijom servisiranja proizvoda, standardizovanjem elemenata za proizvod,

Optimizaciju proizvodnje

- snižavanjem troškova proizvodnje, tipi-

zacijom opreme, pribora, alata i mašina, standardima tehnoloških procesa i slično

- povećavanjem iskorišćenosti kapaciteta, boljom pripremom rada pri višem nivou standardizovanosti, standardizovanjem tehnoloških procesa
- olakšavanjem obuke radnika, uglavnom zahvaljujući standardizaciji tehnoloških procesa

Optimizaciju opreme, pribora, mašina i uređaja

- zamenljivošću proizvodnih kapaciteta,
- smanjivanjem asortimana rezervnih delova
- snižavanjem troškova održavanja opreme, što se sve postiže standardizacijom opreme, pribora, mašina i uređaja

Racionalniju manipulaciju materijalom

- prilagodjavanjem kapaciteta skladišta,
- iskorišćavanjem troškova manipulacije materijalom što se uglavnom postiže standardizacijom materijala i njegovog protoka od preuzimanja do lansiranja

Tabela 1 - nastavak

Dokumentacija		Organizacioni uslovi
Oblici	Oblikovanje	
Tehnološke specifikacije, liste izmena, normiračke karte, karte i pregledi škarta	Linije, slova, šabloni, izbor i upisivanje odstupanja i tolerancija, napomene u tehnološkim kartama, uzorci tehnoloških karti, popunjavanje porudžbina	Izdvajaju se u posebnu grupu kao predmet interne standardizacije. Produžetak ove tabele
Dokumentacije	Kontrole	Opštih pitanja organizacije
Tehničke, planske, proračunske	Konstruktivske, standardizacijske, tehnološke, proizvodne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizaciona struktura fabričkih jedinica 2. Službene instrukcije 3. Sistem kretanja dokumentacije 4. Sistem uvođenja standarda 5. Sistem izmene dokumentacije 6. Organizacija radnih mesta 7. Organizacija izrade normativa 8. Organizacija snabdevanja 9. Sigurnost i zaštita na radu 10. Tehnički uslov nad opremom u eksploataciji 11. Organizacija remonta 12. Organizacija pakovanja i skladištenja 13. Organizacija transporta 14. Organizacija specijalizacija, izrade standardnih delova uređaja i opreme i slično

Unapredjenje jedinstvenog informacionog sistema

- olakšavanjem sporazumevanja, standardizovanjem svih oblasti rada, a prvenstveno informacione dokumentacije
- poboljšanjem materijalnog poslovanja, standardizacijom proizvoda, materijala, opreme i pribora,
- poboljšavanjem administrativnog poslovanja standardizacijom proizvoda, materijala, opreme i pribora

Konkretizovanje ciljeva za svaku fabriku vrši se na osnovu sagledavanja celokupnog postojećeg nivoa standardizovanosti i privrednih zadataka.

3. DELATNOSTI INTERNE STANDARDIZACIJE

Interna standardizacija mora da se stara o doslednoj primeni nacionalnih standarda u svojoj fabrici i drugih zakonskih akata koji regulišu materiju kojom se bavi standardizacija, kao što su:

- tehnički normativi i norme kvaliteta proizvoda
- atestiranje proizvoda

- obeležavanje proizvoda u prometu
- isprave koje prate proizvode u prometu
- utvrđivanje veka trajanja i drugo

U slučaju izvoza proizvoda, putem interne standardizacije omogućuje se uskladenost internih standarda odnosno proizvoda sa standardima kupaca a podaci o nastalim odstupanjima odmah se saopštavaju svim funkcijama koje su uključene u proizvodnju predmeta za izvoz počev od komercijale pa do proizvodnje i kontrole u cilju preduzimanja akcije uskladjivanja.

Svaka interna standardizacija bi trebalo da aktivno učestvuje u postupku izrade i donošenja nacionalnih standarda koji su od važnosti za fabriku i to kako zbog uticaja na definisanje zahteva standarda, tako i zbog brzog uvođenja takvih standarda.

Posebno važna delatnost interne standardizacije je utvrđivanje internih standarda za sve oblasti ili predmete rada za koje ne postoje nacionalni standardi, koristeći pri tome prvenstveno međunarodne standarde i standarde drugih zemalja, udruženja ili fabrika ili pak sopstvena saznanja u pojedinim oblastima. Druge standarde treba prvenstveno koristiti, jer su tu već sintentizovana saznanja u tim oblastima

što nam pruža određenu garanciju za kvalitet internog standarda.

Internim standardima takodje možemo vršiti uži izbor iz nacionalnih standarda u zavisnosti od konkretnih potreba, čime sužavamo asortiman materijala, delova, alata i slično.

Koji će se interni standardi donositi u okviru interne standardizacije uglavnom zavisi od proizvodnog programa fabrike ali po pravilu se u mašingradnji radi na sledećim vrstama standarda:

- osnovni standardi u koje spadaju standardi za simbole, tolerancije i odstupanja, standardi tehničkog crtanja i drugi opšti standardi,
- standardi materijala,
- standardi konstrukcijskih elemenata, sklopova i proizvoda
- standardi alata i pribora,
- standardi mašina, uređaja i opreme,
- standardi goriva i maziva,
- standardi elektrotehnike
- standardi za kontrolu, montažu i regulisanje
- standardi za hemijsko i hemijsko-termičke obrade
- standardi za prijem i ispitivanje (tehnički uslovi)

Sledeća delatnost interne standardizacije bi bila izrada i sprovođenje sistema distribucije nacionalnih i internih standarda i drugih informacija iz oblasti standardizacije uz obezbeđenje sistema izmene svih ovih standarda.

Kontrola primene standarda koji se upotrebljavaju u fabrici je jedna od najvažnijih delatnosti koja omogućuje blagovremena organizaciona dejstva u cilju maksimalnog postizanja efekata standardizacije.

U okviru interne standardizacije povremeno se izdaju i praktične publikacije iz pojedinih oblasti interne standardizacije.

Posebna delatnost je organizovanje standardoteke nacionalnih, internih i stranih standarda i ona treba da obavlja sledeće poslove:

- izradu kataloga internih standarda,
- umnožavanje, distribuciju i evidentiranje distribuiranih standarda,
- praćenje službenih saopštenja o državnim standardima, nabavku i evidenciju ovih standarda i informisanje svih korisnika o nacionalnim standardima putem redovnih periodičnih informacija,

- praćenje kataloga medjunarodnih standarda ISO i drugih zemalja čiji su standardi interesantni za fabriku i internu standardizaciju i nabavka ovih standarda kao i njihovu evidenciju i informisanje o njihovom pristizanju,
- stara se o prevodjenju i obradi prevoda inostranih standarda i posebno ih evidentira zbog njihove pogodnosti za upotrebu,
- vrši distribuciju kopija standarda korisnicima

Služba interne standardizacije koordinira sve poslove standardizacije na nivou fabrike kako u cilju izrade internih standarda, tako i u cilju izrade predloga nacionalnih standarda i u cilju razmatranja predloga nacionalnih standarda, kao i standarda pojedinih industrijskih grana koje su od interesa za fabriku.

Svakako da interna standardizacija može da obavlja i druge delatnosti od kojih se često javlja delatnost šifriranja predmeta poslovanja a to zbog tesne veze šifriranja sa sistematičnošću standardizacije.

4. UTICAJ INTERNIH STANDARDNA NA OSNOVNA PODRUČJA POSLOVANJA I EFEKTI INTERNE STANDARDIZACIJE

Ovaj uticaj je prikazan u tabeli 2 i jasno govori o značaju internih standarda za sve oblasti poslovanja koje su ovde nabrojane.

Najvažniji efekti koji se postižu, uticajem na navedene oblasti poslovanja su:

- poboljšanje kvaliteta proizvoda,
- stabilnost proizvodnih procesa,
- uštede sirovina i reproduktionog materijala,
- smanjenje troškova proizvodnje,
- ušteda radne snage i vremena,
- smanjenje zaliha materijala i rezanih delova,
- olakšano projektovanje i konstruisanje
- povećanje produktivnosti,
- obezbeđenje konstantnog kvaliteta proizvoda,
- uprošćavanje ugovaranja za isporuke po standardima,
- Olakšano sporazumevanje i sprečavanje gubitaka pri nabavci jer se tačno definišu pojmovi i zahtevi i otklanjanje sporova između proizvođača i potrošača,
- ekonomičan izbor materijala, alata i opreme,
- racionalnija proizvodnja primenom tipskih tehnoloških procesa
- smanjenje dokumentacije

Uopšte u svim oblastima poslovanja stvaraju se uslovi za jednostavniji, racionalniji i ekonomičniji rad.

Tabela 2

Uticajna područja Interni standardi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Razvoj	Priprema rada	Planiranje	Snabdevanje	Prijem, skladištenje, transport	Proizvodnja	Kontrola	Održavanje	Prodaja	Servisiranje
osnovni	X	X				X	X			
materijala	X	X	X	X	X		X	X		
elemenata, sklopova, proizvoda	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
alata i pribora		X	X	X	X	X		X		X
mašina, uređaja opreme		X	X	X	X	X	X	X		X
energije, goriva, maziwa	X	X	X	X	X	X	X	X		X
elektrotehnike	X	X	X	X	X	X	X	X		X
kontrole, montaže, regulisanja		X			X	X	X	X		X
hemijske i hemijskotermičke obrade		X				X	X			
prijema i ispitivanja					X		X	X		

5. ORGANIZACIJA INTERNE STANDARDIZACIJE

Kako bi se ostvarili svi pobrojani zadaci, ciljevi, delatnosti i efekti interne standardizacije treba je adekvatno organizovati. U dosadašnjoj praksi postoje više modela organizacije interne standardizacije od kojih svaki ima svoje nedostatke i prednosti. Ti modeli su sledeći:

a) Centralizovani sistem u okviru koga je funkcija standardizacije zajednička za celu fabriku a sve aktivnosti standardizacije se koordiniraju sa jednog mesta.

Dokumentacija standardizacije je jedinstvena za fabriku.

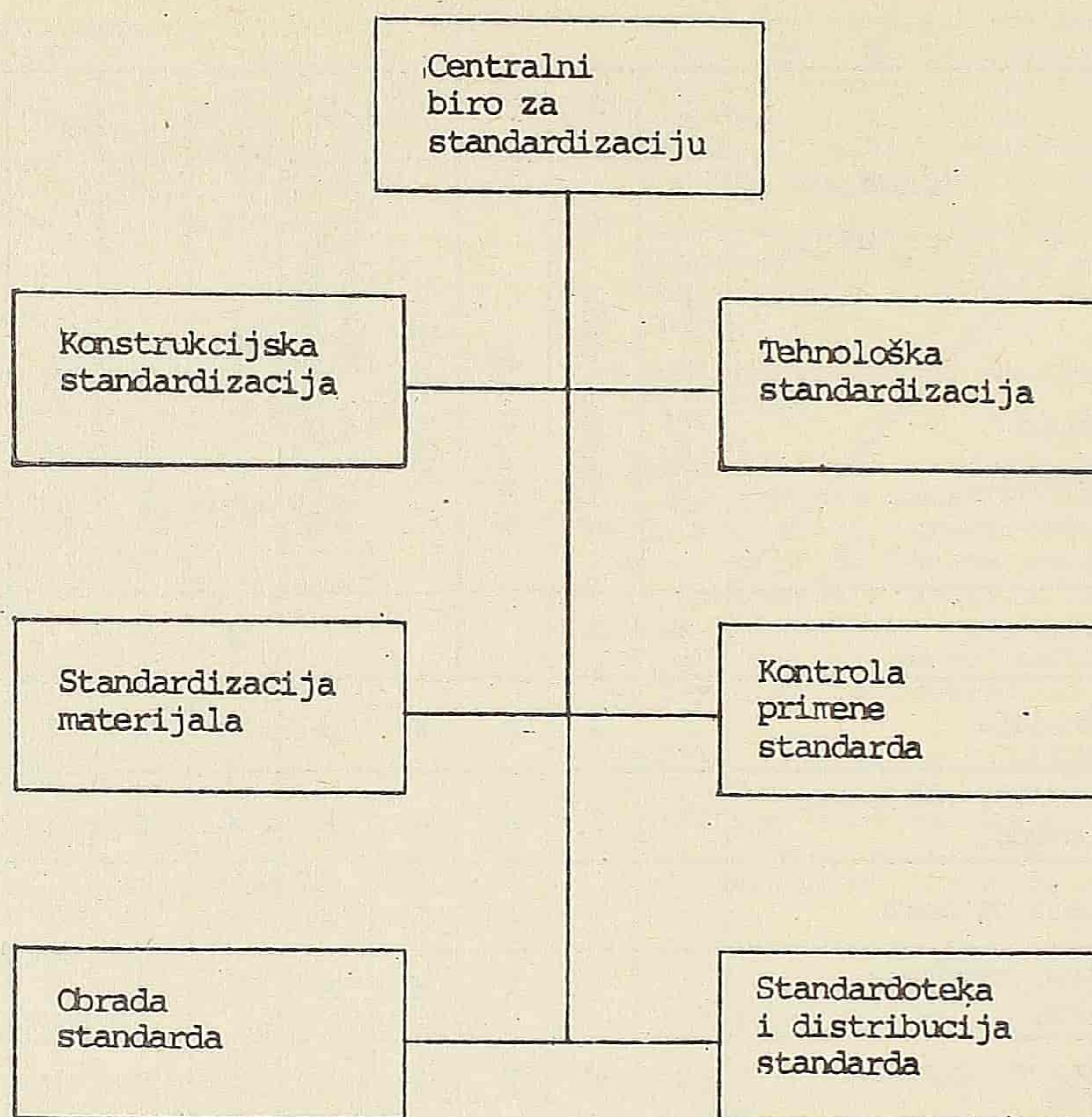
b) Decentralizovani sistem u okviru koga se funkcija standardizacije razvija u pojedinim organizacionim celinama procesa rada koje donose standarde samo za te zatvorene celine, zbog čega se često javlja dupliranje poslova.

c) Mešoviti sistem u okviru koga je jedan deo funkcije standardizacije centralizovan (standardizacija od zajedničkog interesa za fabriku) a drugi deo decentralizovan (samo standardizacija specifična za posebne organizacione celine).

Smatram da bi tamo gde se otpočine sa uvođenjem interne standardizacije trebalo primenjivati centralizovani sistem organizacije standardizacije, jer samo takav sistem može imati neophodnu podršku rukovodeće strukture a može se otpočeti sa radom na nekoliko osnovnih grupa standarda i sa relativno malim brojem ljudi.

Za viši stupanj razvoja interne standardizacije treba postepeno razvijati mešoviti sistem organizujući internu standardizaciju u najorganizovanijim proizvodnim celinama sa velikim specifičnostima.

Osnovna organizaciona šema centralizovanog sistema data je na sledećoj slici.

Struktura izvršilaca po pojedinim oblastima standardizacije kao i konkretne oblasti rada pojedinih standardizera zavise od kadrovskih mogućnosti fabrike, njene delatnosti i konkretne specijalnosti izvršilaca.

Prirodno je da se standardizacija ne može uspešno sprovoditi bez odgovarajućih kvalifikovanih kadrova i bez uključivanja ostalih kadrova u preduzeću.

Podela posla u ovakvoj organizaciji bi bila sledeća:

Rukovodilac Centralnog biroa za standardizaciju bi vršio koordinaciju poslova standardizacije sa višim nivoima standardizacije, unutar fabrike i u samom birou u cilju izrade internih standarda i kontrole njihove primene, vršio kontrolu kvaliteta uradjenih standarda i radio na izradi predloga internih standarda iz svoje struke onoliko koliko mu angažovanje na ostalim poslovima to dozvoljava.

U okviru standardizacije u oblasti konstrukcija bi se radili uglavnom sledeći standardi:

- osnovni standardi (obeležavanje, formati, jedinice mera i njihovi odnosi i slično),
- standardi tolerancija, naleganja, odstupanja
- standardi tehničkog crtanja i sklopova

- standardi konstrukcijskih elemenata (vezni elementi, vratilo, zupčanici, ostali mašinski elementi i sklopovi i tehnički uslovi za ove elemente i sklopove,

- standardi proizvoda

Tu bi se radili i uporedni pregledi elemenata u raznim standardima.

U okviru standardizacije u oblasti tehnologije procesa radili bi se sledeći standardi:

- standardi reznih alata
- standardi kontrolnika i mernih pribora
- standardi steznih alata
- standardi alata za obradu deformacijom
- standardi alata za oblikovanje bez deformacije
- standardi ostalih specifičnih alata
- standardi mašina, opreme i uređaja i pribora
- standardi mašina i ispitivanje njihove tačnosti
- standardi za obradu napred navedenim alatima
- standardi za hamijsko-termičke obrade
- standardi tipskih, tehnoloških procesa
- standardi materijala za alate

- tehnički uslovi za sve vrste alata, opreme, uređjaje i pribore

U oblasti standardizacije materijala radili bi se sledeći standardi:

- standardi za čelične materijale (vrste, oblici, mere, tehnički uslovi)
- standardi za ostale metale (vrste, tehnički uslovi, eventualno oblici i mere)
- standardi za ispitivanje materijala
- standardi o ograničenju upotrebe pojedinih materijala.

Izvršiocima na ovim poslovima bi takodje učestvovali i u procesu donošenja nacionalnih standarda i standarda pojedinih grupacija ukoliko takva organizacija standardizacije postoji, a ukoliko je to poseban interes fabrike oni bi i predlagali ovakve standarde.

Kontrola primene standarda bi sistematski pratila primenu nacionalnih i internih standarda u dokumentaciji, na predmetima i sredstvima rada i putem izveštaja o nadjenom stanju ukazivala na nivo primene standarda, na standarde koji nedostaju ili nedostatke postojećih standarda.

U obradi standarda bi se vršila tehnička obrada crteža, skica, tabela i dijagrama, daktilografska obrada teksta internih standarda i konačno priprema standarda za umnožavanje pri čemu bi trebalo voditi računa o načinu umnožavanja standarda.

Da bi interna standardizacija mogla uspešno da funkcioniše njen rad u fabrici mora da bude regulisan normativno-pravnim aktom (uobičajeno je to "Pravilnik o radu interne standardizacije) koji treba da sadrži šta se internim standardima propisuje, organe koji usmeravaju rad standardizacije i na koji način, unutrašnju organizaciju interne standardizacije, ko može da bude predlagač internog standarda i obaveze predlagača, postupak donošenja i usvajanja internih standarda i stručna tela koja će usvajati standarde, kontrolu primene standarda i odnos interne standardizacije sa nacionalnom standardizacijom i drugim standardizacijama od značaja za fabriku.

6. ZADACI INTERNE STANDARDIZACIJE NA OTKLANJANJU PREPREKA PRILIKOM IZVOZA I U INDUSTRIJSKOJ KOOPERACIJI

Da bi danas jedna fabrika mogla da se uključi u svetsku razmenu dobara mora prvenstveno da zadovoljava sve zahteve u vezi sa kvalitetom proizvoda koji su diktirani međunarodnim standardima (ISO) drugim međunarodnim standardima kao što su CEE, CISPR, EURONORM, IEC, CMEA, i standardima zemalja u koje se izvozi ili sa kojima razvijamo industrijsku kooperaciju, a vrlo često i standardima pojedinih fabrika sa kojima razvijamo kooperaciju ili samo proizvodimo određene artikle.

Ovaj zadatak se dobrim delom ostvaruje kroz

nacionalnu standardizaciju, ali suštinski problem rešava samo razvijena interna standardizacija. Jasno je da će pri tome interna standardizacija voditi računa samo o standardima koji se neposredno odnose na proizvode fabrika i zahteva direktnih partnera u izvozu i kooperaciji.

U cilju uspešnog obavljanja ovih poslova služba interne standardizacije mora da bude uključena, od samog početka, u pregovaranja u vezi sa izvozom i industrijskom kooperacijom da bi, poznavajući problematiku zahteva i mogućnosti, svojim mišljenjem mogla da usmerava pregovore poslovnog rukovodstva. Ukoliko se ovaj princip ne poštuje fabrika može da dodje u vrlo tešku situaciju nemogućnosti ispunjenja zaključenih ugovora ili njihovo ispunjenje uz znatna materijalna ulaganja i troškove koji su se mogli izbeći. Zbog toga službi interne standardizacije poslovodno rukovodstvo mora blagovremeno da signalizira namenu izvoza ili kooperacije sa određenim partnerom kako bi ista mogla da razmotri tehničke zahteve partnera i mogućnost njihovog zadovoljenja u specifičnim uslovima proizvodnje fabrike.

Da bi rešila ove probleme služba interne standardizacije mora za svaki proizvod, koji se izvozi ili koji je predmet kooperacije da definiše potrebne nacionalne interne standarde za celokupni proces proizvodnje. Ako je ovaj posao obavljen dalji postupak bi bio upoređivanje ovih zahteva sa zahtevima standarda partnera i sagledavanje mogućnosti i uslova savladjivanja neminovnih razlika, koje će se pri tome pojaviti. Za to se moraju unapred prepremiti pregledi usaglašenosti internih standarda sa nacionalnim standardima, međunarodnim standardima i standardima drugih država. Ovo prvenstveno mora da se uradi za vrste i oblike materijala, konstrukcijske elemente, tolerancije i odstupanja jedinice mera, metode ispitivanja, tehničke uslove i tehničko crtanje. Pri tome neće uvek biti moguće naći potpuno odgovarajuće zamene, ali će zato biti moguće partneru ponuditi ono što se može ponuditi i sa njim usaglasiti zajedničke stavove o pojedinim problemima što će otkloniti prepreke razmeni ili izvozu već na samom startu ugovaranja, kao i nesporazume do kojih bi neminovno dolazilo da se ovo ne uradi.

U "Zavodima Crvena Zastava" postoje vrlo razvijeni kooperantski odnosi sa Italijom, Sovjetskim savezom i Poljskom a izvoze se i uvoze materijali i proizvodi u preko 20 zemalja sveta, tako da se ovakva problematika rešava preko 15 godina što govori o bogatstvu iskustava RO, koje bi trebalo maksimalno koristiti u radu interne standardizacije.

Posao je vrlo težak, ali je to jedini put bržeg smanjivanja razlika tehničkog nivoa između razvijenih i nerazvijenih zemalja, tj. moraju se maksimalno koristiti znanja razvijenih zemalja koja su svima dostupna i trud međunarodne organizacije za standardizaciju koja ova znanja unosi u svoje standarde.

ZAKLJUČAK

Interna standardizacija ne sme da bude sporedna funkcija u fabrici, već jedna od nosećih funkcija industrijskog razvoja, što se nedvosmisleno zaključuje iz zadataka koje ova funkcija obavlja.

Interni standardi moraju dopreti do svakog radnog mesta, ne sme se ograničavati distribucija standarda samo na nivoe službi i radionica, jer onda nemaju uvid u ove standarde oni kojima su u suštini namenjeni da ih koriste.

Interni standardi moraju svima učiniti dostupnim svako novo, ekonomičnije rešenje unutar fabrike jer se na taj način stvara svojevrsna banka znanja i ušteda u vremenu za rešenje istog ili sličnog problema.

Interne standardizacije zemalja u razvoju za svoj razvoj imaju široku bazu u međunarodnim standardima i standardima razvijenih zemalja i nju moraju maksimalno i vrlo brzo da koriste kako bi što pre sma-

njile razliku u saznanjima u svim oblastima. To je jedina alternativa za što brže uključivanje u međunarodnu podelu rada, za oslobadjanje od tehnološke i ekonomske zavisnosti kao i za stvaranje konkurentne sposobnosti na svetskom tržištu.

LITERATURA:

1. A.I. Baranov V.V. Kuzmin
Standardizacija i normalizacija v mashinostroenii
2. BSS The operation of a company standards department
3. Društvo za unapredjenje standardizacije SR Srbije
Udruženi rad i standardizacija, zbornik radova
4. Dr Radoljub Micić
Interna standardizacija

objavljeni jugoslovenski standardi i propisi

objavljeni jugoslovenski standardi

Oznaka i godina JUS	N a s l o v	Cena "Sl.list din. SFRJ"
	Grana A: Osnovni i opšti standardi	
	Glavna grupa A.C.: Terminologija. Dokumentacija. Bibliotekarstvo	
A.CO.010 1981	Terminologija i leksikografija. Izrada i uobličenje standarda sa definicijama i nazivima pojmova	100.- 46/81
A.CO.120 1981	Terminologija i leksikografija. Simboli za jezike i njihova dopuna simbolima za zemlje i institucije	100.- 46/81
A.C2.200 1981	Dokumentacija. Medjunarodni kodeks za skraćivanje naslova periodičnih publikacija	66.- 46/81
A.C3.005 1981	Dokumentacija. Prikazi za publikacije i dokumentaciju	83.- 46/81
A.C7.200 1981	Vodiči kroz biblioteke, informacione i dokumentacione centre	32.- 46/81
	Glavna grupa A.D: Knjigovodstvo. Privredna ekonomika	
A.DO.109 1981	Razmena informacija. Predstavljanje časovnog vremena	32.- 46/81
	Grana B: Rudarstvo i prerada minerala, uglja i nafte	
	Glavna grupa B.B.: Zemlja i kamen	
B.B6.031 1981	Kalcijum-karbonatna punila. Prirodni kalcijum-karbonat za upotrebu u industriji gume. Klasifikacija i tehnički uslovi	32.- 38/81

B.B8.081 1981	Kalcijum-karbonatna punila. Metode hemijskih ispitivanja. Odredjivanje nerastvorljivih materija u hlorovodoničnoj kiselini	23.- 38/81
B.B8.082 1981	Kalcijum-karbonatna punila. Metode hemijskih ispitivanja. Odredjivanje gubitka žarenjem na 1000°C	23.- 38/81
B.B.8.083 1981	Kalcijum-karbonatna punila. Metode hemijskih ispitivanja. Odredjivanje alkaliteta (preračunato na Na_2CO_3)	23.- 38/81
	Glavna grupa B.C.:	
	Cement, gips i druga mineralna veživa i njihovi proizvodi	
B.C1.035 1981	Gips-kartonske ploče. Vrste, tehnički uslovi i ispitivanja	47.- 38/81
B.C8.050 1981	Odredjivanje sadržaja vazduha u cementnom malteru	23.- 31/81
	Glavna grupa B.C.:	
	Cement, gips i druga mineralna veživa i njihovi proizvodi	
B.C1.035 1981	Gips-kartonske ploče. Vrste, tehnički uslovi i ispitivanja	47.- 38/81
B.C8.050 1981	Odredjivanje sadržaja vazduha u cementnom malteru	23.- 31/81
	Glavna grupa B.D.:	
	Keramika i vatrostalni proizvodi za industrijske svrhe	
B.D6.006 1981	Vatrostalni materijal. Termini i definicije. Lista VI. Osnovni elementi peći	136.- 32/81
B.D6.008 1981	Vatrostalni materijal. Termini i definicije. Lista VIII. Industrija koksa i gasa	190.- 32/81
B.D6.255 1981	Vatrostalni materijal. Pomoćni vatrostalni pribor. Tehnički uslovi	23.- 38/81
B.D8.330 1981	Vatrostalni materijal. Odredjivanje srednjeg koeficijenta linearne termičke dilatacije	23.- 38/81
B.D6.355 1981	Vatrostalni materijal. Pomoćni vatrostalni pribor na bazi kordjerita. Klasifikacija i tehnički uslovi	23.- 38/81

Glavna grupa B.E.: Staklo

- B.E4.095
1981 Medicinsko staklo. Boce za konzervisanje ljudske krvi, derivata krvi, parenteralnih rastvora i vode za injekcije 49.- 46/81

Glavna grupa B.H.

Čvrsta mineralna goriva, nafta, bitumen, zemni gas i vosak i njihovi proizvodi

- B.HO.511
1981 Maziva i srodni proizvodi. Klasifikacija tečnih industrijskih maziva prema viskoznosti 32.- 46/81
- B.HO.512
1981 Maziva i srodni proizvodi. Klasifikacija mazivih masti prema penetraciji 23.- 46/81
- B.H8.022
1981 Ispitivanje proizvoda iz nafte. Odredjivanje kinematičke viskoznosti providnih i neprovidnih tečnosti i izračunavanje dinamičke viskoznosti 47.- 46/81
- B.H8.024
1981 Ispitivanje proizvoda iz nafte. Izračunavanje indeksa viskoznosti iz kinematičke viskoznosti 55.- 46/81

Grana C:

Metalurgija i tehnologija prerade metala

Glavna grupa C.A.:

Osnovni i opšti standardi za granu metalurgije i tehnologije prerade metala; ispitivanje metala

- C.AO.003
1981 Obojeni metali i legure obojenih metala. Oznake stanja i izgleda površine 55.- 38/81
- C.Al.263
1981 Metode za ispitivanje hemijskog sastava aluminijuma i legura aluminijuma. Odredjivanje sadržaja cinka atomskom apsorpcionom spektrofotometrijom 47.- 46/81
- C.Al.274
1981 Metode za ispitivanje hemijskog sastava aluminijuma i legura aluminijuma. Spektrofotometrijsko odredjivanje sadržaja vanadijuma u aluminijumu 23.- 46/81
- C.Al.275
1981 Metode za ispitivanje hemijskog sastava aluminijuma i legura aluminijuma. Fotometrijsko odredjivanje sadržaja titana (metoda diantipirilmetanom) 39.- 46/81

C.A1.314 1981	Metode za ispitivanje hemijskog sastava magnezijuma i legura magnezijuma. Gravimetrijsko određivanje sadržaja torijuma u legurama magnezijuma	32.- 46/81
C.A1.315 1981	Metode za ispitivanje hemijskog sastava magnezijuma i legura magnezijuma. Volumetrijsko određivanje sadržaja torijuma u legurama magnezijuma	39.- 46/81
	Glavna grupa C.B:	
	Osnovni proizvodi crne metalurgije	
C.B1.107 1981	Ferolegure. Feronikl. Tehnički uslovi	32.- 46/81
C.B1.108 1981	Ferolegure. Ferovolfram. Tehnički uslovi	32.- 46/81
C.B1.109 1981	Ferolegure. Ferovanadijum. Tehnički uslovi	32.- 46/81
C.B1.110 1981	Ferolegure. Ferotitan. Tehnički uslovi	32.- 46/81
C.B1.111 1981	Ferolegure. Feroniobijum. Tehnički uslovi	32.- 46/81
C.B1.112 1981	Ferolegure. Feromolibden. Tehnički uslovi	32.- 46/81
	Glavna grupa C.D.:	
	Osnovni proizvodi od bakra i drugih teško topljivih metala i njihovih legura	
C.D5.521 1981	Bakar i legure bakra za gnječenje. Cevi za kondenzatore i toplotne izmjenjivače. Tehnički uslovi	49.- 38/81
	Glavna grupa C.H:	
	Izvedeni proizvodi crne i obojene metalurgije	
C.H1.010 1981	Čelična užad. Termini i definicije	210.- 46/81
C.H1.200	Čelična užad. Upletanje krajeva čelične užadi	100.- 46/81
	Grana E:	
	Poljoprivreda, prehrambena i duvanska industrija	
	Glavna grupa E.A.:	
	Osnovni i opšti standardi za granu poljoprivrede, prehrambene i duvanske industrije	

E.AO.001 1981	Voće i povrće. Termini morfoloških strukturnih delova. I lista	100.- 46/81
E.AO.002 1981	Voće i povrće. Termini morfoloških i strukturnih delova. II lista	136.- 46/81
	Grana F:	
	Tekstilna i odevna industrija	
	Glavna grupa F.A.:	
	Osnovni i opšti standardi za tekstilnu i odevnu industriju	
F.A1.011 1981	Tekstil. Postojanost obojenosti tekstilnih proizvoda. Izbor postojanosti i ocena kvaliteta	39.- 46/81
F.A1.012 1981	Tekstil. Otpornost i proveravanje otpornosti prema dejstvu vode	66.- 46/81
F.A1.017 1981	Tekstil. Promena dimenzija pri održavanju i čišćenju tekstilnih proizvoda Način razvrstavanja	23.- 46/81
F.A1.019 1981	Tekstil. Otpornost i proveravanje otpornosti prema dejstvu ulja	32.- 46/81
	Glavna grupa F.B.:	
	Tekstilna vlakna, predja, konac i slični proizvodi	
F.B4.100 1981	Vlaknasta užad. Upletanje krajeva vlaknaste užadi	77.- 46/81
	Glavna grupa F.C.:	
	Tkani proizvodi	
F.CO.011 1981	Tekstilni proizvodi ravnih površina (tkanine, pletiva i proizvodi sličnog oblika - metražna roba). Tehnički uslovi	45.- 38/81
	Glavna grupa F.G.: Konfekcija	
F.G1.611 1981	Tekstil. Sredstva lične zaštite i opreme. Čarape i delovi čarapa - jaki steznici. Tehnički uslovi	45.- 46/81
F.G1.612 1981	Tekstil. Sredstva lične zaštite i opreme. Čarape duge i čarape sa gaćicama - blagi steznici. Tehnički uslovi	39.- 46/81
	Glavna grupa F.S.:	
	Ispitivanje tekstilnog materijala	
F.S2.024 1981	Tekstil. Ispitivanje tkanina i pletiva. Smicanje žica osnove i potke, niza i reda	39.- 46/81

	Grana G:		
	Industrija kože, gume i plastičnih masa		
	Glavna grupa G.C.:		
	Sirovina za proizvodnju gume i plastičnih masa; poluproizvodi i proizvodi od gume i plastičnih masa		
G.C6.500 1981	Plastične mase. Termoplastične cevi za transport fluida. Spoljašnji prečnici, radni pritisci i dozvoljena odstupanja	55.-	46/81
G.C6.602 1981	Plastične mase, Cevi i spojni elementi od polietilenske mase, Tehnički uslovi i ispitivanja	39.-	46/81
	Glavna grupa G.F.:		
	Proizvodi od gume i plastičnih masa za potrebe zdravstva		
G.F1.040 1981	Guma. Guma za medicinsku i farmaceutsku primenu. Tehnički uslovi i metode ispitivanja	96.-	46/81
G.F1.050 1981	Guma. Guma za medicinsku i farmaceutsku primenu. Gumeni čepovi za staklene boce za konzervisanu ljudsku krv, derivate krvi, rastvore za parenteralnu primenu i vode za injekcije	49.-	46/81
	Glavna grupa G.S.:		
	Ispitivanje kože, gume i plastičnih masa i njihovih proizvoda		
G.S3.503 1981	Plastične mase. Cevi i spojni elementi od termoplastičnih masa. Odredjivanje dimenzionalne stabilnosti pri zagrevanju	39.-	46/81
	Grana H: Hemijska industrija		
	Glavna grupa H.B.:		
	Bazna i elektrohemijaska industrija		
	Grana H:		
	Hemijska industrija		
	Glavna grupa H.B.:		
	Bazna i elektrohemijaska industrija		
H.B1.010 1981	Sumporna kiselina, tehnička. Tehnički uslovi	45.-	46/81
H.B1.011 1981	Sumporna kiselina koncentrisana, tehnička. Tehnički uslovi	47.-	46/81

H.B1.013 1981	Sumporna kiselina za akumulatore (koncentrisana i razblažena). Tehnički uslovi	49.- 46/81
H.B1.016 1981	Oleum (sumporna kiselina, pušljiva). Tehnički uslovi	45.- 46/81
H.B5.010 1981	Bakar-sulfat (plavi kamen). Tehnički uslovi i ispitivanja	23.- 46/81
H.B8.010 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje ukupne kiselosti i izračunavanje sadržaja slobodnog sumpor-trioksida u oleumu. Volumetrijska metoda	49.- 46/81
H.B8.011 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja sumpor-dioksida. Gravimetrijska metoda	45.- 46/81
H.B8.012 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje ostatka posle žarenja. Gravimetrijska metoda	32.- 46/81
H.B8.013 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja ukupnog azota. Volumetrijska metoda	45.- 46/81
H.B8.014 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja gvoždja, Fotometrijska metoda	45.- 46/81
H.B8.015 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje zapreminske mase pomoću areometra	23.- 46/81
H.B8.016 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja gvoždja. Metoda atomske apsorpcije	39.- 46/81
H.B8.017 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja olova. Fotometrijska metoda	47.- 46/81
H.B8.018 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja olova. Metoda atomske apsorpcije	39.- 46/81
H.B8.019 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja arsena. Fotometrijska metoda	49.- 46/81
H.B8.631 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja hlorida. Potenciometrijska metoda	47.- 46/81
H.B8.632 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja mangana. Fotometrijska metoda	39.- 46/81
H.B8.633 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Određivanje sadržaja mangana. Metoda atomske apsorpcije	39.- 46/81

H.B8.634 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja bakra. Fotometrijska metoda	45.- 46/81
H.B8.635 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja bakra. Metoda atomske apsorpcije	39.- 46/81
H.B8.636 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja oksida azota. Spektrofotometrijska metoda	45.- 46/81
H.B8.637 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja amonijuma. Spektrofotometrijska metoda	47.- 46/81
H.B8.638 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja materija koje redukuju rastvor kalijum- permananata. Volumetrijska metoda	39.- 46/81
H.B8.639 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja suspendo- vanih materija u oleumu. Gravi- metrijska metoda	23.- 46/81
H.B8.640 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja sumpor- dioksida Volumetrijska meto- da	45.- 46/81
H.B8.641 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja nitroje- dinjenja (kao HNO_3). Volumetrijska metoda	32.- 46/81
H.B8.642 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja olova. Po- larografska metoda	39.- 46/81
H.B8.648 1981	Ispitivanje sumporne kiseline. Odredjivanje sadržaja bakra. Po- larografska metoda	45.- 46/81
H.B8.720 1981	Bakar-sulfat (plavi kamen). Od- redjivanje sadržaja bakar-sulfa- ta-pentahidrata elektrolizom	23.- 46/81
H.B8.721 1981	Bakar-sulfat (plavi kamen). Od- redjivanje sadržaja bakar-sulfa- ta-pentahidrata. Volumetrijska metoda	23.- 46/81
H.B8.722 1981	Bakar-sulfat (plavi kamen). Od- redjivanje sadržaja gvoždja	23.- 46/81
H.B8.723 1981	Bakar-sulfat (plavi kamen). Od- redjivanje sadržaja slobodne sum- porne kiseline	23.- 46/81

- H.B8.724 1981 Bakar-sulfat (plavi kamen). Odredjivanje sadržaja površinske vode (slobodne) 23.- 46/81
- H.B8.725 1981 Bakar-sulfat (plavi kamen). Odredjivanje sadržaja nerastvorljivih materija u vodi 14.- 46/81
- Grana K:
Industrija alata i pribora
- Glavna grupa K.A.:
Osnovni i opšti standardi o alatu
- K.A1.001 1981 Ispitivanje postojanosti strugar-
skih noževa 190.- 46/81
- Glavna grupa K.D.:
Testere, glodala, burgije, tur-
pije i sličan rezni alat sa više
sečiva
- K.D3.006 1981 Alati sa valjkastom drškom. Usad-
nik 23.- 46/81
- K.D3.010 1981 Spiralne burgije. Burgije od br-
zoreznog čelika. Tehnički uslovi 72.- 46/81
- Grana L:
Industrija mernih i drugih apara-
ta i precizne mehanike
- Glavna grupa L.G.:
Aparati za električna merenja
- L.G7.200 1981 Digitalni voltmetri i elektronski
analogno-digitalni konvertori za
jednosmerne napone 190.- 32/81
- L.G7.300 1981 Katodni osciloskopi. Termini, op-
šti tehnički uslovi i metode ispi-
tivanja 190.- 32/81
- Glavna grupa L.J.:
Aparati za razna tehnička i labo-
ratorijska merenja
- L.J3.011 1981 Aparati za laboratorijska ispiti-
vanja. Stakleni kapilarni visko-
zimetri za odredjivanje kinematič-
ke viskoznosti, specifikacija i
opšte odredbe za primenu 94.- 46/81
- Grana M:
Mašinogradnja i metalska industri-
ja
- Glavna grupa M.B.:
Vijci, zakovice i ostali elementi
za spajanje

M.BO.500 1981	Metrički navoj s trouglastim ISO- -profilom. Granična i kontrolna me- rila za navoj. Vrste, nazivi i primena	55.- 38/81
M.BO.510 1981	Metrički navoj s trouglastim ISO- -profilom. Granična i kontrolna merila za spoljni navoj. Toleran- cije navoja na merilima	96.- 46/81
M.BO.511 1981	Metrički navoj s trouglastim ISO- -profilom. Granična i kontrolna merila za unutrašnji navoj. Tole- rancije navoja na merilima	60.- 46/81
M.BO.512 1981	Metrički navoj s trouglastim ISO- -profilom. Granična i kontrolna merila za navoj. Provera navoja obratka i rukovanje merilima	39.- 46/81
M.B1.270 1981	Uvrtni vijci sa šestostranim upus- tom i koničnim završetkom, kla- se izrade A	32.- 46/81
M.B1.271 1981	Uvrtni vijci sa šestostranim upus- tom i šiljatim završetkom, klase izrade A	32.- 46/81
M.B1.272 1981	Uvrtni vijci sa šestostranim upus- tom i cilindričnim završetkom, klase izrade A	32.- 46/81
M.B1.273 1981	Uvrtni vijci sa šestostranim upus- tom i prstenastom oštricom na za- vršetku, klase izrade A	32.- 46/81
Grana N: Elektrotehnika		
Glavna grupa N.A.:		
Osnovni i opšti standardi iz elek- tronike		
N.A5.708 1981	Osnovna ispitivanja uticaja okoli- ne. Postupak Ad: Snižena tempera- tura sa postepenom promenom. Sas- tavni delovi, uređjaji i drugi pro- izvodi koji odaju toplotu	55.- 46/81
N.A5.710 1981	Osnovna ispitivanja uticaja okoli- ne. Postupak Ba: Povišena tempera- tura sa naglom promenom, bez vla- ge. Sastavni delovi, uređjaji i drugi proizvodi koji ne odaju top- lotu	32.- 46/81
N.A5.711 1981	Osnovna ispitivanja uticaja okoli- ne. Postupak Bb: Povišena tempera- tura sa postepenom promenom, bez vlage. Sastavni delovi, uređjaji i ostali proizvodi koji ne odaju top- lotu	32.- 46/81

N.A5.712 1981	Osnovna ispitivanja uticaja okoline. Postupak Bc: Povišena temperatura sa naglom promenom, bez vlage. Sastavni delovi, uređjaji i drugi proizvodi koji odaju toplotu	60.- 46/81
N.A5.713 1981	Osnovna ispitivanja uticaja okoline. Postupak Bd: Povišena temperatura sa postepenom promenom bez vlage. Sastavni delovi, uređjaji i drugi proizvodi koji odaju toplotu	60.- 46/81
	Glavna grupa N.M.:	
	Elektrotehnički proizvodi za potrebe domaćinstva, zanatstva i poljoprivrede	
N.M2.080 1981	Zahtevi za bezbednost. Električne kuhinjske mašine. Posebni tehnički uslovi i ispitivanja	83.- 46/81
	Glavna grupa N.N.:	
	Elektronika i telekomunikacije	
N.N6.010 1981	Radio-komunikacije. Radio-frekvencijski opsezi i kanali radio-prijemnika i televizijskih prijemnika za prijem radio-difuznih emisija	66.- 46/81
N.N6.136 1981	Radio-komunikacije. TV-prijemnici. Metode merenja. Električna merenja na audiofrekvencijama. Uslovi za merenje	45.- 46/81
N.N6.137 1981	Radio-komunikacije. TV-prijemnici. Metode merenja. Električna merenja na audiofrekvencijama. Karakteristika audiofrekvencijskog odziva	32.- 46/81
N.N6.138 1981	Radio-komunikacije. TV-prijemnici. Metode merenja. Električna merenja na audiofrekvencijama. Audiofrekvencijsko nelinearno izobličenje	32.- 46/81
N.N6.139	Radio-komunikacije. TV-prijemnici. Metode merenja. Električna merenja na audiofrekvencijama. Unutrašnje smetnje	47.- 46/81
N.N6.140 1981	Radio-komunikacije. TV-prijemnici. Metode merenja. Električna merenja na audiofrekvencijama. Osetljivost	32.- 46/81
N.N6.141 1981	Radio-komunikacije. TV-prijemnici. Metode merenja. Akustička merenja	32.- 46/81

	Glavna grupa N.R.:	
	Sastavni delovi za elektroniku i telekomunikacije	
N.R8.010 1981	Feriti. H-jezgra. Opšti zahtevi	45.- 32/81
N.R8.052 1981	Feriti. RM-jezgra. Opšti zahtevi	39.- 32/81
N.R8.071 1981	Feriti. Cevčice i štapići. Tolerancije i granična merila	23.- 32/81
	Glavna grupa N.S.:	
	Specijalne električne mašine, uređjaji i aparati za industrijske i medicinske svrhe	
N.S5.206 1981	Elektromedicinski uređjaji i oprema. Kasete za rendgenska snimanja	47.- 46/81
N.S5.207 1981	Elektromedicinski uređjaji i oprema. Spajanje četvoropolnog visokonaponskog kablovskog utikača i utičnice za medicinske rendgen aparate	45.- 46/81
	Grana U: Gradjevinarstvo	
	Glavna grupa U.B.:	
	Gradjevinsko tle	
U.B9.010 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Merenje dubine smrzanja	55.- 46/81
U.B9.012 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Procena osetljivosti kolovozne konstrukcije na dejstvo mraza i tehničke mere za sprečavanje oštećenja	47.- 46/81
	Glavna grupa U.C.:	
	Gradjevinsko projektovanje	
U.C4.010 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Odredjivanje ukupnog ekvivalentnog saobraćajnog oštećenja za dimenzionisanje asfaltnih kolovoznih konstrukcija	66.- 46/81
U.C4.012 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Dimenzionisanje novih asfaltnih kolovoznih konstrukcija	72.- 46/81
U.C4.016 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Klimatski i hidrološki uslovi	32.- 46/81
	Glavna grupa U.E:	
	Radovi u gradjevinarstvu	
U.E1.010 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Zemljani radovi na izgradnji puteva. Tehnički uslovi za izvršenje	72.- 46/81

U.E1.012 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Osetljivost materijala-tla na dejs- tvo mraza	23.- 46/81
U.E8.010 1981	Projektovanje i gradjenje puteva Nosivost i ravnost na nivou pos- teljice	45.- 46/81
U.E8.016 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Merenje difleksija fleksibilnih kolovoza. Oprema i metode	14.- 46/81
U.E8.018 1981	Projektovanje i gradjenje puteva. Odredjivanje merodavne vrednosti difleksije fleksibilnih kolovoza	45.- 46/81
	Glavna grupa U.M.:	
	Izvedeni gradjevinski materijal	
U.M1.034 1981	Beton. Dodaci betonu. Definicija i klasifikacija	23.- 46/81
U.M1.036 1981	Beton. Dodaci betonu. Ispitivanje uticaja dodataka na osobine beto- na	32.- 46/81
U.M1.037 1981	Beton. Dodaci betonu. Prethodno ispitivanje radi izbora dodataka betonu sa odredjenim agregatom i cementom	23.- 46/81
	Grana Z:	
	Standardi koji ne ulaze ni u jed- nu posebnu grupu standardizacije	
	Glavna grupa Z.A.:	
	Štamparstvo (grafički i knjigo- vezački proizvodi)	
Z.A4.015 1981	Dokumentacija. Uobličenje prevo- da	47.- 46/81
Z.A4.020 1981	Dokumentacija. Uobličenje perio- dičnih publikacija	77.- 46/81
Z.A4.023 1981	Dokumentacija. Bibliografska ci- tiranja. Bitni i dopunski elemen- ti	83.- 46/81
Z.A4.040 1981	Dokumentacija. Naslovni listovi knjige	55.- 46/81
Z.A4.060 1981	Dokumentacija. Registar publika- cije	23.- 46/81
	Glavna grupa Z.C: Vatrogastvo	
Z.C1.002 1981	Vatrogasna oprema. Simboli	55.- 38/81

O obaveznosti primene i datumu stupanja standarda na snagu vi-
deti navedene "Službene listove SFRJ"

Svim svojim saradnicima

srećnu Novu 1982. godinu želi

Savezni zavod za standardizaciju

organizacije udruženog rada ovlašćene za atestiranje

kumulativna lista organizacija udruženog rada koje su ovlašćene za atestiranje proizvoda

V U N A

"Službeni list SFRJ", broj 36/79:

1. Radna zajednica "TEKSTILNI INSTITUT", sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću, Beograd, Vojislava Ilića br. 88, u sastavu Radne organizacije CENTROTEXTIL-TEXTIL" Exprot-Import, sa neograničenom solidarnom odgovornošću osnovnih organizacija udruženog rada, Beograd, Knez Mihajlova br. 1-3;

2. Radna organizacija "VUNARSKI INSTITUT VUNIL", sa potpunom odgovornošću, Leskovac, Pušmanova 19;

3. Osnovna organizacija udruženog rada RAZVOJNO ISTRAŽIVAČKI CENTAR VISOKO, sa potpunom odgovornošću, u sastavu Radne organizacije Tekstilna industrija "VITEKS", Visoko, sa solidarnom odgovornošću.

- . -

P A M U K

"Službeni list SFRJ", broj 36/79.

1. Radna zajednica "TEKSTILNI INSTITUT", sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću, Beograd, Vojislava Ilića br. 88, u sastavu Radne organizacije "CENTROTEXTIL-TEXTIL" Export-Import, sa neograničenom solidarnom odgovornošću osnovnih organizacija udruženog rada, Beograd, Knez Mihajlova br. 1-3;

2. Radna organizacija ZAVOD ZA ISPITIVANJE KVALITETE ROBE, Zagreb, Gajeva 17/III, sa potpunom odgovornošću;

3. Osnovna organizacija udruženog rada TEKSTILNI ZAVOD ZA NAUČNA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJ, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, u sastavu Radne organizacije Tekstilna industrija "PRINTEKS" iz Prizrena;

4. "JUGOINSPEKT-RIJEKA", Radna organizacija za kontrolu kvaliteta i kvantiteta robe, sa potpunom odgovornošću, Rijeka, Djure Djakovića 17/b;

5. Radna organizacija - INSTITUT ZA ZEMJODELSTVO, sa potpunom odgovornošću, Strumica, Goce Delčeva br. 27;

6. Osnovna organizacija udruženog rada RAZISKA VE, Maribor, Kraljevića Marka

21, u sastavu Radne organizacije Tekstilni inštitut, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Maribor;

"Službeni list SFRJ", broj 46/79:

7. Radna organizacija za ugovornu kontrolu kvaliteta i kvantiteta robe u domaćem i međunarodnom prometu "JUGOKONTROLA", Rijeka, Fiorello la Guardia 13/IV, sa potpunom odgovornošću;

8. Radna organizacija za kontrolu kvaliteta i kvantiteta robe "JUGOINSPEKT"-LJUBLJANA, Ljubljana, Jakšičeva 1/II, sa potpunom odgovornošću;

9. Radna organizacija "VUNARSKI INSTITUT VUNIL", sa potpunom odgovornošću, Leskovac, Pušmanova 19.

P L O Č E I V E R I C E Z A O P Š T U U P O T R E B U I G R A D J E V I - N A R S T V O

"Službeni list SFRJ", broj 40/79:

1. Radna organizacija INSTITUT ZA DRVO, Zagreb, ulica 8. maja 82/I;

2. Osnovna organizacija udruženog rada INSTITUT ZA MATERIALE, Ljubljana, Dimičeva 12, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije Zavod za raziskavo materijala in konstrukcij, Ljubljana, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Ljubljana, Dimičeva 12;

3. Osnovna organizacija udruženog rada CENTAR ZA DRVO, UGLJOVODONIČNE IZOLACIJE I SINTETIČKE PROIZVODE, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću, Beograd, Bulevar Vojvode Mišića 43, u sastavu Radne organizacije Institut za ispitivanje materijala SR Srbije, sa solidarnom odgovornošću, Beograd, Bulevar Vojvode Mišića 43;

4. Osnovna organizacija udruženog rada "ŠUMAPROJEKT" - Institut za istraživanje, razvoj i projektovanje, Sarajevo, Maršala Tita 64, sa potpunom odgovornošću u sastavu Radne organizacije za istraživanje, razvoj, projektovanje i inženjering "ŠIPAD IRC", sa ograničenom solidarnom odgovornošću, Sarajevo, Omladinsko šetalište br. 12;

5. Temeljna organizacija združenega dela za lesarstvo, sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću, Ljubljana, Večna pot 30, u sastavu visokoškolske radne organizacije Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Ljubljana, Večna pot 30;

"Službeni list SFRJ", broj 14/80:

6. Osnovna organizacija udruženog rada INSTITUT ZA PRERADU DRVETA, Beograd, Kneza Višeslava br. 1, sa neograničenom solidarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Beograd, Kneza Višeslava br. 1;

7. Radna organizacija CENTAR ZA RAZVOJ DRVNE INDUSTRIJE, sa potpunom odgovornošću, Slavonski Brod, M.Mesića 6/I;

"Službeni list SFRJ", broj 38/81:

8. Radna organizacija ŠUMARSKI FAKULTET, sa potpunom odgovornošću, Skoplje, Bulevar Jugoslavije b.b..

- . -

PROIZVODI KOJI PROUZROKUJU RADIO-FREKVENCIJSKE SMETNJE

"Službeni list SFRJ", broj 46/79:

1. Osnovna organizacija udruženog rada FABRIKA TELEVIZIJSKIH PRIJEMNIKA, RADIO-AKUSTIČNIH UREDJAJA I ELEMENATA, sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću, Niš, Bulevar Veljka Vlahovića b.b., u sastavu Radne organizacije "EI-TV ELEKTRONIKA", sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Niš;

2. Radna organizacija "ISKRA-INŠTITUT ZA KAKOVOST IN METROLOGIJO", sa potpunom odgovornošću, Ljubljana, Tržaška 2;

3. Osnovna organizacija udruženog rada ELEKTROTEHNIČKI INSTITUT, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću, Zagreb, Baštijanova b.b., u sastavu Radne organizacije "RADE KONČAR-razvoj proizvoda i proizvodnje", sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Zagreb;

4. Osnovna organizacija udruženog rada INSTITUT ZA ELEKTRONIKU, TELEKOMUNIKACIJE I AUTOMATIZACIJU, Zagreb, Božidarevićeva br. 13, sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću, u sastavu Radne organizacije "RIZ-elektronika, telekomunikacije, automatizacija", Zagreb, Božidarevićeva 13;

"Službeni list SFRJ", broj 11/80;

5. RADNA ORGANIZACIJA ZA ISPITIVANJE KVALITETE ROBE, Zagreb, Gajeva 17/II, sa potpunom odgovornošću;

6. Radna organizacija "ENERGOINVEST-Istraživačko razvojni centar za elektroenergetiku", Sarajevo-Lukavica, sa potpunom odgovornošću.

- . -

ELEKTRIČNI APARATI ZA DOMAĆINSTVO

"Službeni list SFRJ", broj 3/80:

1. Radna organizacija "ISKRA - Institut za kakovost i metrologiju", Ljubljana, Tržaška cesta 2, sa potpunom odgovornošću - za sve proizvode iz Naredbe o obaveznom atestiranju električnih aparata za domaćinstvo, osim za električnu čebad, i jastuke u pogledu njihove trajnosti;

2. Osnovna organizacija udruženog rada ELEKTROTEHNIČKI INSTITUT, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću, Zagreb, Baštijanova b.b., u sastavu Radne organizacije "RADE KONČAR - Razvoj proizvoda i proizvodnje", sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Zagreb, za sve proizvode iz Naredbe o obaveznom atestiranju električnih aparata za domaćinstvo, osim za električnu čebad i jastuke u pogledu njihove trajnosti;

3. Radna organizacija FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO, Ljubljana, Tržaška 25, sa potpunom odgovornošću - za sve proizvode iz Naredbe o obaveznom atestiranju električnih aparata za domaćinstvo, osim za mikrotalasne pećnice, aparate za negu kože i kose ultravioletnim zracima i infracrvenim zracima i saune;

4. Radna organizacija "ENERGOINVEST-Istraživačko razvojni centar za elektroenergetiku", Sarajevo-Lukavica, sa potpunom odgovornošću - za sledeće proizvode iz Naredbe o obaveznom atestiranju električnih aparata za domaćinstvo: aparate za grejanje tečnosti, električne pegle, ploče za podgrejavanje, električne grejalice, usisivače, aparate za negu kose i kože, električne mlinove za kafu, električne pumpe, zagnjurenje grejače vode, kuhinjske mašine, ventilatore, protočne grejače vode, aparate za prženje, električna lemila i dečje igračke napajane iz električne mreže;

"Službeni list SFRJ", broj 3/80:

5. Radna organizacija GORENJE - RAZISKAVE IN RAZVOJ, Velenje, Celjska cesta, sa potpunom odgovornošću - za sledeće proizvode iz Naredbe o obaveznom atestiranju električnih aparata za domaćinstvo: frižidere, bojlere, mašine za pranje rublja, mašine za pranje sudova, centrifuge, aparate za negu kose i kože, električne mlinove za kafu, električne štednjake, sušare za rublje, mašine

za sušenje rublja, kuhinjske mašine, ventilatore, protočne grejače vode i kuhinjske nape.

- . -

C E M E N T

"Službeni list SFRJ", broj 67/80:

1. Osnovna organizacija udruženog rada INŠTITUT ZA MATERIJALE, Ljubljana, Dimičeva 12, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije Zavod za reziskavo materijala in konstrukcij, Ljubljana, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Ljubljana, Dimičeva 12- za sve vrste cementa iz Naredbe o obaveznom atestiranju cementa;
 2. Osnovna organizacija udruženog rada CENTAR ZA TEHNOLOGIJU BETONA, Beograd, Bulevar Vojvode Mišića 43, sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije INSTITUT ZA ISPITIVANJE MATERIJALA SR SRBIJE, Beograd, Bulevar Vojvode Mišića 43, sa neograničenom solidarnom odgovornošću-za sve vrste cementa iz Naredbe o obaveznom atestiranju cementa;
 3. Osnovna organizacija udruženog rada FAKULTET GRADJEVINSKIH ZNANOSTI u Zagrebu, Zagreb, Janka Rakuše 1, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću, u sastavu Radne organizacije GRADJEVINSKI INSTITUT, Zagreb, Janka Rakuše 1, sa neograničenom solidarnom odgovornošću - za sve vrste cementa iz Naredbe o obaveznom atestiranju cementa;
 4. Osnovna organizacija udruženog rada "KEMIJA, NAFTA I GRADJEVINSKI MATERIJALI", Zagreb, Preradovićeveva 31a, sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije "JUGOINSPEKT ZAGREB" - kontrola kvalitete i kvantitete, Zagreb, Preradovićeveva 31a, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću - za cimente iz uvoza;
- "Službeni list SFRJ", broj 14/81:
5. Osnovna organizacija udruženog rada FAKULTET GRADJEVINSKIH ZNANOSTI U SPLITU, Split, Veselina Masleše b.b., sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije GRADJEVINSKI INSTITUT ZAGREB, Janka Rakuše 1, sa neograničenom solidarnom odgovornošću - za sve vrste cementa iz Naredbe o obaveznom atestiranju cementa;
 6. Radna organizacija "INSTITUT ZA ISPITIVANJE MATERIJALA BANJA LUKA", Banja Luka, Juraja Križanića b.b., sa potpunom odgovornošću - za sve vrste cementa iz Naredbe o obaveznom atestiranju cementa;
 7. Radna organizacija "ZAVOD ZA ISPITIVANJE MATERIJALI SKOPJE", sa pot-

punom odgovornošću, Skoplje, Rade Končara br. 16 - za sve vrste cementa iz Naredbe o obaveznom atestiranju cementa.

- . -

P R E F A B R I K O V A N I E L E M E N T I O D Č E L I J A S T O G B E T O N A

"Službeni list SFRJ", br. 61/81:

1. Osnovna organizacija udruženog rada FAKULTET GRADJEVINSKIH ZNANOSTI u Zagrebu, Zagreb, Janka Rakuše 1, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije GRADJEVINSKI INSTITUT, Zagreb, Janka Rakuše 1, sa neograničenom solidarnom odgovornošću;
2. Osnovna organizacija udruženog rada INŠTITUT ZA MATERIJALE, Ljubljana, Dimičeva 12, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije ZAVOD ZA RAZISKAVO MATERIALA IN KONSTRUKCIJ, Ljubljana, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Ljubljana, Dimičeva 12;
3. Osnovna organizacija udruženog rada CENTAR ZA TEHNOLOGIJU BETONA, Beograd, Bulevar vojvode Mišića 43, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću u sastavu Radne organizacije INSTITUT ZA ISPITIVANJE MATERIJALA SR SRBIJE, Beograd, Bulevar vojvode Mišića 43, sa neograničenom solidarnom odgovornošću i
4. Radna organizacija INSTITUT ZA ISPITIVANJE MATERIJALA, Banja Luka, Banja Luka, Juraja Križanića bb, sa potpunom odgovornošću.

- . -

U Ž A D Z A I Z V O Z N A P O S T R O J E N J A U R U D A R S T V U

"Službeni list SFRJ", broj 27/80 i 67/80:

1. Radna organizacija RUDARSKI INSTITUT, Ljubljana, Aškerčeva 20 sa potpunom odgovornošću;
2. Osnovna organizacija udruženog rada INSTITUT ZA RUDARSTVO, GEOTEHNIKU I NAFTU, sa neograničenom supsidijarnom odgovornošću, Zagreb, Pierottijeva 6, u sastavu Radne organizacije RUDARSKO-GEOLOŠKO-NAFTNOG FAKULTETA, Zagreb, Pierottijeva 6, sa neograničenom solidarnom odgovornošću;
3. Osnovna organizacija udruženog rada CENTAR ZA METALE, sa ograničenom supsidijarnom odgovornošću, Beograd, Bulevar Vojvode Mišića 43, u sastavu Radne organizacije INSTITUT ZA ISPITIVANJE MATERIJALA SR SRBIJE, sa neograničenom solidarnom odgovornošću, Beograd, Bulevar Vojvode Mišića 43.

međunarodna standardizacija

primljena dokumentacija

Ovaj pregled sadrži predloge međunarodnih standarda, usvojene međunarodne standarde i drugu važniju dokumentaciju koju je Savezni zavod za standardizaciju primio od Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC).

Preporučuje se zainteresovanima da koriste ovu dokumentaciju uvidom u prostorijama Saveznog zavoda za standardizaciju, ili putem izrade kopija, a po posebnom traženju, uz obavezu plaćanja troškova reprodukcije.

dokumentacija iso

	Predlozi međunarodnih standarda		
ISO/TC 3	- Tolerancije	br. 7/1	"Cevni navoji za nepropusno spajanje navojem. Deo 1: Označavanje, dimenzije i tolerancije"
br. 5166	"Sistem koničnosti podešavanja za konične delove sa konusom od $C = 1 : 3$ do $1 : 500$, dužine od 3 do 500 mm"	br. 49	"Fitinzi za cevi od kovnog liva sa navojem prema standardu ISO 7"
ISO/TC 4	- Kotrljajni ležaji	br. 228/1	"Cevni navoji za nepropusno spajanje ali ne navojem. Deo 1: Označavanje, dimenzije i tolerancije"
br. 15	"Kotrljajni ležaji. Radijalni ležaji. Gabaritne dimenzije. Opšti plan"	br. 657/14	"Vrućevaljani čelični profili. Deo 14: Toploobradjeni šuplji konstruktivni profili. Dimenzije i karakteristike profila. Izmena 1."
br. 1206	"Igličasti kotrljajni ležaji, lake i srednje serije. Dimenzije i tolerancije"	br. 4019/3	"Hladno obradjeni šuplji profili konstruktivnih čelika. Dimenzije i karakteristike profila"
br. 6126	Naglavak loptastog zgloba. Dimenzije serije F i JK"	br. 7598	"Cevi od nerđajućeg čelika za navoje prema standardu ISO 7/1"
br. 6811/1	"Loptasti klizni ležaji. Rečnik. Deo 1: Sistematski rečnik"	ISO/TC 6	- Papir, karton i celulozna pulpa
br. 6979	"Igličasti kotrljajni ležaji. Teške serije. Dimenzije i tolerancije"	br. 777	"Pulpa. Odredjivanje sadržaja kalcijuma. EDTA-titrimetrijska metoda i atomska apsorpciona spektrometrijska metoda sa plamenom"
br. 7063	"Igličasti kotrljajni ležaji. Rolnice. Tolerancije"		
ISO/TC 5	- Metalne cevi i fitinzi		

br. 778	"Pulpa. Odredjivanje sadržaja bakra. Ekstrakciono-fotometrijska metoda i atomska apsorpciona spektrofotometrijska metoda sa plamenom"	br. 6428	"Tehnički crteži. Zahtevi za mikroskopiranje"
br. 779	"Pulpa. Odredjivanje sadržaja gvoždja. Fotometrijska metoda sa 1,10 fenantrolinom i atomska apsorpciona metoda sa plamenom"	br. 7437	"Gradjevinski crteži. Radna dokumenta za oblikovane prefabrikovane konstruktivne sastavne delove."
br. 1830	"Pulpa. Odredjivanje sadržaja mangana. Fotometrijska metoda sa natrijumperjodatom i atomska apsorpciona spektrofotometrijska metoda sa plamenom"	ISO/TC 17	- Čelik
br. 5350	"Pulpa. Procenjivanje prljavštine i komadića suvog drveta"	br. 1005/7	"Šinska vozila. Deo 7: Osovinski sklopovi za vagone. Zahtevi za kvalitet"
ISO/TC 8	- Brodogradnja	br. 1052	"Čelici za opšte mašinske svrhe"
br. 21	"Brodogradnja. Unutrašnja plovidba. Zaporni točak za lance sidra"	br. 1035/4	"Vruće valjane čelične šipke. Deo 4: Tolerancije"
br. 613	"Brodogradnja. Magnetni kompas, binakli, i sprave za očitavanje azimuta. Klasa B"	br. 4948/ /1.2	"Čelici. Klasifikacija. Deo 1: Klasifikacija koja se zasniva na hemijskom sastavu"
br. 2412	"Brodogradnja. Boje signalnih svetiljki na brodovima"	br. 6316	"Vruće valjane čelične trake, konstruktivnog kvaliteta"
br. 6219	"Brodogradnja. Unutrašnja plovidba. Uredjaji za dizanje sa mehaničkim upravljanjem za brodove unutrašnje plovidbe"	br. 6317	"Vruće valjane čelične trake trgovačkog kvaliteta i kvaliteta za izvlačenje"
br. 6582	"Brodogradnja. Numeričko upravljanje mašinama ESSI format"	ISO/TC 20	- Aeronautika i kosmonautika
br. 7062	"Brodogradnja. Jednokrilna čelična zaptivna vrata"	br. 4147/2,	"Metrički elementi za pričvršćivanje. Šestouglaone navrtke sa prorezima. Klasifikacija otpornosti 1100 MPa. Maksimalna temperatura korišćenja 235 °C"
ISO/TC 10	- Crteži	br. 6965	"Vazduhoplovi. Samohodni tuneli za podizanje kontenera sa teretom i tereta van dimenzije. Funkcionalni zahtevi"
br. 406	"Tehnički crteži. Dužinske i uglovne tolerancije. Označavanje na crtežima"	br. 6966	"Vazduhoplovi. Osnovni zahtevi za opremu za dizanje"
br. 1660	"Tehnički crteži. Dimenzije i tolerancije profila"	br. 6967	"Vazduhoplovi. Utovarivanje kontenera i paketa na glavni most teretnih vazduhoplova. Funkcionalni zahtevi"
br. 4067/5	"Gradjevinski crteži. Instalacije. Deo 5: Simboli za grejne aparate i aparate za klimatiziranje vazduha"	ISO/TC 21	- Vatrogašna oprema
br. 4157/ /1.2	"Gradjevinski crteži. Instalacije. Deo 1: Simboli za grejanje, ventiliranje, kanalizaciju i talasovode"	br. 6309	"Oprema za zaštitu i borbu protiv požara. Sigurnosni znaci"
4157/2	"Gradjevinski crteži. Deo 2: Označavanje soba"	br. 6790	"Oprema za zaštitu i borbu protiv požara. Planovi zaštite od požara"
br. 4157/3	"Gradjevinski crteži. Instalacije. Deo 3: Simboli za automatsko upravljanje"	br. 7201	"Sredstva za gašenje požara. Halogenisani ugljovodonici. Tehnički uslovi"
		ISO/TC 22	- Drumska vozila
		br. 1585	"Drumska vozila. Ispitiva-

- nje motora. Neto snaga"
- br. 1919 "Drumska vozila. Svećice M 14 x 1,25 sa ravnim sedištem i njihova ugradnja u glavu cilindra"
- br. 2346 "Drumska vozila. Svećice M 14 x 1,25, kontakt tip i njihova ugradnja u glavu cilindra"
- br. 2704 "Drumska vozila. Svećice M 10 x 1 sa ravnim sedištem i njihova ugradnja u glavu cilindra"
- br. 2705 "Drumska vozila. Svećice M 12 x 1,25 sa ravnim sedištem i njihova ugradnja u glavu cilindra"
- br. 2575 "Drumska vozila. Simboli za komande, pokazivače i signalne sijalice. Izmena 1 i Dopuna 1"
- br. 3409 "Drumska vozila. Bočni razmak nožnih komandi"
- br. 3780 "Drumska vozila. Identifikovanje svetskih proizvođača (WMI). Izmena 2"
- br. 4038 "Drumska vozila. Hidraulični sistemi kočenja. Cevi, ugradnja cevi, spojevi i fleksibilni krajevi"
- br. 4091 "Drumska vozila. Električne veze od vučnih vozila i prikolica. Dopuna 1:"
- br. 5422/2 "Drumska vozila. Uredjaji za vučenje užetom, kablom ili polugama"
- br. 6518/2 "Sistemi paljenja. Deo 2: Metode ispitivanja"
- br. 6722/2 "Niskonaponski nezaštićeni kablovi. Deo 2: Klase kablova, primenjiva ispitivanja, specijalni zahtevi"
- br. 7299 "Drumska vozila. Prirubnice za ugradnju pumpe visokog pritiska"
- br. 7310 "Drumska vozila. Glave za zavrnutu prečistače goriva sa horizontalnim prirubnicama za motore sa unutrašnjim sagorevanjem. Dimenzije za ugradnju i pričvršćivanje"
- br. 7311 "Drumska vozila. Glave za prečistače goriva sa vertikalnim prirubnicama za motore sa unutrašnjim sagorevanjem. Dimenzije za ugradnju i pričvršćivanje"
- br. 7312/1 "Drumska vozila. Prečistači vazduha. Deo 1: Priključci (Tip A)"
- br. 7342 "Drumska vozila. Dijagnostički sistemi. Oprema za ispitivanje sistema paljenja"
- br. 7375/1 "Drumska vozila. Fleksibilne cevi sa spojevima za pneumatsku koničnu vezu između motornih vozila i vučnih vozila. Deo 1: Dimenzije"
- br. 7467 "Drumska vozila. Krajevi vratila i cilindrične glavčine alternatora.
- br. 7591 "Drumska vozila. Fluorescentne registarske tablice motornih vozila i prikolica"
- ISO/TC 23 - Traktori i mašine za poljoprivredu
- br. 730/3 "Poljoprivredni traktori točkaši. Priključivanje u tri tačke. Deo 3. Kategorija 4"
- br. 789/3 "Poljoprivredni traktori. Postupci ispitivanja. Deo 3: Prečnici okretanja i slobodni prostor"
- br. 789/6 "Poljoprivredni traktori. Postupci ispitivanja. Deo 6: Centar gravitacije"
- br. 3767/1 "Traktori, mašine za poljoprivredu i šumarstvo, motorna oprema za travnjake i vrtove. Simboli za komande vozača i ostale pokazivače. Deo 1: Zajednički simboli"
- br. 3762/2 "Traktori, mašine za poljoprivredu i šumarstvo, motorna oprema za travnjake i vrtove. Simboli za komande vozača i ostale pokazivače. Deo 2: Simboli za poljoprivredne traktore i mašine"
- br. 3789/1 "Traktori, mašine za poljoprivredu i šumarstvo, motorna oprema za travnjake i vrtove. Položaj i način funkcionisanja komandi vozača. Deo 1: Zajedničke komande"
- br. 3789/2 "Traktori, mašine za poljoprivredu, motorna oprema za travnjake i vrtove. Položaj i način funkcionisanja komandi vozača. Deo 2: Komande za poljoprivredne traktore i mašine"

br. 3789/3	"Traktori, mašine za poljoprivredu, motorna oprema za travnjake i vrtove. Položaj i način funkcionisanja komandi vozača. Deo 3: Komande za motornu opremu za travnjake i vrtove"	ISO/TC 24	- "Sita, granulometrijska analiza i druge metode	točkaši i nošena orudja. Sistem označavanja brojevima"
br. 3835/4.2	"Oprema za vinogradarstvo. Rečnik. Deo 4"	Br. 3310/1	"Sita za kontrolu. Tehnički zahtevi i ispitivanja. Deo 1: Sita za kontrolu od metalne žičane tkanine"	
br. 3835/5	"Oprema za vinogradarstvo. Rečnik. Deo 5"	br. 3310/2	"Sita za kontrolu. Tehnički zahtevi i ispitivanja. Deo 2: Sita za kontrolu od metalne perforirane ploče"	
br. 5395/4	"Motorna kosilica za travnjake, traktori za travnjake i vrtove sa podešavajućom opremom. Propisi sigurnosti i postupci ispitivanja. Deo 4: Zahtevi za kosilice sa zavojnim sečivima"	ISO/TC 26	- Bakar i legure bakra	
br. 5674/2	"Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo. Zaštitnici kardanskih pogonskih vratila na priključku. Metode ispitivanja"	br. 1190/1	"Bakar i legure bakra. Kod za označavanje. Deo 1: Označavanje materijala"	
br. 5690	"Oprema za distribuciju đubriva. Metode ispitivanja"	br. 1190/2	"Bakar i legure bakra. Kod za označavanje. Deo 2: Označavanje stanja"	
br. 5697	"Poljoprivredna i šumska vozila. Odredjivanje performansi kočenja"	br. 4738	"Bakar za izvlačenje žice"	
br. 5707	"Mašine za mužu. Konstruisanje i performanse"	ISO/TC 27	- Čvrsta mineralna goriva	
br. 5708	"Tankovi za hladjenje mleka"	br. 1213/1	"Čvrsta mineralna goriva. Rečnik Deo 1: Termini u vezi sa pripremom uglja"	
br. 6097	"Poljoprivredni traktori i samohodne poljoprivredne mašine. Performanse grejnih i ventilacionih sistema u zatvorenim kabinama"	ISO/TC 28	- Proizvodi od nafte i sredstva za podmazivanje	
br. 6531	"Mašine za šumarstvo. Prenosive lančane testere. Rečnik"	br. 3658/2	"Sirova nafta i tečni proizvodi nafte. Odredjivanje gustine ili relativne gustine. Metoda piknometra sa graduisanom bikapilarom"	
br. 6532	"Mašine za šumarstvo. Prenosive lančane testere. Tehnički podaci"	br. 3838/2	"Sirova nafta i tečni ili čvrsti proizvodi nafte. Odredjivanje gustine ili relativne gustine. Metoda piknometra sa kapilarnim zapušačem"	
br. 6687	"Mašine za šumarstvo. Dizalice. Zahtevi za performanse"	br. 4260/2	"Proizvodi nafte. Odredjivanje sadržaja sumpora. Metode sagorevanja po Viskboldu"	
br. 6688	"Mašine za šumarstvo. Diskplugovi. Dimenzije pričvršćivanja na glavčinu"	br. 6248	"Gorivo za avionske turbine. Odredjivanje zagadjivanja česticama. Gravimetrijska metoda"	
br. 6690	"Mašine za mužu. Mehanička ispitivanja"	br. 6251	"Tečni gasovi nafte. Korozivnost prema bakru. Ispitivanje bakarnom trakom"	
br. 7113	"Mašine za šumarstvo. Mašine za krčenje žbunja. Cirkularne testere"	br. 6551	"Tečni gasovi nafte. Tačnost i bezbednost dinamičkih merenja. Sistemi prenošenja podataka kablovima."	
br. 7424	"Poljoprivredni traktori	br. 6743/4	"Ulja za podmazivanje, industrijska ulja i srodni proizvodi (klasa L). Klasifikacija"	

ISO/TC 29	- Sitan alat.				hoplovi. Dimenzije zamenljivosti"
br. 529/1	"Kratki ureznici, mašinski i ručni. Izmena 2"	br. 7442			"Pneumatski ventili. Ležište mehanizma ISO br. 1"
br. 691	"Tolerancije otvora ključeva i nasadnih umetaka za vijke. Metričke serije. Tolerancije za opštu upotrebu"	ISO/TC 34	- Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi		
br. 1180	"Drške pneumatskog alata i dimenzije zamenljivosti čaura nosača alata"	br. 676			"Mirodjije i začini. Nomenklatura. Prvi list"
br. 1651	"Trnovi za izvlačenje cevi. Izmena 1"	br. 1956/ /1.2			"Voće i povrće. Morfološka i strukturna terminologija. Deo 1"
br. 1654	"Matrice za izvlačenje žica, šipki, cevi. Tehnički uslovi. Izmena 2"	br. 1990/2			"Voće. Nomenklatura. Prva lista"
br. 1832	"Okretne pločice na reznim alatima. Označavanje"	br. 1991/2			"Povrće. Nomenklatura. Prva lista"
br. 1711/1	"Ključevi i nasadni umeci za ručno okretanje. Tehnički uslovi. Izmena 1"	br. 4072/2			"Zelena kafa u vrećama. Uzimanje uzoraka"
br. 2568	"Okrugle nareznice za navoj, ručne i mašinske i držači za ručne nareznice. Izmene 2"	br. 5507			"Seme uljarica. Nomenklatura"
br. 3318	"Ručni alat za vijke i navrtke. Dvostruki viljuškasti ključevi, višeučioni i kombinovani. Najveće gabaritne mere glava.	br. 5512			"Seme suncokreta, tehničko. Tehnički uslovi"
br. 5420	"Razvrtači. Termini, definicije i tipovi"	br. 5513			"Laneno seme, tehničko. Tehnički uslovi"
br. 6462	"Glodala za ravnanje sa zamenljivim pločicama. Dimenzije zamenljivosti"	br. 5542			"Mleko. Odredjivanje sadržaja proteina. Metoda pomoću vezivanja amido-crnog. (Rutinska metoda)"
br. 6787	"Ručni alat za vijke i navrtke. Ključevi sa otvorom do 50 mm"	br. 5558			"Životinjske i biljne masti i ulja. Detektovanje antioksidanata. Metoda hromatografije sa tankim slojem"
ISO/TC 30	- Merenje protoka tečnosti u zatvorenim vodovima	br. 5562			"Kurkuma, u celosti ili mleven (u prahu). Tehnički uslovi"
br. 7145	"Merenje protoka tečnosti u zatvorenim vodovima kružnog preseka. Metoda merenja brzine u jednoj tački preseka"	br. 5564			"Crni i beli biber u celosti ili mleven. Odredjivanje sadržaja piperina. Spektrofotometrijska metoda"
ISO/TC 31	- Pneumatici, naplaci i ventili	br. 5565			"Vanila. Tehnički uslovi"
br. 4000/1	"Pneumatici i naplaci (metričke serije) za putnička vozila. Deo 1: Pneumatici"	br. 5566			"Kurkuma. Odredjivanje moći bojenja"
br. 4251	"Gume i naplaci (postojeća serija) za poljoprivredne mašine. Deo 3: Naplaci"	br. 5567			"Dehidrisani beli luk. Odredjivanje isparljivosti organskih sumpornih jedinjenja"
br. 5475	"Pneumatici i naplaci za bicikle. Deo 1: Označavanje"	br. 6078			"Crni čaj. Rečnik"
br. 7295	"Pneumatski ventili. Vazdu-	br. 6463			"Životinjske i biljne masti i ulja. Odredjivanje butilhidroksitoluena (BHT). Metoda gasno-tečne hromatografije"
		br. 6496			"Stočna hrana. Odredjivanje sadržaja vlage"

br. 6498	"Stočna hrana. Ispitivanje uzoraka za ispitivanje"	br. 1523	"Boje, lakovi, nafta i drugi srodni proizvodi. Određivanje tačke paljenja. Metoda zatvorene čaše"
br. 6575	"Piskavica, u celosti ili mlevena (u prahu). Tehnički uslovi"	br. 3679	"Boje, lakovi, proizvodi nafte i srodni proizvodi. Brza metoda ravnoteže"
br. 6633	"Proizvodi od voća i povrća. Određivanje sadržaja olova. Fotometrijska metoda sa natrijumdietilditiokarbamatom"	br. 4617/ /2.2	"Boje i lakovi. Lista ekvivalentnih termina. Deo 2"
br. 6634	"Voće, povrće i proizvodi. Određivanje sadržaja arsena. Spektrofotometrijska metoda sa srebrodietilditiokarbamatom"	br. 4618	"Boje i lakovi. Rečnik. Deo 1: Opšti termini. Dopuna 1"
br. 6643	"Pšenica. Određivanje indeksa bubrenja. Metoda sa korišćenjem sirćetne kiseline"	br. 6504	"Boje i lakovi. Određivanje pokrivne moći boje. Metoda po Kubelka - Munku."
br. 6651	"Stočna hrana. Određivanje sadržaja aflatoksin B ₁ "	ISO/TC 38	- Tekstil
br. 6662	"Šljiva. Upustvo za skladištenje u hladnjači"	br. 4916	"Tekstil. Tipovi sa šavom. Klasifikacija i terminologija"
br. 6663	"Beli luk. Upustvo za skladištenje u hladnjači"	br. 6925	"Tekstilni podni pokrivači. Ponašanje pri sagorevanju" Ispitivanje tableta na običnoj temperaturi"
br. 6664	"Borovnica. Upustvo za skladištenje u hladnjači"	br. 6939	"Tekstil. Predja iz pakovanja. Metoda ispitivanja otpornosti prema kidanju. Metoda kanure"
br. 6665	"Jagode. Upustvo za skladištenje u hladnjači"	ISO/TC 41	- Remenice i remeni
br. 6736	"Mleko u prahu. Određivanje sadržaja nitrata i nitrita. Metoda redukcije sa kadmijumom i fotometrije"	br. 340	"Otpornost transportnih traka prema plamenu. Tehnički uslovi i metode ispitivanja"
br. 6739	"Sir iz surutke. Određivanje sadržaja nitrita i nitrata. Metoda redukcije sa kadmijumom i fotometrije"	br. 5296	"Sinhrone transmisije remenima. Remeni. Dopuna 2: Trake sa dvostrukim ozubljenjem"
br. 6740	"Surutka u prahu. Određivanje sadržaja nitrita i nitrata. Metoda redukcije sa kadmijumom i fotometrije"	br. 7590	"Transporteri sa čeličnim užadima. Merenje debljine prevlake"
br. 6770	"Rastvorni čaj. Određivanje gustine"	ISO/TC 42	- Fotografija
br. 6779	"Životinjske i biljne masti i ulja. Određivanje sastava ekstrakta. Metoda gasno-tečne hromatografije"	br. 516	"Oznake vremena osvetljavanja na zatvaračima fotoaparata"
br. 7002	"Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Plan za standardnu metodu. Uzimanje uzoraka iz lota"	br. 4090/2	"Fotografija. Film za medicinsku radiografiju. Dimenzije, pakovanje, označavanje"
br. 7302	"Žitarice i proizvodi od žitarica. Određivanje ukupnog sadržaja masti"	br. 5655/2	"Fotografija. Film za industrijsku radiografiju. Dimenzije, pakovanje i označavanje"
ISO/TC 35	- Boje i lakovi	ISO/TC 43	- Akustika
br. 1250	"Mineralni rastvarači za boje. "White spirits" i srodni rastvarači na bazi ugljovodonične"	br. 389	"Akustika. Standardna nulta tačka za baždarenje audio-metra za čist ton. Dopuna 1"
		br. 717/1	"Akustika. Ocenjivanje zvuč-

	ne izolacije u zgradama i elemenata zgrade. Deo 1: Vazдушna izolacija u zgradama i unutrašnjim elementima zgrade"		vanje fizičkih karakteristika"
br. 717/2	"Akustika. Ocenjivanje zvučne izolacije u zgradama i elemenata zgrade. Deo 2: Zvučna izolacija od udara"	br. 5979	"Tkanine obložene gumom ili plastičnim masama. Određjivanje elastičnosti (Metoda ravnog razboja)"
br. 717/3	"Akustika. Ocenjivanje zvučne izolacije u zgradama i elemenata zgrade. Deo 3: Vazдушna izolacija fasade i fasadnih elemenata"	br. 5981/2	"Tkanine obložene gumom ili plastičnim masama. Određjivanje habanja pri uvijanju"
br. 3891	"Akustika. Postupak za ispitivanje buke od aviona koja se čuje na zemlji! Dopuna 1: Merenje buke od helikoptera u svrhe atestiranja"	br. 6123/1	"Gumom ili plastičnim masama obloženi kotrljajni ležaji. Tehnički uslovi. Deo 1: Zahtevi za otpornost"
br. 6393	"Akustika. Merenje buke od mašina za zemljane radove. Metoda za određjivanje usaglašenosti sa granicama za spoljašnju buku. Uslovi za stacionarno ispitivanje"	br. 6802	"Creva i nastavci od gume ili plastičnih masa. Ispitivanje na hidraulički udar savijanjem"
br. 6394	"Akustika. Merenje buke od mašina za zemljane radove. Položaj radnika koji upravlja. Uslovi za stacionarno ispitivanje"	ISO/TC 46	- Dokumentacija
br. 7188	"Akustika. Merenje buke od putničkih vozila pod uslovima urbane vožnje"	br. 5963	"Dokumentacija. Metode za analizu dokumenata. Određjivanje njihovog sadržaja i izbor termina za indeksiranje"
ISO/TC 44	- Zavarivanje	br. 7098	"Dokumentacija. Romantizacija kineskog jezika"
br. 3690	"Zavarivanje određjivanje vodonika u čistom metalu, koji potiče od upotrebe obloženih elektroda za zavarivanje mekih i niskolegiranih čelika" Dopuna 1"	ISO/TC 47	- Hemija
ISO/TC 45	- Guma i proizvodi od gume	br. 754/1	"Anhidrid sirćetne kiseline tehnički. Metode ispitivanja. Deo 1: Opšte Deo 2: Određjivanje sadržaja anhidrida sirćetne kiseline. Titrimetrijska metoda Deo 3: Određjivanje pepela. Gravimetrijska metoda Deo 4: Određjivanje sadržaja fosfata. Spektrofotometrijska metoda sa molibdovanadatom Deo 5: Određjivanje permanganatnog indeksa Deo 6: Određjivanje dihromatnog indeksa Deo 7: Vizuelna granica ispitivanja za neorganske hloride Deo 8: Vizuelna granica ispitivanja za neorganske sulfate Deo 9: Vizuelna granica ispitivanja za teške metale (uključujući gvoždje) Deo 10: Ispitivanje obojenja sumpornom kiselinom"
br. 1382	"Rečnik iz oblasti gume. Dopuna 9"	br. 5916	"Metilhlorid, tehnički. Određjivanje nečistoća. Metode gasne hromatografije"
br. 1409	"Lateks gume. Određjivanje površinskog napona. Izmena 1"	br. 5918	"Hlor-fluorougljovodonici
br. 3302	"Guma. Dimenzionalne tolerancije čvrstih oblikovanih ekstrudovanih proizvoda. Izmena 1"		
br. 4633/3	"Gumene zaptivke. Prstenovi za spajanje cevovoda za snabdevanje vodom i kanalizaciju. Tehnički uslovi materijala"		
br. 5794/2	"Sastojci gume za mešanje. Silicijum, hidratisan, istaložen" Deo 2: Uputstvo za ispiti-		

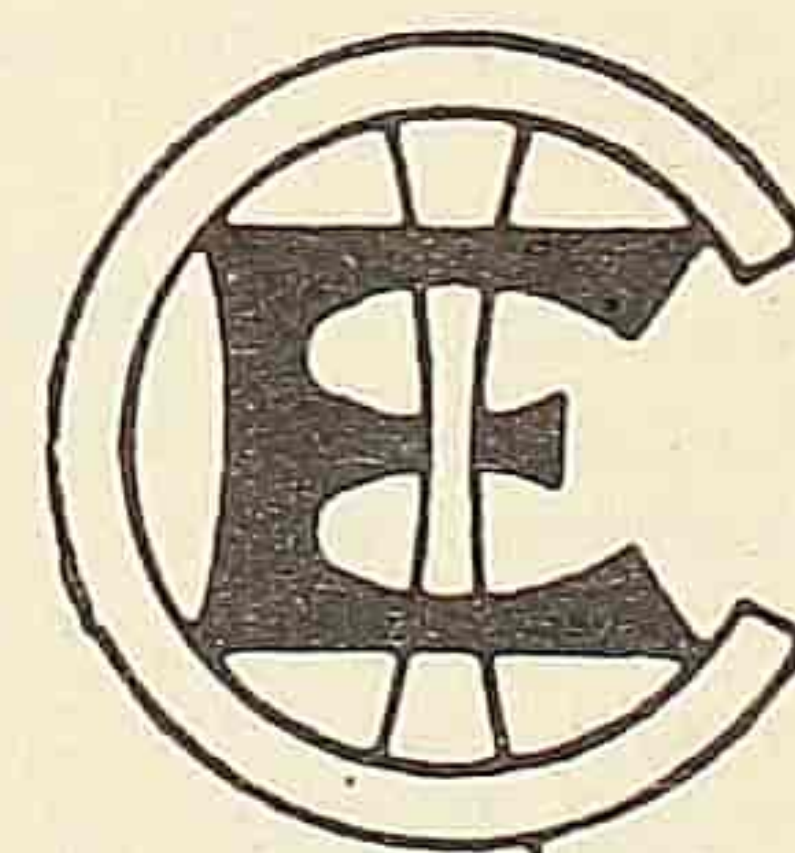
	tehnički. Odredjivanje sadržaja inertnih gasova. Metoda gasne hromatografije"		ruveta od termoplastičnih masa presovanjem"
br. 5921	"Hlor-fluorougljovodonički tehnički. Analiza gasnom hromatografijom"	br. 472	"Plastične mase. Rečnik. Izmena 2"
		ISO/TC 65	- Rude mangana
br. 6227/2	"Hemijski proizvodi, tehnički. Opšte metode za odredjivanje hlornih jona. Potenciometrijska metoda"	br. 4293	- "Rude mangana i koncentrat. Odredjivanje sadržaja fosfora. Ekstrakciona fotometrijska metoda sa molibdovnadatom"
br. 6353/2	"Reagensi za hemijsku analizu. Deo 2: Tehnički uslovi. Prva serija"	ISO/TC 67	- Materijali i oprema za industriju nafte i prirodnog gasa
br. 6955	"Analitička emisija plamenometrija, atomska apsorpcija i atomska fluorescencna spektroskopija. Rečnik	br. 5226	"Materijali i oprema za industriju nafte i prirodnog gasa. Buševne cevi od aluminijumskih legura za izvore ulja ili prirodnih gasova"
6956	"Atomska apsorpciona spektrometrija. Uvod za upotrebu"	ISO/TC 70	- Motori sa unutrašnjim sagorevanjem
br. 7059	"Kaprolaktan, tehnički. Odredjivanje apsorpcije na 290 nm"	br. 2710	"Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Rečnik. Dopuna 1: Simboli"
br. 7060	"Kaprolaktan, tehnički. Odredjivanje tačke kristalizacije"	br. 3046/6	"Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Deo 6: Zaštita od "overspeed-a". Izmena 1"
br. 7103	"Tečni anhidrid amonijaka, tehnički. Uzimanje uzoraka. Uzimanje laboratorijskog uzorka"	br. 4548/1	"Metode ispitivanja prečištača ulja za podmazivanje motora sa unutrašnjim sagorevanjem"
ISO/TC 48	- Laboratorijsko stakleno posudje"		Deo 1: Karakteristika protoka gubitaka pri opterećenju
br. 6152	"Termometri za upotrebu sa alkoholometrima alkoholnim hidrometrima"		Deo 2: Karakteristika elemenata odvodjenja
ISO/TC 55	- Rezana gradnja		Deo 3: Gubici pri povećanom opterećenju i visokoj temperaturi
br. 4472/2	"Četinarska i lišćara rezana gradnja. Transportna ambalaža"	ISO/TC 72	"Tekstilne mašine i pomoćni uređaji"
br. 4477/2	"Četinarski trupci. Dimenzije i odstupanja"	br. 93/1	"Tekstilne mašine. Cilindrični lanci za trake u predionicama. Deo 1: Glavne dimenzije"
br. 4480/2	"Četinarski trupci. Merenje dimenzija i odredjivanje zapremine"	br. 109	"Tekstilne mašine. Normalne radne širine tkačkih razboja"
ISO/TC 59	- "Gradjevinske konstrukcije"	br. 365	"Tekstilna mašina i pomoćni uređaji. Ničanice od dvostruke žice za tkačke razboje za žakar-uredjaje. Dimenzije"
br. 6339	"Gradjevinske konstrukcije. Stepence. Dimenzije za stepence u zgradama"	br. 368	"Tekstilne mašine. Cevke za prstenaste predionice i prstenaste končarice sa konusom 1:38 i 1:64"
br. 6604	"Gradjevinske konstrukcije. Neophodni prostor za postavljanje vodova za vazduh"	br. 569	"Tekstilne mašine i pomoć-
ISO/TC 61	- Plastične mase		
br. 2932	"Plastične mase. Preporučena praksa za izradu ep-		

	ni uređjaji. Listovi za tkačke razboje. Podela i pripadajuće mere"	br. 606	"Transmisioni precizni lanci sa rolnicama kratkog koraka i odgovarajući lančanici"
br. 570	"Tekstilne mašine i pomoćni uređjaji. Nosači ničanica. Mere nosača i njihovo usaglašavanje sa merama otvora na krajevima ničanica"	br. 1275	"Precizni lanci sa rolnicama dugog koraka i odgovarajući lančanici za transmisijske i transportere. Izmena 1"
2572	"Tekstilne mašine. Metrički merni listići za karde"	br. 1395	"Transmisioni precizni lanci sa čaurama kratkog koraka i odgovarajući lančanici. Izmena 1"
br. 3914/1	"Tekstilne mašine i pomoćni uređjaji. Cilindrične cevi". Deo 1: Preporučene vrednosti unutrašnjih prečnika i dužina"	br. 6971	"Čelični zavareni lanci za tegljenje i lančanici"
br. 6169	"Tekstilne mašine i pomoćni uređjaji. Kalem i udvajanje i upredanje"	br. 6972	"Čelični zavareni lanci za mlinove i lančanici"
ISO/TC 81	- Opšti nazivi za pesticide	ISO/TC 101	- Oprema za kontinuirani transport
br. 1750	"Pesticidi i druge agrohemikalije. Opšti uslovi. Dopuna 2"	br. 7189	"Oprema za kontinuirani transport. Čelični člankasti transporteri. Pravila za konstruisanje"
ISO/TC 82	- Rudarstvo	ISO/TC 102	- Železne rude
br. 710 /4.2	"Grafički simboli za geološke karte, planove i profile. Deo 4: Predstavljanje metamorfskih stena"	br. 4693	"Železne rude. Određivanje sadržaja bakra. Atomska apsorpciona spektrofotometrijska metoda sa plamenom"
br. 710/ /5.2	"Grafički simboli za geološke karte, planove i profile. Deo 5: Predstavljanje minerala"	ISO/TC 106	- Materijali i proizvodi za zubarstvo
ISO/TC 83	- Gimnastičke sprave i oprema	br. 1942 /2.3	"Terminološki rečnik za zubarstvo. Lista 2: Zubarski materijali. Lista 3: Zubarski instrumenti i oprema"
br. 5977	"Skijaške cipele (veličine 170 do 220 mm) za vezove za alpsko skijanje. Zone spajanja"	Br. 3823	"Zubarski rotirajući instrumenti. Deo 1: Čelične i karbidne bušilice. Deo 2: Čelične i karbidne bušilice za finu obradu"
ISO/TC 85	- Nuklearna energija	br. 3964	"Zubarski ručni predmeti. Dimenzije spajanja"
br. 7697	"Određivanje uranijuma u rastvorima reaktorskog goriva i u uranijumskim proizvodima"	br. 6871	"Zubarski metalni odlivci na metalnoj osnovi"
ISO/TC 94	- Lična zaštita, zaštitna odeća i oprema"	ISO/TC 108	- Mehaničke vibracije i udari
br. 4856	"Zaštita očiju. Tabele zahteva za zaštitu očiju"	br. 3719/2	"Mašine za uravnotežavanje. Simboli za komandne table"
ISO/TC 98	- Osnove statičkih proračuna građevinskih konstrukcija	ISO/TC 110	- Vozila unutrašnjeg transporta
br. 3898	"Osnove statičkih proračuna građevinskih konstrukcija. Označavanje. Opšti simboli"	br. 2329	"Viljuškari. Rame viljuške. Dimenzije"
ISO/TC 100	- Lanci i lančanici za prenos snage i za transportere	ISO/TC 114	- Časovničarstvo
		br. 6425/2	"Časovnici za ronioce. Deo

- 2: Za dubine do 200 m i dublje"
- ISO/TC 119 - Materijali i proizvodi metalurgije praha
- br. 3327 "Tvrđi metali. Određjivanje otpornosti prema uvijanju"
- ISO/TC 120 - Koža
- br. 5399 "Kože. Određjivanje u vodi rastvornih magnezijumovih soli. EDTA - titrimetrijska metoda"
- br. 5400 "Koža. Određjivanje ukupnog sadržaja silicijuma. Fotometrijska metoda sa redukovanim molibdosilikatom"
- ISO/TC 123 - Klizni ležaji
- br. 4378 "Klizni ležaji. Rečnik. Deo 1: Izrada. Deo 2: Trenje i habanje. Deo 3: Podmazivanje"
- br. 6282 "Klizni ležaji. Tanki metalni poluležaji. Određjivanje granice elastičnosti 0,01"
- ISO/TC 127 - Mašine za zemljane radove
- br. 6012 "Mašine za zemljane radove. Alati za održavanje. Izmena 1"
- br. 6014 Mašine za zemljane radove. Metode merenja masa celih mašina, njihove opreme i sastavnih delova"
- br. 7129 "Mašine za zemljane radove Traktori (buldožeri), graderi, skraperi. Rezna ivica. Glavni oblici i dimenzije"
- br. 7451 "Mašine za zemljane radove. Hidraulične lopate (ekskavatori). Određjivanje zapremine lopate tipa kofe"
- ISO/TC 131 - Hidraulične i pneumatske transmisije
- br. 3968/3 "Hidraulične transmisije. Filtiri. Procenjivanje pada pritiska u funkciji protoka"
- br. 6099 "Hidraulične transmisije. Cilindri. Propisi za označavanje dimenzija za montažu i učvršćivanje"
- br. 6194/1 "Zaptivne pločice za obrtna vratila. Deo 1: Nazivne dimenzije i tolerancije"
- br. 6537 "Pneumatske transmisije. Cevi za cilindre. Karakteristike metalnih cevi"
- br. 7180 "Pneumatske transmisije. Cilindri. Dimenzije cilindra i navoja otvora"
- br. 7181 "Hidraulične transmisije. Cilindri. Odnosi između površina cilindra i klipa"
- ISO/TC 134 - Veštačka đubriva
- br. 7410 "Veštačka đubriva. Finalni uzorci. Praktični aranžmani"
- ISO/TC 138 - Plastične cevi za transport fluida
- br. 7024 "Nadzemna kanalizacija, preporučena praksa i tehnika za instalacije cevovoda od neplastificiranog polivinil hlorida (PVC) za nadzemne sisteme u zgradama"
- br. 7349 "Termoplastični ventili. Preporuke za spajanje"
- br. 7370 "Cevi od ojačanih vlakana plastičnih materijala. Nazivni prečnici, specificirani prečnici i standardne dužine"
- br. 7387/1 "Adhezivi sa rastvaračima za uređjaje od elemenata PVC-cevi. Identifikacija. Deo 1: Osnovne metode ispitivanja"
- ISO/TC 147 - Čistoća vode
- br. 5961 "Čistoća vode. Određjivanje kadmijuma. Atomska apsorpciona spektrofotometrijska metoda sa plamenom"
- br. 6332 "Čistoća vode. Određjivanje gvoždja. Fotometrijska metoda sa 1.10 - fenantrolinom"
- ISO/TC 153 - Ventili za opštu upotrebu
- br. 5210/3 "Povezivanje servomotora sa ventilima. Deo 3: Dimenzije pogonskih elemenata"
- br. 5211/3 "Povezivanje delimično okretljivog servomotora sa ventilima. Deo 3: Dimenzije pogonskih elemenata"
- br. 5752 "Metalni cevni zatvarači korišćeni u cevovodima sa prirubnicama. Dimenzije između prirubnica - prirubnica i prirubnica-osa"

br. 5996	"Ventili od sivog liva"		vršini. Deo 1: HV 5 - HV 100"
br. 7259	"Ventili - slavine od live- nog gvoždja uglavnom za pok- retanje ključem za podzemne instalacije"	br. 410	"Metalni materijali. Ispi- tivanje tvrdoće. Tablice vrednosti tvrdoće po Bri- nelu za upotrebu u ispi- tivanjima na ravnoj površi- ni"
ISO/TC 164	- Mehaničko ispitivanje meta- la		
br. 156	"Metalni materijali. Ispi- tivanje tvrdoće. Provera- vanje mašina za ispitiva- nje tvrdoće po Brinelu"	br. 726	"Metalni materijali. Is- pitivanja tvrdoće. Kali- brisanje pločica koje se koriste u aparatima za ispitivanje tvrdoće po Brinelu"
br. 409/1	"Metalni materijali. Is- pitivanje tvrdoće. Tabli- ce vrednosti tvrdoće po Vickersu za upotrebu u is- pitivanjima na ravnoj po-	br. 6507/1	"Metalni materijali. Is- pitivanja po Vickersu. Deo 1: HV 5 - HV 100"

novi međunarodni standardi iz elektrotehnike

IEC/SC 17A	Sklopne aparature visokog na- pona - Publikacija 694 (I izdanje, 1981): "Zajedničke odredbe za standarde visokonaponskih sklop- nih aparata" Cena: 78 Šv.fr.	IEC/TC 27	Industrijsko električno zagre- vanje - Publikacija 683 (I izdanje, 1980): "Metode ispitivanja ele- ktrolučnih peći sa uronjenim lukom" Cena: 27 Šv.fr.
IEC/TC 22	Energetska elektronika Publikacija 686 (I izdanje, 1980): "Stabilisani izvori za napajanje sa naizmeničnom stru- jom na izlazu" Cena: 70 Šv.fr.	IEC/SC 34A	Svetlosni izvori i pripadajući uredjaji - Izmena br. 2 (1980), publika- cije 81 (1974): "Fluorescentne cevi za opšte osvetljenje" Cena: 75 Šv.fr.
IEC/TC 25	Veličine, jedinice, slovni sim- boli i oznake - Izmena br. 3 (1981), publika- cije 27-1 (1971): "Slovni simbo- li koji se primenjuju u elek- trotehnici. Deo I: Opšte" Cena: 5 Šv.fr.		- Izmena br. 1 (1981), publika- cije 27-1 (1971): "Električne lampe sa vlaknom za vazduho- plove" Cena: 57 Šv.fr.
		IEC/TC 48	Elektromehanički sastavni de- lovi za elektronske uredjaje - Publikacija 512-5B (1981) -

IEC/TC 49 Piezoelektrični kristali
- Publikacija 679-1(I izdanje, 1980): "Oscilatori kontrolisani sa jedinkama kristala kvarca. Deo I: Opšte informacije, uslovi i metode ispitivanja"

Cena 134 Šv.fr.

Druga dopuna publikacije 512-5(1977): "Elektromehanič-

ki sastavni delovi za elektronske uređaje. Osnovni postupci ispitivanja i metode merenja. Deo V: Ispitivanje na udar (slobodni sastavni delovi), statička ispitivanja na opterećenje (nepromenljivi sastavni delovi), ispitivanje veka trajanja i preopterećenosti"

Cena: 15 Šv.fr.

Kalendar zasedanja iso

Kalendar zasedanja tehničkih komiteta, potkomiteta i drugih organa Medjunarodne organizacije za Standardizaciju (ISO)

U ovoj rubrici objavljujemo nova sazvanja i planirana zasedanja, prema informacijama iz Biltena ISO koja u prethodnim biltenima "Standardizacija" nisu objavljena.

Planirana zasedanja označena su znakom*. Datumi i mesta ovih zasedanja biće naknadno definitivno određeni.

Zainteresovana preduzeća, organizacije i ustanove, koji žele da na svoj teret pošalju svoje stručnjake na neko od ovih zasedanja treba da se obrate Saveznom zavodu za standardizaciju, Beograd, Slobodana Penezića Krcuna 35, radi dobijanja potrebnih objašnjenja i uputstava.

Za učešće na zasedanju ISO potrebno je pismeno ovlašćenje Saveznog zavoda za standardizaciju, pošto je SZS u tim organizacijama učlanjen u ime naše zemlje.

ISO
1981

Decembar

2 - 4	Pariz	ISO/TC 97	- Računske mašine i obrada informacija
3 - 4	Hag	ISO/TC 92/SC 2	- Ispitivanje protivpožarne otpornosti građevinskog materijala i konstrukcija. Otpornost na paljenje

7 - 10	Arlington	ISO/TC 150/SC 2	- Implanti za hirurgiju. Gips za gradjevinarstvo
7 - 11	Arlington	ISO/TC 150	- Implanti za hirurgiju.
8 - 12	London	ISO/TC 23/SC 3	- Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo. Sigurnost i udobnost vozača
9 - 11	Najrobi	ISO/TC 34/SC 8	- Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Čaj
10 - 11	Braunšveig	ISO/TC 30/SC 2	- Merenje protoka tečnosti u zatvorenim vodovima. Aparati za merenje razlike pritiska
10	Arlington	ISO/TC 150/SC 1	- Implanti za hirurgiju. Ortopedska hirurgija
14 - 15	Frankfurt	ISO/TC 22/SC 8	- Drumska vozila. Osvetljenje i signalizacija
14 - 16	Najrobi	ISO/TC 34/SC 15	- Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Kafa
16 - 17	Frankfurt	ISO/TC 22	- Drumska vozila. Specijalno plenarno zasedanje

IV Kvartal

Brisel	*ISO/TC 14 i potkomiteti	- Vratila za mašine pribor
	**ISO/TC 17/SC 11	- Čelik. Čelični odlivci. Livenje pod pritiskom proizvoda od legura cinka
Pariz	**ISO/TC 20/SC 6	- Aeronautika i kosmonautika. Standardna atmosfera
	**ISO/TC 23/SC 6	- Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo. Oprema za zaštitu letine
	**ISO/TC 23/SC 10	- Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo. Oprema za transport i manipulaciju

Pariz **ISO/TC 28/SC 1 - Proizvodi od nafte i sredstva za podmazivanje. Terminologija

Januar

13 - 15 Helsinki *ISO/TC 23/SC 15 - Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo. Šumska mehanizacija

Januar/Februar

Indija *ISO/TC 113 i potkomiteti - Merenje protoka tečnosti u otvorenim kanalima

Februar

8 Stokholm *ISO/TC 136 - Nameštaj

9 - 10 Stokholm *ISO/TC 136/SC 1 - Nameštaj. Metode ispitivanja

9 - 12 Stokholm *ISO/TC 97/SC 15 - Računske mašine i obrada informacija. Etiketiranje i struktura nizova obrazaca

16 - 17 London **ISO/TC 39/SC 6 - Mašine alatke. Buka kod mašina alatki

Bari/Torino **ISO/TC 22/SC 7 - Drumska vozila. Uređaji za ubrizgavanje i prečistači goriva

Pariz **ISO/TC 41/SC 1 - Remenice i remenje (uključivši klinasto remenje).
Klinasti remeni i remenice za njih

Pariz **ISO/TC 41/SC 4 - Remenice i remenje (uključivši i klinasto remenje). Sinhrona transmisija remenima

Holandija **ISO/TC 46/SC 7 - Dokumentacija. Predstavljanje publikacija

Pariz **ISO/TC 59/SC 11 - Zgradarske konstrukcije. Oprema za kuhinju

*ISO/TC 70/SC 1 - Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Definicije

Nemačka *ISO/TC 70/SC 4 - Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Ispitivanja

*ISO/TC 70/SC 55 - Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Regulisanje torzione vibracije i specijalni zahtevi (naprimer: ciklički uslovi)

**ISO/TC 85 - Nuklearna energija

Mart

8 - 12 Zapadni Berlin *ISO/TC 43 - Akustika
 *ISO/TC 43/SC 1 - Akustika. Buka

8 - 12 Budimpešta/Zapadni Berlin *ISO/TC 83/SC 2 - Gimnastičke sprave i sportska oprema

18 - 19 Berlin (Zapadni) *ISO/TC 41/SC 3 - Remenice i remenje (uključivši i klistasto remenje) Transportne trake

20 - 21 Hjuston *ISO/TC 35/SC 12 - Boje i lakovi. Priprema čeličnih površina

**ISO/TC 23 - Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo

Rim *ISO/TC 23/SC 7 - Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo. Oprema za žetvu i konzervaciju

**ISO/TC 122 - Ambalaža.

Australija **ISO/TC 122/SC 1 - Ambalaža. Dimenzije ambalaže

**ISO/TC 175 - Rude fluorita

I Kvartal

Pariz **ISO/TC 22/SC 17 - Drumska vozila. Vidljivost

SAD **ISO/TC 58/SC 3 - Boce za gasove. Konstrukcija boce

**ISO/TC 117/SC 1 - Industrijski ventilatori. Ispitivanje ventilatora

**ISO/TC 117/SC 3 - Industrijski ventilatori. Ispitivanje performansi ventilatora na mestu upotrebe

**ISO/TC 117/SC 4 - Industrijski ventilatori. Dimenzije industrijskih ventilatora

Pariz

**ISO/TC 118/SC 4 - Kompresori, pneumaci i mašine. Kvalitet komprimovanog vazduha i uticaj pneumatske opreme na okolinu

Mart/April

Torino

**ISO/TC 39/SC 3 - Mašine alatke. Modularne jedinice za mašine alatke

Taškent

**ISO/TC 55 - Rezana gradja i trupci za rezanje

April

19 - 23

Reutte
Austrija

*ISO/TC 119/SC 4 - Materijali i proizvodi metalurgije praha. Metode uzimanja uzoraka i ispitivanja tvrdih metala

26 - 30

Beč

*ISO/TC 43/SC 2 - Akustika. Akustika u Zgradarstvu

26 - 30

Otava

*ISO/TC 171 - Mikrografija

27 - 29

Budimpešta

*ISO/TC 34/SC 12 - Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Organoleptička ispitivanja

28 - 29

Pariz

*ISO/TC 20 - Aeronautika i kosmonautika

Holandija

**ISO/TC 59/SC 3 - Zgradarske konstrukcije. Zahtevi korisnika i performanse za zgradarske konstrukcije

Pariz

**ISO/TC 59/SC 4 - Zgradarske konstrukcije

**ISO/TC 67 - Materijal i oprema za industriju nafte i prirodnog gasa

**ISO/TC 67/SC 8 - Materijal i oprema za industriju nafte i prirodnog gasa. Oprema za bušenje

- **ISO/TC 72/SC - Tekstilne mašine i pomoćni uređaji za namotavanje i pripremu materijala za tkanje
- London **ISO/TC 86 - Rashladni uređaji
- **ISO/TC 126 - Duvan i proizvodi od duvana
- Cirih/
Ženeva **ISO/TC 126/SC 1 - Duvan i proizvodi od duvana. Fizička i dimenziona ispitivanja
- **ISO/TC 126/SC 2 - Duvan i proizvodi od duvana. Duvan u listovima
- **ISO/TC 144/SC 1 - Sistemi za difuziju i distribuciju vazduha. Aerodinamika ispitivanja i predstavljanje karakteristika izlaznih otvora
- **ISO/TC 144/SC 3 - Sistemi za difuziju i distribuciju vazduha. Tehnika merenja

April/Maj

- **ISO/TC 96 - Dizalice i drugi uređaji za dizanje i odgovarajuća oprema za ekskalatore
- *ISO/TC 97/SC 13 - Računske mašine i obrada informacija

Maj

- 5 - 7 Stokholm *ISO/TC 8/SC 14 - Brodogradnja i brodske konstrukcije. Jahte
- 6 - 7 Berlin (Zapadni) *ISO/TC 59/SC 8 - Brodogradnja i brodske konstrukcije. Brodska okna i prozori
- 6 - 7 Gotvaldov *ISO/TC 118 - Kompresori, pneumatički alati i mašine
- 6 - 7 Kopenhagen **ISO/TC 163/SC 33 - Termička izolacija. Građevinski materijali
- 6 - 7 Kopenhagen **ISO/TC 163/SC 4 - Termička izolacija. Industrijski materijali

6 - 7	Kopenhagen	**ISO/TC 163/SC 4 -	Termička izolacija. Industrijski materijali
7 - 14	Berlin (Zapadni)	* ISO/TC 42	- Fotografija
		**ISO/TC 163/SC 1 -	Termička izolacija. Metode merenja i ispitivanja
		**ISO/TC 163/SC 2 -	Termička izolacija. Metode izračunavanja
11 - 12	Pariz	*ISO/TC 178	- Liftovi, pokretne stepenice i pokretni trotoari
11 - 13	Berlin (Zapadni)	*ISO/TC 44/SC 8 -	Zavarivanje i srodni postupci
1 - 13	London	*ISO/TC 20/SC 12 -	Aeronautika i kosmonautika. Delovi mehaničkog sistema
12 - 14	Los Andjelos	*ISO/TC 20/SC 9 -	Aeronautika i kosmonautika. Vazduhoplovno prenošenje tereta i oprema na zemlji
13 - 15	Ženeva	**CERTICO -	- Komitet za atestiranje
17 - 24	Berlin (Zapadni)	*ISO/TC 36	- Kinematografija
24 - 28	Tokio	ISO/TC 17/SC 1 -	Čelik. Metode određivanja hemijskog sastava
24 - 28	Berlin Zapadni	*ISO/TC 97/SC 17 -	Računske mašine i obrada informacija. Identifikacija kreditnih karata
24 - 28	Berlin (Zapadni)	*ISO/TC 107/SC 2 -	Metode i druge neorganske prevlake. Principi kontrole i koordinacije metoda ispitivanja
24 - 28	Berlin (Zapadni)	*ISO/TC 107/SC 3 -	Metalne i druge neorganske prevlake. Elektrotehničke prevlake
	Berlin (Zapadni)	*ISO/TC 107/SC 7 -	Metalne i druge neorganske prevlake. Ispitivanje korozije metalnih prevkala
	Nemačka	*ISO/TC 20/SC 4 -	Aeronautika i kosmonautika. Elementi za pričvršćivanje za ae-

		ronautičke i kosmičke konstrukcije
Moskva	**ISO/TC 20/SC 8	- Drumska vozila. Terminologija aeronautike
Evropa	**ISO/TC 28/SC 4	- Proizvodi od nafte i sredstva za podmazivanje. Klasifikacije i tehnički uslovi
	**ISO/TC 34/SC 2	- Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Seme i plodovi uljarica
Varšava	**ISO/TC 34/SC 3	- Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Proizvodi od voća i povrća
	**ISO/TC 34/SC 14	- Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Sveže voće i povrće
	*ISO/TC 70	- Moteri sa unutrašnjim sagorevanjem
Brisel	**ISO/TC 77	- Proizvodi od vlaknima ojačanog cementa
Tokio	*ISO/TC 97/SC 16	- Računske mašine i obrada informacija. Otvoreni sistemi medjuveza
	*ISO/TC 131/SC 3	- Hidraulične i pneumatske transmisije. Cilindri
Beč	*ISO/TC 131/SC 5	- Hidraulične i pneumatske transmisije. Komponente upravljanja
	*ISO/TC 131/SC 8	- Hidraulične i pneumatske transmisije. Ispitivanje sastavnih delova
	*ISO/TC 138	- Plastične cevi, spojni elementi i ventili za transport fluida
	*ISO/TC 149/SC 1	- Bicikli. Metode ispitivanja i odgovarajući kriterijumi za bicikle i njihove sklopke
	*ISO/TC 149/SC 2	- Bicikli. Podsklopovi i sastavni delovi

- Oslo *ISO/TC 8/SC 20 - Brodogradnja i brodske konstrukcije. Oprema brodskih mostova i pomoćna oprema
- Belgija **ISO/TC 23/SC 13 - Traktori i mašine za poljoprivredu i šumarstvo. Mehanizacija na motorni pogon za vrtove i travnjake
- London **ISO/TC 26/SC 1 - Bakar i legure bakra. Hemijske analize
- *ISO/TC 52 i - Limenke za namirnice potkomiteti
- **ISO/TC 104/SC 2 - Kontejneri za transport robe. Dimenzije, tehnički uslovi i ispitivanje. Kontejneri za opštu upotrebu, serije 1
- Gotvaldov **ISO/TC 118/SC 1 - Kompresori, pneumatici, alati i mašine. Turbo-kompresori

Pregled primljenih važnijih inostranih standarda

Ova rubrika obuhvata pregled važnijih inostranih standarda primljenih u Odseku za INDOK poslove Saveznog zavoda za standardizaciju. Stručnjaci, zainteresovane ustanove i preduzeća mogu da koriste ove standarde u samoj Standardoteci Zavoda ili izvrše nabavku. Za sva obaveštenja obratiti se Saveznom zavodu za standardizaciju - Odseku za INDOK poslove, Beograd, Slobodana Penezića - Krcuna 35.

BS - Velika Britanija
ČSN - Čehoslovačka
DIN - Savezna Republika Nemačka
GOST - SSSR
ONORM - Austrija

DK 001.811:(086.7 + 681.85)
BS 6098/81 Recommendations for Citation of published sound recordings

DK 528.93::003.62
ÖNORM A 2250/81 Allgemeine Zeichen für Vermessungspläne

DK 331.015.11:572.512
:531.71.08
DIN 33402 Körpermasse des Menschen.
Teil 2/81 Werte

DK 532.575.57:006.354
GOST 13045/81 Rotametry obshchepromyshlennye. Obshchie tekhnicheskie usloviya

DK 535.653.873:535.641.15		DK 621.3.049.75	
DIN 6164	DIN-Farbenkarte. System	: (667.45+621.791.35.01	
Teil 3/81	der DIN-Farbenkarte für	: 667.637.232.2)	
	den 10 ⁰ -Normalbeobachter	BS 6096	Marking inks and solder
DK 542.231.3-033.5		Part 2/81	resist coating materials
:542.48			for printed circuits
DIN 12394/81	Laborgeräte aus Glas. Des-		Part 2. Specification
	tillationskolben		for marking inks
DK 543.852.44		BS 6096	" Part 3. Specification
DIN 53241	Bestimmung der Iodzahl	Part 3/81	resist inks
Teil 1/81	mit Wijs-Lösung		
DK 547.442.2-4		DK 621.313-13	
ČSN 687139/81	Činidla. Dimethylglyoxim	:621.313.2:621.771	
DK 551.51:006.354		BS 5000	Specification for
GOST 24631/81	Atmosfery spravochnye.	Part 25/81	Rotating electrical ma-
	Parametry		chines of particular ty-
			pes or for particular
			applications
DK 614.825:621.354.322			Part 25. D.C. mill auxi-
BS 3456	Specification for Safety		liary motors
Part 3	of household and similar		
Section 3.25/81	electrical appliances	DK 621.315.2:621.315.5+	
		+621.315.3:621.315.5	
	Part 3. Complete particu-	BS 6360/81	Specification for
	lar specifications Secti-		Conductors in insulated
	on 3.25 Battery chargers		cables and cords
DK 614.841.332:620.1		DK 621.316.541:621.3.049.75	
:69.01:536.463		:001.4:003.62:620.1	
BS 476	Fire tests on building	:62:777	
Part 6/81	materials and structures	DIN 41650	Rahmennorm für Steckver-
		Teil 1/81	binder. Steckverbinder
	Part 6. Method of test		für gedruckte Schaltungen
	for fire propagation for		
	products	DK 621.355.8.035.221.2	
DK 614.888.3:629.118.6		: (661.874+661.848)	
ONORM V 5100/81	Erste Hilfe-Verbandzeug	BS 6115/81	Specification for
	für einspurige Kraftfahr-		Sealed nickel-cadmium pri-
	zeuge		smatic rechargeable single
			cells
DK 62.001.3(083)		DK 621.372.412	
:621.828.3:62-514.2		:001.4	
DIN 4000	Sachmerkmal-Leisten für	DIN 45100/81	Schwingquarze. Bergriffe
Teil 26/81	Hebel		
DK 62-52:681.5		DK 621.382	
:681.323:001.4		BS CECC 50000/81	Harmonized system of qua-
BS 6135/81	Glossary of Terms used in		lity assessment for elec-
	the numerical control of		tronic components. Gene-
	machines		ric specification: Discre-
			te semiconductor devices
DK 62:525:621.5.02		DK 621.52:533.5	
ČSN 109001/81	Jednotny system pneuma-	621.643.412	
	tiky. Stlačeny vzduch.	DIN 28404/81	Vakuumentchnik. Flansche.
	Triedy znečistenia		Masse
DK 62:85:784.432:006.354		DK 621.521:636	
GOST 17437/81	Fil'try-blagootdeliteli	:006.354	
	vozdushnye. Tekhniches-	GOST 13783/81	Nasosy vakuumpye mnogo-
	kie usloviya		plastinchatye. Mashin
			dlya zhivotnovodstva.
DK 620.179.111			Tekhnicheskie usloviya
ONORM M 3030/81	Zerstörungsfreie Prüfung.		
	Eindringverfahren. Dur-		
	chführung		
DK 621.039.74		DK 621.643.2-462.3-034.14	
ONORM S 2600/81	Radioaktiver Abfall.	DIN 2391	Nahtlose Präzisionssta-
	Richtlinien für die	Teil 1/81	hlrohre mit besonderer
	Sammlung		Massgenauigkeit
			Masse

DK 621.643.2-462.3-034.14 :620.1 DIN 2391 Teil 2/81	" Technische Liefer- bedingungen	Part 18/81	Accuracy of machine tools and methods of test
DK 621.643.412 :629.113/.118 DIN 71501/81	Ovale Flansche für Kraftfahrzeuge		Part 18. Specification for broaching machines, hori- zontal internal type
DK 621.791.042 :669.1/.8:001.4 DIN 8571/81	Schweisszusätze und Schweisshilfsstoffe zum Metallschweißen. Begriffe. Einteilung	DK 621.9.022-233.1 :621.882.082.6 BS 6101 Part 1/81	Machine tool ball screws Part 1. Methods of calcu- lating dynamic and static load and life ratings
DK 621.791.75:001.4 DIN 1910 Teil 10/81	Schweißen. Mechanisier- te Lichtbogenschmel- zschweisverfahren. Benennungen	DK 621.9-229.323 :006.354 GOST 24568/81	Patrony magnitnye. Tekhni- cheskie usloviya
DK 621.797:658.58 DIN 31052/81	Instandhaltung. Inhalt und Aufbau von Instan- dhaltungsanleitungen	DK 621.911.3 BS 3066/81	Specification for Engineers' cold chisels and allied tools
DK 621.798.1::531.731 ::620.165.7 ÖNORM A 5541/81	Verpackungsprüfung Pack- mittel für Verbraucher- packungen. Volumenabweichungen	DK 621.928.3:614.47 :542.2:001.4 DIN 58970 Teil 1/81	Laborzentrifugen Begriffe. Anforde- rungen
DK 621.798.147 :666.171:637.11 BS 6106/81	Specification for 1 ping (568 ml) multi-trip glass bottles for paste- urized milk	DK 621.928.3:615.47 :615.387 DIN 58970 Teil 4/81	" Blutkonservenzentri- fugen
DK 621.798.147:666.171 :683.533.1 BS 1918 Part 2/81	Glass container finishes Part 2. Specification for crown finish	DK 621.928.3-71 :615.47 DIN 58970 Teil 3/81	Kühlzentrifugen mit Drehzahlen bis 25000 min ⁻¹
DK 621.798.16:620.1 :531.731.3 ÖNORM A 5542 Teil 2/81	Verpackungsprüfung Bestimmung des Volumens von Packmitteln zylindri- sche Tuben	DK 621.979-82 ČSN 210401/81	Tvareci stroje. Hydraulici- cke lisy. Rady hlavnich parametru
DK 621.824.4:629.114.2 :006.354 GOST 2796/81	Valy shlitsevye traktor- nye. Obshchie tekhnische- skie usloviya	DK 622.344.5-15 :543.06:006354 GOST 14047.3/81	Kontsentraty svintsovye. Metody opredeleniya zo- lota i serebra
DK 621.868.253 BS 6109/81	Code of practice for Tail lifts	DK 622.35::620.113 ONORM B 3120 Teil 1/81	Natürliche Gesteine Probenahme; Allge- meine Grundlagen und gesteinskund- liche Beschreibung
DK 621.881:006.354 GOST 24589/81	Shchipty dlya szhatiya pruzhinnykh kolets. Ti- py i osnovnye razmery	DK 622.35::620.113 :553.5 ONORM B 3120 Teil 2/81	" Probenahme; Festges- teine
DK 621.9.01-187.001.4 :621.919 BS 4656		DK 622.354.3 :543.06:006.354 GOST 19283/81	Mikrotalyk. Metod opre- deleniya dispersnogo sostava
		DK 622.675.4:006.354 GOST 16000/81	Tolkateli-shakhtnye. Tekh- nisheskie usloviya

DK 624.011.074 ÖNORM B 4100 Teil 2/81	Holzbau. Holztragwerke	DK 628.94/.95:621.32 :628.971.6 BS 4533 Section 103.1/81	" Part 103. Performance requirements Section 103.1 Specification for light distribution from road-lighting lanterns
DK 624.042.41 ÖNORM B 4014 Teil 1/80	Belastungsannahmen im Bauwesen. Statische Windkräfte	DK 629.11.012.55.001.4 :006.354 GOST 24635/81	Shiny pnevmaticheskije. Metod uskorennykh resurnykh ispytaniy
ÖNORM B 4014 Teil 1/81 Beiblatt 1	" Statische Windkräfte Berechnungsbeispiele	DK 629.114.2.004.5+631.3.004.5 GOST 20793/81	Traktory i mashiny sel'skokhozyajstvennyye. Tekhnicheskoe obsluzhivanie
DK 624.137.2.001.24 :624.131.537 DIN 4084/81	Baugrund Gelände-und Böschungsbruchberechnungen	DK 629.114.2.012.1 :006.354 GOST 6212/81	Polucsi traktorov i samohodnykh sel'skokhozyajstvennykh mashin. Obshchie tekhnicheskije usloviya
DK 624.9.042.3 ÖNORM B 4012/81	Belastungsannahmen im Bauwesen. Nutzlasten im Hochbau	DK 629.12.015.1 :006.354 GOST 24618/81	Utki stal'nye. Tekhnicheskije usloviya
DK 625.094:628.978.73 :666.27 BS 6088/81	Specification for Solid glass beads for use with road marking compounds and for other industrial uses	DK 630.363.2:621.93.02 I006.354 GOST 17342/81	Nozhi dlya rubitel'nykh mashin. Tekhnicheskije usloviya
DK 628.94:621.314.2-182.22 :621.326 BS 4533 Section 102.6/81	Luminaires. Part 102. Particular requirements. Section 102.6 Specification for luminaires with built-in transformers for filament lamps	DK 631.2:624.04 ' :72.011 BS 5502 Section 2.1/81	Design of buildings and structures for agriculture Part 2. Special considerations Section 2.1 General design and planning
DK 628.94:621.32 :628.971.6 BS 4533 Section 102.3/81	" Part 102. Particular requirements Section 102.3 Specification for luminaires for road and street lighting	BS 5502 Section 2.2/81	" Part 2. Special considerations Section 2.2 Livestock buildings
DK 628.94:621.32 :696.6 BS 4533 Section 102.1/81	" Part 102. Particular requirements Section 102.1. Specification for fixed general purpose luminaires	BS 5502 Section 2.3/81	" Part 2. Special considerations Section 2.3 Storage, conditioning and processing buildings
DK 628.94:621.32 :771.44 BS 4533 Section 102.9/81	" Part 102. Particular requirements Section 102.9 Specification for photo and film luminaires (non-professional)	BS 5502 Section 2.4/81	" Part 2. Special considerations Section 2.4 Crop production buildings
DK 628.94/.95:621.32 :614.825:621.315.9 :621.317:620.1 BS 4533 Part 101/81	" Part 101. Specification for general requirements and tests	BS 5502 Section 2.5/81	" Part 2. Special considerations Section 2.5 Service buildings
		DK 631.312.69:006.354 GOST 7245/81	Lushchil'niki diskovye. Osnovnyye parametry. Tekhnicheskije trebovaniya

- DK 631.372:629.114.2-494
:083.5
BS 6142/81 Presentation of technical data on hydraulic systems of agricultural tractors and machinery
- DK 631.372:629.114.2.013.1
BS 6139/81 Drawbars and towing hooks on agricultural tractors
- DK 631.8:542.3
:531.755.2
BS 5551 Fertilizers
Section 3.1/81 Part 3. Physical properties
Section 3.1 Method for the determination of bulk density (loose)
- DK 634.0.83:674.09
ČSN 480060/81 Pilarska kulatina. Rozmery
- DK 636.084.75
BS 3445/81 Specification for Fixed agricultural water troughs and water fittings
- DK 636.085:543.831
:546.131
BS 5766 Methods for
Part 5/81 Analysis of animal feeding stuffs Part 5. Determination of water-soluble chlorides content
- DK 637.115.6
ÖNORM L 5261 Melkanlagen. Prüfung. Prüfanschluss
- DK 645.421::684.422
::06.86
ÖNORM A 1605 Möbel-Prüfbestimmungen.
Teil 7/81 Bettgestelle und Bett-einsätze
- DK 648.181:645.13
:661.185
BS 4088/81 Specification for Carpet shampoos
- DK 657.244:336.717.2
:681.327.45
BS 5132 Embossed credit cards
Part 1/81 Part 1. Specifications, numbering system and registration procedure
- DK 66.023-034.14:66.063.8
DIN 28136 Rührbehälter. Hauptmasse
Teil 1/81
- DK 66.024-034.14-42
DIN 38081 Behälterfüsse aus Pro-
filstahl
Teil 2/81
- DK 661:405:620.1
:543.712 Prüfung von Kohlenstoff-
materialien
DIN 51904/81 Bestimmung des Wass-
ergehaltes. Feststo-
ffe
- DK 661.66-405:620.1
:543.716:543.822
DIN 51903/81 " Bestimmung des Asche-
wertes. Feststoffe
- DK 661.66:405:620.1
:543.824.4 " Bestimmung des Verko-
kungsrückstandes
DIN 51905/81 Binde-und Imprägnier-
mittel
- DK 661.66:405:620.173
DIN 51910/81 " Bestimmung der Druck-
festigkeit. Feststoffe
- DK 661.66-405:620.173
:543.726:547.533
DIN 51906/81 " Bestimmung des Gehal-
tes an Taluol-Unlösli-
chem.
Binde-und Imprägnier-
mittel
- Dk 661.666.4-492:678.046.2
:620.178.15
DIN 53603/81 Prüfung von Russen.
Bestimmung der Einzelper-
lhärte
- DK 661.842.621:006.354
GOST 1460/81 Karbid kal'tsiya.
Tekhnicheskije usloviya
- DK 662.66:552.08:535.346.1
:552.574.123
BS 6127 Petrographic analysis of
Part 5/81 bituminous coal and an-
thracite
Part 5. Method of
determining micro-
scopically the ref-
lectance of vitrini-
te
- DK 662.66:552.08:543.062
:552.574.12
BS 6127 " Part 3. Method of
Part 3/81 determining maceral
group composition of
bituminous coal and
anthracite
- DK (662.66+662.74):620.163.4
BS 1016 Method for
Part 20/81 Analysis and testing of
coal and coke
Part 20. Determinati-
on of Hardgrove grin-
dability index of
hard coal
- DK (662.66+662.74):662.66
:543.817
BS 1016 " Part 21. Determina-
Part 21/81 tion of moisture-
-holding capacity
of hard coal
- DK 662.924.6:662.75
:662.76:620.1:614.8
DIN 32726/81 Drehzahlwächter für die
Luftüberwachung an Feuer-
ungsanlagen Sicherheits-
technische Anforderungen
und Prüfung

DK 663.5.004.3 :006.354 GOST 12545/81	Vodki i vodki osoby. Upakovka, markirovka, transportirovanie i khra- nenie	Technische Lieferbe- dingungen
DK 664.001.4:664.2 :006.354 GOST 24583/81	Kрахmal i krakhmalopro- dukty. Terminy i oprede- leniya	" Prüfung von Harzen. Zuordnung und Zusa- mmenstellung vers- chiedener Prüfverfa- hren
DK 664.851:006.354 GOST 816/81	Kompoty iz plodov, yagod, revenya i dyni. Obshchie tekhnicheskie usloviya	Oborudovanie derevoobra- batyvayushchee. Mashiny lakonalivnye. Normy tochnosti
DK 665.93:001.4 DIN 16920/81	Klebstoffe. Klebstoffvera- rbeitung. Begriffe	DK 669.15-194 :543.06:006.354 GOST 20560/81
DK 665.932/.935 :620.1 BS 647/81	Methods for Sampling and testing glues (bone, skin and fi- sh glues)	Stali legirovannye i vysokolegirovannye. Ob- shchie trebovaniya k me- todam analiza
DK 666.1.542.231.2 :543.271 ČSN 704605/81	Laboratorni sklo Vyrovnavaci lahve	DK 669.71-412.1 ČSN 421411/81
DK 666.1.542.49 :543.271 ČSN 704253/81	" Absorpčni promyvačky a mustek pro prist- roje typu orsat	Bločky a bloky z provot- neho hlinika
DK 666.117.3:621.183.31 :006.354 GOST 1663/81	Stekla dlya ukazatelej urovnja zhidkosti. Tekhnicheskie usloviya	DK 675.01::620.113 ÖNORM S 7002/81
DK 666.172.6:621.798.147 :006.354 GOST 24639/81	Banki steklyannye dlya konservov. Tekhniches- kie usloviya	Prüfung von Leder. Pro- benentnahme
DK 666.232.91 :543.06:006.354 GOST 7619.0/81	Shpat plavikovyj. Obshchie trebovaniya k metodam khimicheskogo analiza	DK 675.031.3 :636.39:006.354 GOST 11111/81
DK 667.621:661.728.892 :001.4:620.1 DIN 55952/81	Bindemittel für Anstri- chstoffe. Celluloseether. Prüfung	Shchurki kozkyat vydela- nnye. Tekhnicheskie uslo- viya
DK 667.621.42:665.12.048 :665.335.5.093.6:620.1 DIN 55962/81	" Destillierte Rizinen- -Fettsäure. Techni- sche Lieferbedingun- gen	DK 675.1::620.113 ÖNORM S 7003/81
DK 667.621.42:665.335.5.093 :620.1 DIN 55940/81	" Rizinenöl.	Vorbereitung der Proben für die physikalischen Lederprüfungen
		ÖNORM S 7004/81
		Vorbereitung der Proben für die chemischen Le- derprüfungen
		DK 675.81:006.354 GOST 7065/81
		Nitroiskozha-t obumnaya. Tekhnicheskie usloviya
		DK 676.45:006.354 GOST 1760/81
		Podpergament. Tekhnicheskie usloviya
		DK 676.51::006.354 GOST 6810/81
		Oboi. Tekhnicheskie usloviya
		DK 677:001.4 BS 6189/81
		Glossary of Terms relating to fab- rics and associated fi- bres, yarns and proces- ses
		DK 677.077.652 :(678.664+678.842) :614.895.5:687.17 BS 3546 Part 1/81
		Coated fabrics for wa- ter resistant clothing Part 1. Specification for polyurethane and silicone elastomer co- ated fabrics

DK 677.1/.2:677.072 BS 6125/81	Specification for Natural fibre cords, lines and twines	DK 681.3.04 :800.92 PEARL DIN 66253 Teil 1/81	Informationsverarbeitung Programmiersprache PEARL Basic PEARL
DK 677.494.742.3 :677.072 BS 4881/81	Polypropylene film twines	DK 681.7.023.3 :621.951.025.7 :666.1.053.3 DIN 58744/81	Optikfertigung. Diamant- besetzte Bohrschleifkör- per
DK 678:543.544 :006.354 GOST 24576/81	Rezina. Identifikatsiya proti- vostaritelej metodom tankoslojnoj khromato- grafii	DK 681.7.067.2 :531.717.1 :006.354 GOST 20828/81	Ob'ektivy. Metody izmereniya dia- metra vkhodnogo zrachka
DK 678.074.076:405.8 :001.4:620.1:531.71 DIN 53570/81	Prüfung von Schaumsto- ffen. Bestimmung der linearen Abmessungen	DK 681.817.063 GOST 24675/81	Struny dlya muzykal'nykh instrumentov Obshchie tehnicheskije usloviya
DK 678.074:419.3 :669.1/.8:620.179.4 DIN 53531 Teil 2/81	Prüfung von Kautschuk und Elastomeren. Trennversuchan Elastomer- -Metall-Bindungen Prüfung zwischen Metall- -Bindungen Prüfung zwi- schen Metallzylindern mit kegeligen Enden	DK 681.85 DIN 45546/81	Schallplatte ST 45 (Stereo-Schallplatte für 45 min ⁻¹)
DK 678.632.063.5 :620.1 DIN 19916 Teil 2/81	Kunststoffe. Reaktionsharze. Phenol- harze Prüfverfahren	DIN 45547/81	Schallplatte St 33 (Stereo-Schallplatte für 33 1/3 min ⁻¹)
DK 678.745.32-139.073.033.3 :620.1 DIN 16777 Teil 2/81	Kunststoff-Formmassen. Acrylnitril-Styrol-Acry- lester (ASA)-Formmassen Bestimmung von Eigen- schaften	DK 685.31:620.1 :665.9:539.415.2 BS 5131 Section 1.8/81	Footwear and footwear ma- terials Part 1. Adhesives Section 1.8 Rate of bond strength development in shear of hot melt adhe- sives for lasting
DK 681.11.036 :671.121.34 :003.62 DIN 8328 Teil 2/81	Uhren-Nummerung. Uhrarmband-Arten	DK 685.315.41 :678.743.2? :614.897.2 BS 6159 Part 1/81	Polyvinyl chloride boots Part. Specification for general industrial lined or unlined boots
DK 681.26:001.4 DIN 8120 Teil 1/81	" Gruppeneinteilung. Benennungen und De- finitionen von Wa- gen	DK 687.632.063.5 :001.4 DIN 16916 Teil 1/81	Kunststoffe. Reaktionsharze Phenolharze Begriffe. Einteilung
DK 681.26:001.4 DIN 8120 Teil 2/81	Begriffe im Waagenbau Benennungen und Defi- nitionen von Bau- teilen und Einri- chtungen für Waagen	DK 69.025.351.3-422.42 ÖNORM B 3000 Teil 8/81 ÖNORM B 3000 Teil 9/81	Holzfußboden. Holzpflasterklotze " Hirnhlzparkett
DK 681.26:001.4 :53.08 DIN 8120 Teil 3/81	" Mess- und eichtechni- sche. Benennungen und Definitionen	DK 69.028.11-759.8 ÖNORM B 5338/81	Einbruchhemmende Türen. Begriffsbestimmungen und Anforderungen
		DK 691.27-037-5 :699.8 :620.193.94-977 DIN 52271/81	Prüfung von Mineralfaser- -Dämmstoffen Verhalten bei höheren Temperaturen

DK 691.618.54
:006.354
GOST 9272/81 Bloki steklyannye pusto-
telye. Tekhnicheskie
usloviya

DK 696.12::006.87
ÖNORM B 2221/81 Bauspenglerarbeiten.
Werkvertragsnorm

DK 699.815:69.028
:683.317
BS 5725 Emergency exit devices
Part 1. Specification
for panic bolts and pa-
nic latches mechanica-
lly operated by a hori-
zontal push-bar

DK 725.893.005
:796.342 Tenniseinrichtungen.
ÖNORM S 4201/81 Anforderungen, Prüfung

DK 744.43:621.753.1/1
ÖNORM A 6065 Technische Zeichnungen.
Teil 2/81 Masseintragungen.
Angaben von Toleranzen
und Passungen

DK 771.376.35:621.317.39
:535.241.45:771.448
DIN 19010 Lichtelektrische
Teil 3/81 Belichtungsmesser
Blitzbelichtungsmesser

DK 778.148.072
ÖNORM A 1302/81 Mikrofilm-Lesegeräte.
Beurteilungskriterien

dokumentacija SEV

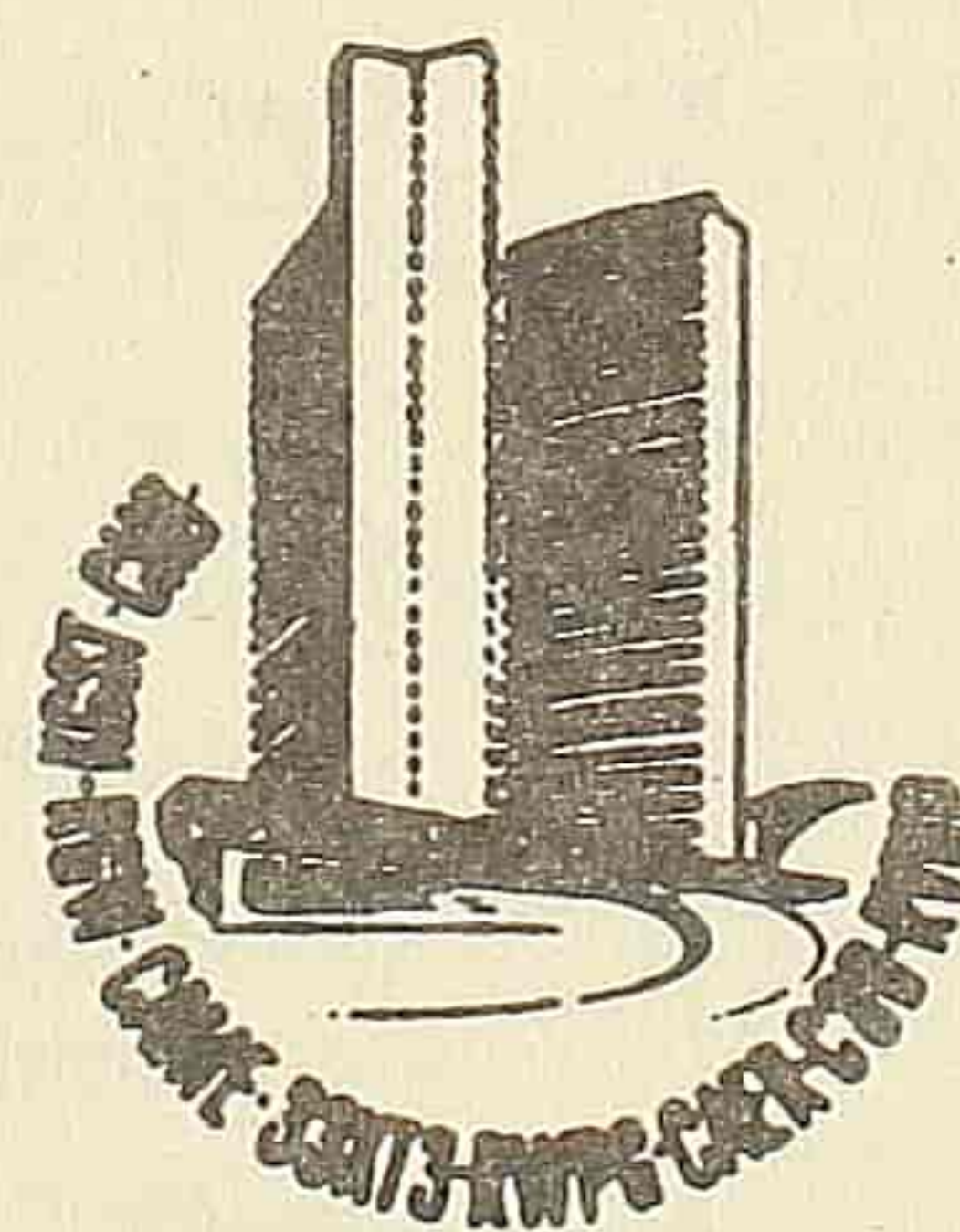
Savezno Izvršno Veće je na sednici održanoj 5. ju-
na 1974. godine došlo do zaključak o proširenju sa-
radnje između SFRJ i SEV u oblasti standardizaci-
je u skladu sa članom 1. i 2. Sporazuma između
vlade SFRJ i SEV o učešću predstavnika SFRJ u ra-
du organa SEV. U skladu sa Sporazumom predstavi-
ci SFRJ učestvuju u radu Stalne komisije SEV za
standardizaciju i njenih radnih tela po pitanjima
od uzajamnog interesa za SFRJ i zemlje članice
SEV.

Za nosioca saradnje određen je Savezni zavod za
standardizaciju, a saradnja se realizuje preko
Stalne jugoslovenske delegacije za učešće u radu
Stalne komisije SEV za standardizaciju.

U vezi sa navedenim, Bilten Zavoda će u ovoj rub-
rici objavljivati primljene važnije standarde
SEV, metoda uputstva i kalendar zasedanja rad-
nih tela Komisije.

Izrada nacрта standarda SEV ostvaruje se:

- u okviru Stalne komisije SEV za standardizaci-
ju - za objekte opštetehtničke i medjugranske
namene,
- u okviru stalnih granskih komisija SEV - za
objekte koji su predmet njihovog rada.

STANDARDI

2394-80 Fotografski želatin. Metoda određivanja trajanja ras-
tvaranja

- 2395-80 Fotografski želatin. Metoda odredjivanja viskoznosti i opadanja viskoznosti
- 2396-80 Fotografski želatin. Metoda odredjivanja providnosti
- 2397-80 Fotografski želatin. Metoda odredjivanja temperature topljenja
- 2398-80 Fotografski želatin. Metoda odredjivanja specifične elektroprovodljivosti
- 2399-80 Fotografski želatin. Metoda odredjivanja čvrstine
- 2400-80 Fotografski želatin. Metoda odredjivanja pH
- 2401-80 Fotografski želatin. Metoda odredjivanja sadržaja vlage
- 2403-80 Putnički automobili. Uredjaj (kuka) za vuču loptastog oblika. Osnovne mere
- 2408-80 Univerzalni međunarodni sistem automatske kontrole, regulisanja i upravljanja. Proizvodi i zahtevi za pouzdanost
- 2412-80 Električne rotacione mašine. Dozvoljene vrednosti i metode ocene vibracije
- 2416-80 Kompenzatori jednosmerne struje. Klasifikacija, tehnički zahtevi i metode ispitivanja
- 2420-80 Čelični emajlirani aparati. Tehnički zahtevi. Metode ispitivanja
- 2421-80 Aparati sa mehaničkim uredjajem za mešanje. Tehnički zahtevi. Metode ispitivanja
- 2422-80 Aparati za vazdušno hladjenje horizontalnog tipa. Osnovni parametri i mere
- 2434-80 Živinsko meso. Tehnički zahtevi
- 2436-80 Staklene flaše za prehrambene tečne proizvode. Veličine otvora grla tipa "PILFER-PUFF"
- 2440-80 Zaštita od korozije u građevinarstvu. Betonske i armiranobetonske konstrukcije. Klasifikacija agresivnih sredina
- 2441-80 Zaštita od korozije u građevinarstvu. Betonske i armiranobetonske konstrukcije. Osnove projektovanja
- 2447-80 Uredjaji za bušenje geoloških i istraživačkih bušotina. Osnovni parametri
- 2449-80 Armatura za bušenje i vadenje nafte i gasa. Osnovni parametri
- 2453-80 Čaure cilindrične za klipne pumpe za bušenje
- 2455-80 Hidraulični i pneumatski pogon kod uredjaja. Termini i definicije
- 2457-80 Teret za balansiranje točkova sa pneumaticima

- 2458-80 Tehnički uređaji za zaštitu od radijacije. Termini i definicije
- 2459-80 Manipulatori za daljinski rad sa radioaktivnim materijalima. Nosivost
- 2460-80 Radijaciono-tehnološki uređaji. Termini i definicije
- 2462-80 Hemijska vlakna. Konac. Metoda uzimanja uzoraka za ispitivanje
- 2464-80 Hemijska vlakna. Metoda uzimanja i pripreme uzoraka za ispitivanje
- 2465-80 Hemijska vlakna. Metoda određivanja vlažnosti
- 2466-80 Hemijska vlakna. Konac. Metoda određivanja broja uvoja i pravca uvijanja
- 2472-80 Kontenerski transportni sistem. Termini i definicije
- 2473-80 Železničke šine tipa S 49. Konstrukcija i mere
- 2492-80 Mašine za pranje posudja. Tehnički zahtevi za bezbednost i metode ispitivanja
- 2493-80 Električni jorgani, jastuci i dušeci. Metode funkcionalnih ispitivanja
- 2494-80 Tosteri, roštilji i slični aparati. Tehnički zahtevi za bezbednost i metode ispitivanja
- 2495-80 Mašince za brijanje i mašince za šišanje, električne. Bezbednost i metode ispitivanja
- 2496-80 Električne mašine za upotrebu u kuhinji (seckanje, mućenje, cedjenje sokova, oštrenje noževa). Metode funkcionalnih ispitivanja
- 2498-80 Mašine za pranje posudja. Metode funkcionalnih ispitivanja
- 2499-80 Električni aparati za negu kose i kože. Bezbednost i metode ispitivanja
- 2500-80 Ventilatori. Metode funkcionalnih ispitivanja
- 2503-80 Ploče iverice. Termini i definicije
- 2506-80 Dijamantska ravna tocila sa poluokruglo-ispupčenim profilom oblika 1 FF1X. Mere
- 2508-80 Konični razvrtači sa valjkastom drškom za Morze-konuse. Mere
- 2510-80 Konični razvrtači sa koničnom drškom za Morze-konuse. Mere.
- 2511-80 Konični razvrtači sa koničnom drškom, za metričke konuse. Mere
- 2514-80 Bravarske ručne stege. Vrste i osnovne mere
- 2516-80 Konstrukciona dokumentacija. Specifikacija

- 2518-80 Konstrukciona dokumentacija. Uslovne grafičke oznake u šemama. Telemehanički uređjaji
- 2519-80 Konstrukciona dokumentacija. Uslovne grafičke oznake u šemama. Telemehanički uređjaji. Kinematički elementi
- 2521-80 Sistem tehnološke pripreme proizvodnje. Termini i definicije
- 2523-80 Tehnološka dokumentacija. Vrste obrade i tehnološke norme. Termini i definicije
- 2540-80 Plastične mase. Metoda određivanja pepela
- 2549-80 Flotacione mašine za ugalj. Vrste. Osnovni parametri
- 2578-80 Pneumatika. Filtri-apsorberi vlage za pritisak Pnom 0,63, 1,0 i 1,6 MPa. Otvori i priključni navoji
- 2581-80 Pneumatika. Pneumatski prigušivač za pritisak Pnom 0,63, 1,0 i 1,6 MPa. Otvori i priključni navoji
- 2598-80 Zaštita prirode. Opšti zahtevi za metode određivanja zagađujućih materija
- 2600-80 Buka. Metode merenja i ocene u prostorijama stambenih i društvenih zgrada i na teritoriji određenoj za izgradnju
- 2604-80 Metrologija. Nafta i proizvodi nafte. Norme tačnosti i metode određivanja mase pomoću vertikalnih cilindričnih rezervoara
- 2613-80 Standardni uzorak polimetalne sulfidne rude SG
- 2627-80 Magnezitni sinterovani prahovi
- 2630-80 Ferovolfram
- 2689-80 Sigurnosna tehnika. Teretne dizalice. Zahtevi za električnu opremu
- 2693-80 Sigurnosna tehnika. Električni liftovi. Opšti zahtevi
- 2695-80 Zaštita na radu. Proizvodna oprema. Opšti zahtevi u vezi sa radnim mestima
- 2696-80 Zaštita na radu. Zaštitne ograde kod proizvodne opreme. Opšti zahtevi
- 2697-80 Krupna rogata stoka. Metode laboratorijske dijagnostike obolenja izazvanog virusom herpesa
- 2705-80 Tečno stajsko đubrivo. Veterinarsko-sanitarni zahtevi u vezi sa skladištenjem, obradom i korišćenjem
- 2731-80 Elektrotehnički i radioelektronski proizvodi. Ispitivanje na uticaj stalnog ubrzanja
- 2778-80 Kablovi sa izolacijom od plastične mase za napone 64/110 kV
- 2783-80 Kablovi, provodnici i gajtani. Metoda merenja električnog otpora žica koje provode struju

- 2784-80 Kablovi, provodnici i gajtani. Metoda merenja električnog otpora izolacije
- 2614-80 Čvrsto gorivo. Odredjivanje granulometrijskog sastava metodom sita
- 2583-80 Stomatološki uređaji, stacionarni. Tehnički zahtevi. Metode ispitivanja
- 2580-80 Pneumatika. Prigušivači i prigušivači sa jednosmernim ventilom za pritiske P_{nom} 0,63, 1,0 i 1,6 MPa
- 2754-80 Rendgenske cevi. Termini i definicije
- 2084-80 Vodoprivreda. Snabdevanje vodom. Termini i definicije
- 2706-80 Krupna rogata stoka. Veterinarski i sanitarni uslovi i uslovi za isporuku stoke
- 2804-80 Mašine za grebenanje vune. Radna širina
- 2814-80 Medjuzamenljivost. Normalni poluprečnici delova u mašinogradnji
- 2645-80 Zglobni ležaji. Tehnički zahtevi i metode kontrole
- 2603-80 Uticaj spoljnih faktora na tehničke proizvode i materijale. Nomenklatura i karakteristike
- 257 -80 Obeležavanje tereta. Manipulacioni znaci
- 2609-80 Metrologija. Mere elektromotorne sile, standardne. Metode provere
- 2736-80 Pokazivači maksimuma kod brojila električne energije. Tehnički zahtevi i metode ispitivanja
- 2744-80 Elektronski proizvodi. Pravila za prijem proizvoda
- 2825-80 Konstrukciona dokumentacija. Crteži u gradjevinarstvu. Uslovno prikazivanje i obeležavanje. Dimnjaci i ventilacione cevi i otvori
- 2700-80 Živina. Metode laboratorijske dijagnostike bolesti Mareka
- 2701-80 Živina. Metode laboratorijske dijagnostike gripa
- 2702-80 Krupna rogata stoka. Metode laboratorijske dijagnostike leukoza

novе knjige

Numerička kontrola mašina (Numerical control of machines)

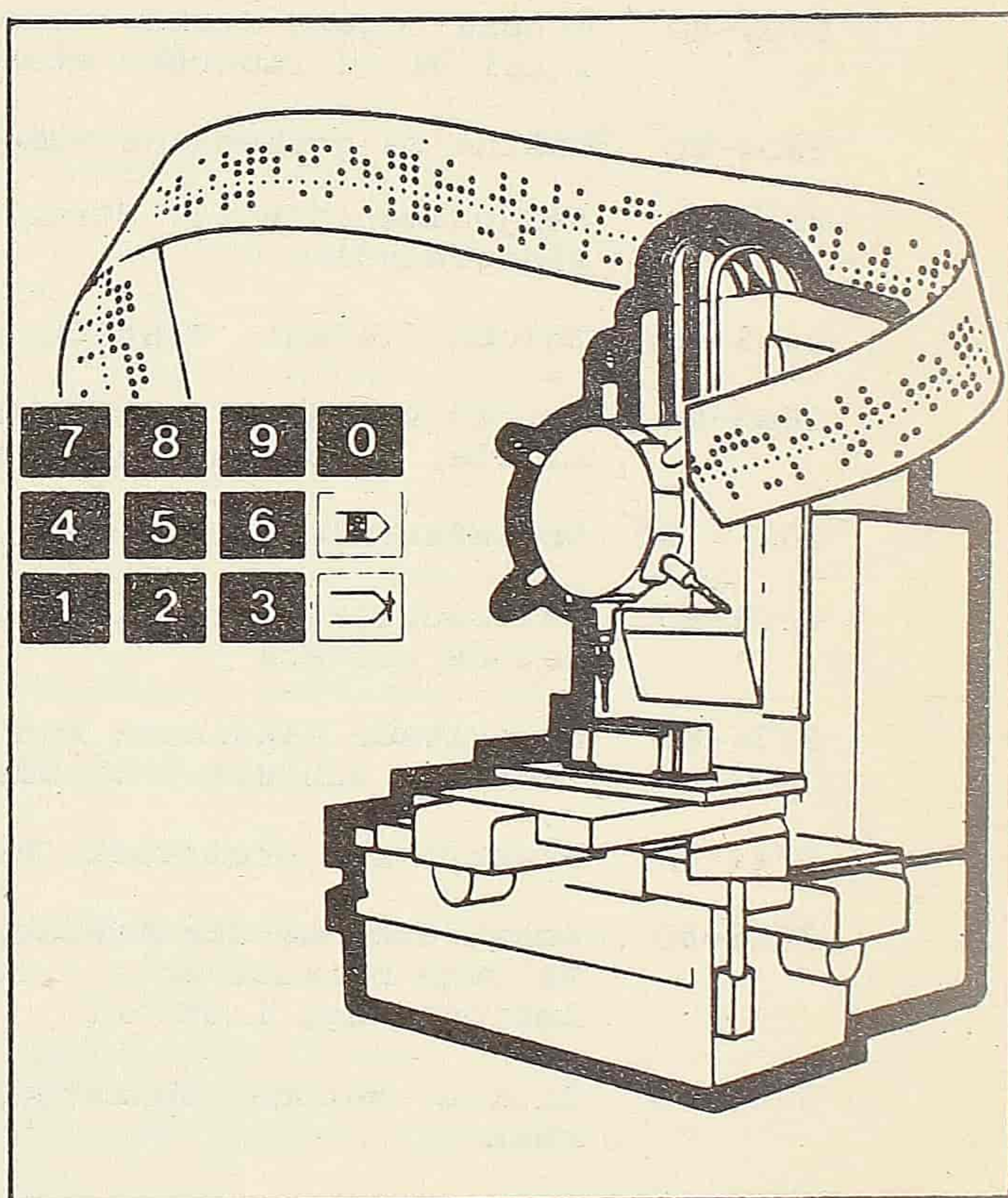
Izdavač: ISO Central Secretariat,
Geneve, Casa Postale 56
Sales department

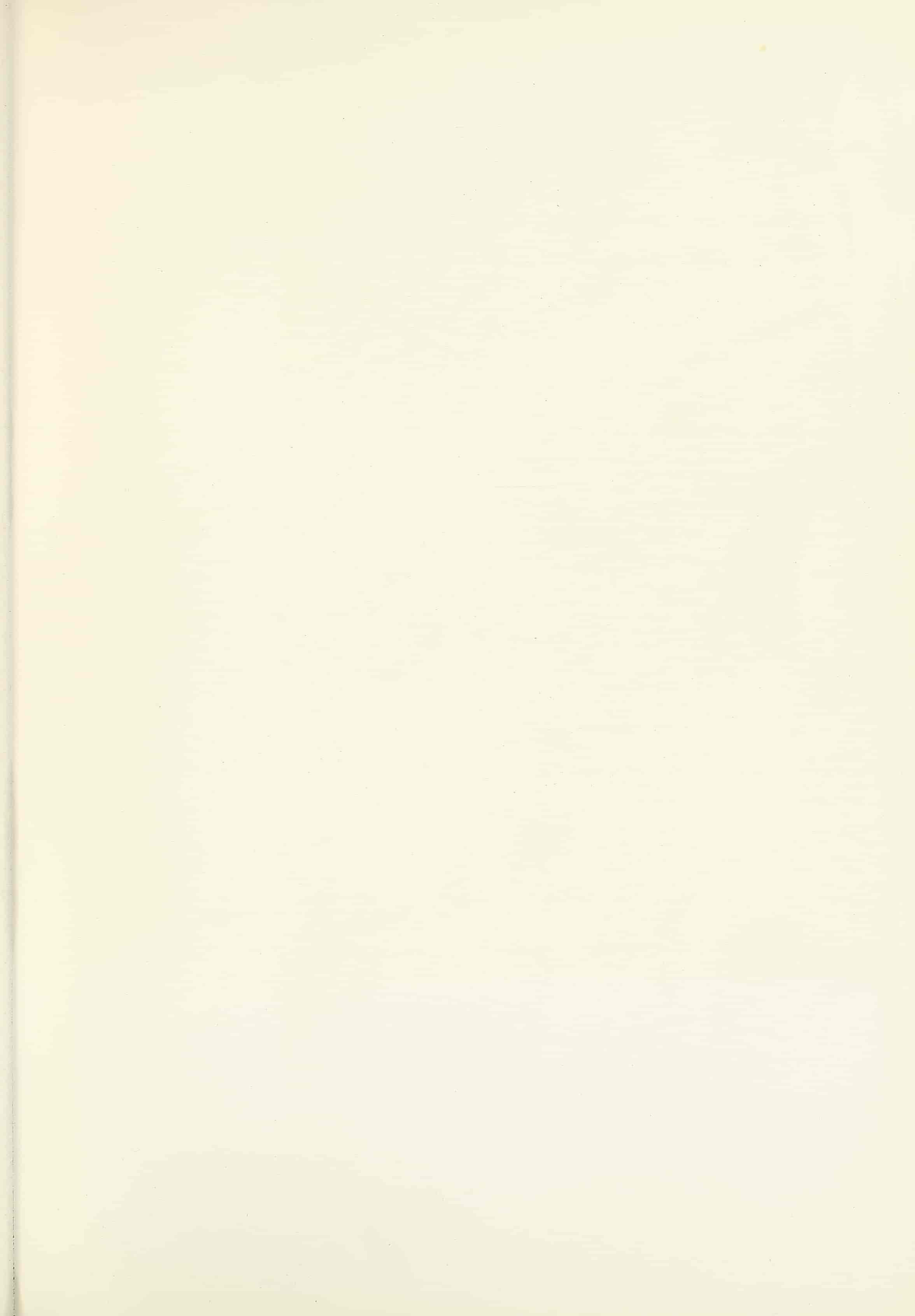
Dvanaest ISO međunarodnih standarda o numeričkoj kontroli mašina sadržano je u jednoj knjizi! ISO Priručnik 7 obuhvata radove ISO Komiteta specijalizovanog u ovoj oblasti i Komiteta za programske jezike kao i drugih tesno povezanih sa ovom oblašću. Pomenuti standardi obuhvataju standarde o skupovima znakova, formatu blokova, signalima interfejsa (signali na medjuvezi, signali na mestu prilagodjenja) terminološke standarde i simbole.

Priručnik 7 sadrži spisak i drugih važnijih ISO publikacija koje se odnose na ovu oblast, vrlo korisna dodatna osobina, budući da u ovoj oblasti ne postoji izolovan predmet rada svaki od predmeta je na neki način u vezi sa drugim oblastima. ISO komiteti koji su bili direktno uključeni u rad na ovoj publikaciji imali su mnoge kontakte sa ljudima koji rade na projektima u vezi sa ovom oblašću.

Jedna od oblasti gde se praktično koristi numerička kontrola je već obradjena u dva druga ISO priručnika: Priručnik 5 - Mašine alatke i Priručnik 6 - Alati.

Ova tri priručnika zajedno sadrže preko 200 međunarodnih standarda i daju efikasan uvid u rezultate tridesetogodišnje aktivnosti na međunarodnoj standardizaciji u ovoj oblasti i mogu koristiti proizvođačima, projektantima, kupcima, korisnicima, studentima i predavačima.

41

428/1981

700028279, 11/12

COBISS